

รายงานฉบับสมบูรณ์
รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปู่ดอนหอ
เพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม
อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู

อรัญ วรรณชัย และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ธันวาคม 2558

สัญญาเลขที่ RDG57E0027

รายงานฉบับสมบูรณ์
รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปู่ดอนหอ
เพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม
อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู

อรัญ วรณชัย และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ธันวาคม 2558

คำนำ

รายงานเล่มนี้เป็นรายงานความก้าวหน้าการดำเนินการวิจัย โครงการรูปแบบการเรียนรู้
พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปูคอนหอเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาเรื่องของการพัฒนาการของความเชื่อ เรื่องคอนหอ และบทบาทที่สำคัญของคอนหอ ต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมโดยเน้นการศึกษาหมู่บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นพื้นที่หลักในการศึกษา เพื่อให้เห็นภาพของการเชื่อมโยงกันของคนในชุมชนกับคอนหอ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชน อันจะนำมาซึ่งรูปแบบการเรียนรู้พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปูคอนหอ

ข้อมูลในรายงานประกอบด้วยเนื้อหา 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการศึกษา

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลการวิจัย

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่ากิจกรรมรายงานนี้จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมกิจกรรมและบทบาทของเยาวชน และใคร่ขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ให้การสนับสนุนโครงการ

หากเอกสารนี้อ้างอิงหรือกล่าวถึงบุคคล มีข้อความ พลาดพิงถึงบุคคลที่ 3 เกิดข้อผิดพลาดใดๆ คณะผู้จัดทำก็ขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นายอรัญ วรรณชัย

หัวหน้าโครงการ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษา รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับคอนหอยเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู วัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาริบทและสถานการณ์ตามความเชื่อของชุมชนพหุวัฒนธรรมตำบลวังปลาป้อม 2) เพื่อศึกษาความเป็นมาของความเชื่อ ความศรัทธาและพิธีกรรมเกี่ยวกับคอนหอยในตำบลวังปลาป้อม 3) เพื่อสถานการณ์เด็กและเยาวชน และความเชื่อของเด็กและเยาวชนต่อคอนหอยเป็นอย่างไร 4) เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับคอนหอยเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม โครงการนี้เป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community – based Research) ที่มีการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action research) มาใช้ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทุกขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประเด็นวิเคราะห์เอกสาร ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ และแผนที่เดินดิน การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อตอบโจทย์ตามกรอบวัตถุประสงค์และมีการนำเสนอเป็นการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. บริบทและสถานการณ์ตามความเชื่อของชุมชนพหุวัฒนธรรมตำบลวังปลาป้อม ชื่อเดิมว่าบ้านเตาไห แต่ชาวบ้านได้ไปหาปลาและจับปลาขึ้นมาได้ตัวใหญ่มาก ตาโตไม่มีเกล็ด ตัวป้อม ชาวบ้านเห็นว่าปลาตัวนี้แปลกมากจึงได้อธิษฐานให้อยู่เย็นเป็นสุข และเจริญรุ่งเรือง แล้วจึงปล่อยลงไปในน้ำ และขนานนามหมู่บ้านแห่งนี้ว่า "วังปลาป้อม" เป็นตำบลที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอนาวัง ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านวังปลาป้อม หมู่ 2 บ้านโคกเจริญ หมู่ 3 บ้านวังปลาป้อม หมู่ 4 บ้านโคกสะอาด หมู่ 5 บ้านโคกหนองบัว หมู่ 6 บ้านหนองหัวช้าง หมู่ 7 บ้านกุดคู หมู่ 8 บ้านโคกสว่าง

ต่อมาปี พ.ศ. 2495 ทางหน่วยงานราชการได้มีการสำรวจให้ขึ้นทะเบียนเป็นหมู่บ้านซึ่งมีการตั้งชื่อขึ้นใหม่ว่า “บ้านวังปลาป้อม” สภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์จึงมีผู้คนอพยพมาจากจังหวัดขอนแก่น, อุตรดิตถ์, มหาสารคาม, ร้อยเอ็ด, อุบลราชธานี ย้ายเข้ามาอยู่ตั้งถิ่นฐานอีกส่วนหนึ่งอพยพมาจากการสร้างเขื่อนอุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่นทำให้ในพื้นที่กลายเป็นชน 2 เผ่าคือเผ่าไทเลยและเผ่าไทได้ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมี 2 ภาษาคือภาษาไทยเลย และภาษาพื้นเมืองอีสาน หรือชาวบ้านส่วนใหญ่เรียกว่า “ภาษาใต้” ตำบลวังปลาป้อมเป็นชุมชนเริ่มต้นจากบ้านวังปลาป้อมหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 1 ซึ่งประวัตินั้นสามารถจัดเป็น 3 กลุ่ม ตามต้นกำเนิดของแต่ละชุมชน ได้แก่ 1) *กลุ่มต้นกำเนิดจากชุมชนวังปลาป้อม* ประกอบด้วย บ้านวังปลาป้อมหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 3 หมู่ บ้านโคกหนองบัว หมู่ 5 และ

บ้านกุดคู หมู่ 7 2) กลุ่มต้นกำเนิดจากชุมชนโคกเจริญ ประกอบด้วย บ้านโคกเจริญ หมู่ที่ 2 บ้านโลกสว่าง หมู่ 8 3) กลุ่มต้นกำเนิดจากชุมชนโคกสะอาด ประกอบด้วย บ้านโคกสะอาด หมู่ 4 บ้านหนองหัวช้าง หมู่ 6 มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,674 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมดของตำบลวังปลาป้อมมีจำนวน 7,178 คน แบ่งเป็น ชาย 3,587 คน หญิง 3,591 คน

2. ความเป็นมาของความเชื่อ ความศรัทธาและพิธีกรรมเกี่ยวกับดอนหอยในตำบลวังปลาป้อม

ช่วงปี พ.ศ.2484 นั้นบ้านวังปลาป้อม เป็นป่าไปหมดมีต้นไม้ใหญ่มากมาย ร่มมากเหมือนป่าดงดิบ และมีอยู่ไม่กี่ครอบครัวที่ ย้ายเข้ามาอยู่ในบริเวณนี้ อยู่ต่อมาไม่นานก็มีผู้คนที่ย้ายมาอาศัยเพิ่มมากขึ้น แต่ผู้คนที่มาทีหลังนั้น ต้องถางป่าและตัดต้นไม้ใหญ่ก่อน เพราะมันเป็นป่าไปหมด และเวลาหลายปีต่อมาบ้านวังปลาป้อมจากที่เป็นป่ารกมากแต่ในตอนนี้ เริ่มจะเป็นหมู่บ้านเล็กๆขึ้นมาแล้ว และก็มีผู้คนมาอาศัยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และถางป่าและตัดต้นไม้เข้าไปเรื่อยๆจนถึง สถานที่ต้องห้ามคือที่อยู่ของปู่ดอนหอย ชาวบ้านก็แปลกใจมากกว่า ทำไหมถึงเข้าไปถางป่าบริเวณ นั้นไม่ได้เพราะถ้าเข้าไปถึงบริเวณนั้นที่ไร จะถางป่าและตัดต้นไม้ไม่เข้าเลย ชาวบ้านพาสัตว์เลี้ยงเดินผ่านก็ไม่สามารถเดินผ่านไปได้เหมือน มีอะไรมาขวางอยู่ด้านหน้า แต่เรามองไม่เห็น และในที่สุดชาวบ้านก็แปลกใจและตกลงกันว่าจะต้อง ไปนิมนต์พระมาให้ทาน และให้พรแก่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ บริเวณนี้ ให้ชาวบ้านเดินผ่านเข้าไปได้ แต่พอพระมาถึง พระท่านก็บอกว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาศัยอยู่ในบริเวณนี้นะ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อาศัยอยู่บริเวณนี้แหละ ที่ช่วยปกป้อง รักษา ค้ำครอง ภัยอันตรายไม่ให้เข้ามาใกล้ในหมู่บ้านวังปลาป้อมนี้แหละ เมื่อชาวบ้านได้ยินพระท่านพูดเช่นนั้น ชาวบ้านทุกคนก็ต่างยินดีและมีความภูมิใจที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาอาศัยและคุ้มครองชาวบ้าน และอยู่ต่อมาอีกไม่นาน ในช่วงปี พ.ศ.2485 ชาวบ้านก็ช่วยกันมาถางป่าและตัดต้นไม้ ออกจากบริเวณดังกล่าวเพื่อที่จะ ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาอาศัยอยู่อย่างถาวร เพื่อที่จะให้เป็นที่พักพิง อนุชา ของชาวบ้านวังปลาป้อม อยู่ต่อมาอีกไม่นานบ้านวังปลาป้อมก็ขยายเป็นหมู่บ้านที่ใหญ่ขึ้น ชาวบ้านก็ปรึกษากันว่าควรจะต้อง ศาล ประจำหมู่บ้านให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พร้อมปรึกษากันเรื่องการตั้งชื่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ แห่งนี้ด้วย ชาวบ้านก็ได้ตกลงกันและช่วยกันสร้าง ศาล ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พร้อมตั้งชื่อไปด้วยและตกลงกันได้ชื่อว่า “ดอนหอย” เพราะแต่ก่อนสถานที่แห่งนี้เป็นป่าเล็กๆ และระหว่างตรงกลางนั้นจะ ดินเนินสูงและว่างเปล่าไม่มีต้นไม้ใหญ่เลยแม้แต่ต้นเดียว มันเหมือน”ดอน”อะไรสักอย่าง และคำว่า ”หอย”นั้นเหมือนเป็นที่อยู่อาศัยและที่พัก ชาวบ้านจึงตกลงกันว่าให้ชื่อ

ว่า “ปู่ดอนห่อ” เพราะคำว่า “ปู่” นั้นมาอาศัยอยู่ก่อนแล้ว และชุมชนตำบลวังปลาป้อมสืบทอดต่อกันมา จากรุ่นสู่รุ่นเรื่อยมาจนปัจจุบัน

3. สถานการณ์เด็กและเยาวชน และความเชื่อของเด็กและเยาวชนต่อดอนห่อ จากจำนวนเด็ก และเยาวชน ทั้งหมด ในช่วงอายุ 10-20 ปี ทั้งตำบลจำนวน 756 คน ปรากฏว่ามีความเชื่อต่อดอนห่อ ทั้งหมดจำนวน 155 คน และตามสถานการณ์เยาวชนที่มีความเชื่อมีความแตกต่างกันเป็นไปตาม บริบทของชุมชน ที่มีความเชื่อ้อยจำนวน 3 หมู่บ้านตามลำดับ ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านโคกสะอาดมีความ เชื่อน้อยที่สุด และหมู่ที่ 6 บ้านหนองหัวช้าง มีความเชื่อ้อยที่สุด มีสาเหตุมาจาก เด็กและเยาวชนมี พื้นที่ตั้งของชุมชนอยู่ไกลจากดอนห่อ และมีสถานที่นับถือเป็นศูนย์รวมจิตใจได้แก่ ศาลและศาลา ใหญ่ ซึ่งมีพิธีกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างกัน ส่วนลำดับที่ 3 ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านโคกหนองบัว มี สาเหตุที่ทำให้ความเชื่อ้อยมาจาก เป็นหมู่บ้านที่มีประชากรอพยพมาจากต่างถิ่นอื่นมาตั้งรกรากถือ เป็นชุมชนใหม่ จะทราบเกี่ยวกับดอนห่อเฉพาะบางกลุ่มที่แยกตัวออกมาเท่านั้น

ปัญหาของเยาวชนที่พบในชุมชน ได้แก่ ปัญหาติดเกม ปัญหาชู้สาว ขาดความอบอุ่น ใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารไม่เหมาะสม ทะเลาะวิวาท ปัญหายาเสพติด

บทบาทของเยาวชนในตำบลวังปลาป้อม ที่ผ่านมาก็คือ กิจกรรมการแข่งขันกีฬาเด็ก และเยาวชน กิจกรรมประจำตำบลที่จัดให้เยาวชนมีพื้นที่แสดงออกได้แก่การแข่งขันกีฬาฟุตบอล โดย มีการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน โดยจัดขึ้นทุกปี ในช่วงเดือนมกราคม

นอกจากนี้กิจกรรมพิธีเลี้ยงดอนห่อ ช่วงก่อนดำเนิน โครงการวิจัย เด็กและ เยาวชน ก็มักจะติดตามผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรม แต่การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ในเรื่องพิธีกรรมยัง ไม่เด่นชัดนัก เพราะยังไม่มีการเปิด โอกาสให้เด็กและเยาวชน เข้ามามีบทบาท จึงเป็นแค่เพียงการ ติดตามผู้ปกครองไปเท่านั้น

4. รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับดอนห่อเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและ เยาวชนตำบลวังปลาป้อม คือ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ให้กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ เยาวชนเข้าร่วมเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ ซึ่ง ในงานวิจัยนี้ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดในการพัฒนา 3 เรื่อง ประกอบด้วย 1) แนวคิดการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วม โดยให้กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชนจำนวน 40 คน เข้าร่วมเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้น โดยร่วมเป็นทีมวิจัยทำหน้าที่ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับทีมผู้ใหญ่ 2) แนวคิด การพัฒนาบนฐานชุมชน (Community-Based) คือ การกำหนดกิจกรรมทุกอย่างขึ้นอยู่กับฐานข้อมูล

ชุมชนที่ทีมวิจัยได้ค้นพบและร่วมกันตัดสินใจ 3) แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน ที่ให้ความสำคัญกับระบบคิด ความเชื่อของชุมชนและนำมาปรับใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น

กระบวนการ ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย ขั้นตอนการพัฒนาโจทย์วิจัย การเตรียมความพร้อมทีมวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและแนวทางพัฒนาการนำเสนอความก้าวหน้า แล้วนำไปการทดลองปฏิบัติการพัฒนา มีกิจกรรมทดลองปฏิบัติการใน 2 รูปแบบ คือ การสร้างการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมงานพิธีกรรมเลี้ยงห่อ และการจัดค่ายการเรียนรู้ความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับปู่ดอนห่อ แล้วนำมาสรุปบทเรียน

ผลกระทบที่เกิดขึ้น

1) ผลการเปลี่ยนแปลง กับทีมวิจัย

ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน บางคนในช่วงแรกขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าคิดกล้าทำ กลัวพูดผิด ทำผิด แต่ภายหลังจากการทำงานวิจัยไปในช่วงระยะหนึ่ง รวมถึงมีการกระตุ้นในการให้กล้าแสดงออก มีความเลื่อมใสศรัทธาดอนห่อ มีสัมมาคารวะมากขึ้น มีจิตอาสา เข้ามามีบทบาทในชุมชน อีกทั้งยังได้รู้จักความเป็นมาของบรรพบุรุษ ที่ความเป็นมาของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่คนในชุมชนเคารพนับถือ และเชื่อฟังคำสอน ข้อห้ามของคนในชุมชน ส่วนผลที่ได้รับทางอ้อมก็คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนได้พูดคุยกันมากขึ้น ได้เน้นการทำงานเป็นทีม และได้พูดคุยกับคนในครอบครัวมากขึ้น ซึ่งกลุ่มเด็กและเยาวชน ไม่ค่อยได้คุยกับ ปู่ ย่า ตา ยาย แต่หลังจากได้เข้าร่วมทีมวิจัย ได้มีโอกาสพูดคุยกันมากขึ้น ซึ่งใช้ ดอนห่อเป็นสื่อกลางเชื่อมความสัมพันธ์ของคนต่างวัย ให้มีการพูดในเรื่องเดียวกัน และเป็นโอกาสให้ ปู่,ย่า,ตา,ยาย ปราชญ์ ชาวบ้าน ได้แสดงความสามารถ ผ่านการบอกเล่าเรื่องราวในอดีต ให้ลูกหลาน ได้รับรู้ ร่วมกัน

2) ผลการเปลี่ยนแปลงกับเยาวชน

ในการค้นหาทีมวิจัยจากชุมชนเพื่อให้เข้ามาร่วมทำการวิจัยเพื่อท้องถิ่นนั้น ทีมวิจัยได้คัดเลือกจากผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มที่ซึ่งขาดไม่ได้เลยก็คือ ทีมวิจัยกลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อม ซึ่งมีข้อดีคือ ทีมวิจัยกลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อม ซึ่งมีข้อดีคือ ทีมวิจัยกลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อม นี่เป็นการรวมตัวของเด็กและเยาวชนกลุ่มใหม่ ซึ่งนับว่าเป็นความท้าทายเป็นอย่างมาก เพราะแต่ละคน มาจากต่างหมู่บ้าน มีข้อดีอย่างหนึ่งคือ กลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อม มีความตั้งใจในการทำงาน เอาใจใส่ อีกทั้งมีจิตสาธารณะ จึงทำให้การทำงาน คล่องตัว แต่ก็มีอุปสรรค ก็คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อม เป็นทีมใหม่ ยังขาดความรู้ประสบการณ์ในการทำงาน จึงต้องใช้ระยะเวลาในการทำงานเป็นทีม ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่จะเน้นไปในเรื่องการนัดพบกันกลุ่ม เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งเด็กและเยาวชนบางคนยังไม่รู้จักประวัติความเป็นมาของดอนห่อ ซึ่ง

หลังจากดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งแล้วเด็กและเยาวชนก็มีความเข้าใจมากขึ้น สังเกตได้จาก การที่กลุ่มเด็กและเยาวชนสามารถอธิบาย ข้อห้าม วิธีการบูชา การสักการะ คอนหอ ได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ กลุ่มเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่ยังเรียนหนังสือ ซึ่งมาจากต่างสถาบัน จึงมีข้อจำกัดในการประชุมรวมกลุ่ม ดังนั้นจึงอาศัยช่วงวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ในการ นัดประชุมดำเนินการ ดังนั้นการทำการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ก็ด้วยการทำงานเป็นทีมมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน

3) ผลการเปลี่ยนแปลงกับชุมชน

มีการตื่นตัว และได้มีการพูดคุยถึงเรื่องราวในอดีต อาทิเช่น พิธีบวงสรวงคอนหอ ในอดีต มากขึ้นแล้วมองเปรียบเทียบกับปัจจุบันว่ามีสิ่งของที่คนในอดีตจะต้องนำมาร่วมพิธีนั้นเพื่ออะไรและส่งผลอย่างไรกับคนในชุมชน กฎข้อห้ามในอดีตเกี่ยวกับคอนหอ รวมถึงการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกันเกี่ยวกับพิธีกรรมปูคอนหอมากขึ้น

4) ผลการเปลี่ยนแปลงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สามารถช่วยขับเคลื่อนนโยบายด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน การส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีเด็กและเยาวชนเป็นแกนนำ โดยใช้งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 คำถามวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์	4
1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5

บทที่ 2 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ	11
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้	12
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ	16
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	21

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย	22
3.2 ขอบเขตการวิจัย	22
3.3 วิธีดำเนินการและเครื่องมือวิจัย	23
3.4 กิจกรรมวิจัย	25

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 ผลการวิจัย

4.1 บริบทและสถานการณ์ตามความเชื่อของชุมชนตำบลวังปลาป้อม	44
4.2 ความเป็นมาของความเชื่อ ความศรัทธา และพิธีกรรมเกี่ยวกับคอนหอ	69
4.3 สถานการณ์เด็กและเยาวชน และความเชื่อของเด็กและเยาวชนต่อคอนหอ	75
4.4 รูปแบบการเรียนรู้พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปู่คอนหอ เพื่อพัฒนาศักยภาพ เด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม	83
5. ผลกระทบที่เกิดขึ้น	92

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการวิจัย	97
5.2 การอภิปรายผลการศึกษา	104
5.3 ปัญหาอุปสรรค	106
5.4 ข้อเสนอแนะ	106

บรรณานุกรม	108
------------	-----

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	111
ภาคผนวก ข รายชื่อทีมวิจัย	115
ภาคผนวก ค แบบประเมินศักยภาพเยาวชน	125

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ประชุมชี้แจงโครงการวิจัย ผู้นำ, ชุมชน , เยาวชน	29
ภาพที่ 2 ประชุมทบทวนงานวิจัย และวางแผนออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล	30
ภาพที่ 3 ประชุมเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดทำแผนผัง	31
ภาพที่ 4 ประชุมเก็บข้อมูลบริบทชุมชน	32
ภาพที่ 5 ประชุมตรวจสอบข้อมูลแต่ละทีมพร้อมนำเสนอ ผังหมู่บ้าน ผังเครือญาติ	33
ภาพที่ 6 ชี้แจงการใช้แบบสอบถาม	34
ภาพที่ 7 ประชุมรายงานปัญหาอุปสรรคและส่งแบบสอบถาม	35
ภาพที่ 8 กิจกรรมการเข้าค่าย	43
ภาพที่ 9 แผนที่ตำบลวังปลาป้อม	45
ภาพที่ 10 ผลทัศนศึกษาในชุมชนผ้าพื้นเมือง	60
ภาพที่ 11 กลุ่มนวดแผนไทย	61
ภาพที่ 12 การประชุมเตรียมความพร้อมพิธีเลี้ยงห่อ และมอบภารกิจ	86
ภาพที่ 13 การเตรียมงาน วัสดุอุปกรณ์ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงห่อ	87
ภาพที่ 14 พิธีกรรมเลี้ยงห่อ ที่มีกลุ่มเยาวชนมีส่วนร่วม	87
ภาพที่ 15 เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างวันที่ 10-11 พฤษภาคม 2558	89
ภาพที่ 16 กิจกรรมละลายพฤติกรรม	90
ภาพที่ 17 กิจกรรมระดมความคิด และปรับความคาดหวัง โดยแบ่งกลุ่มย่อย	90
ภาพที่ 18 กิจกรรมรู้จักตนเอง กิจกรรมเรียนรู้ความเชื่อ พิธีกรรม ดอนห่อ โดยการระดมความคิด	91

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรในตำบลวังปลาป้อม	49
ตารางที่ 2 แสดงผู้นำชุมชน	49
ตารางที่ 3 แสดงระดับการศึกษาของประชากรในตำบลวังปลาป้อม	51
ตารางที่ 4 แสดงการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นในตำบลวังปลาป้อม	59
ตารางที่ 5 แสดงอาชีพของผู้คนตำบลวังปลาป้อม	59
ตารางที่ 6 สรุปปฏิทินทินการผลิตรายด้านเศรษฐกิจตำบลบ้านวังปลาป้อม	60
ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับคอนหอ	71
ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบการบนในอดีตรและปัจจุบัน	72
ตารางที่ 9 แสดงจำนวนเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 10-12 ปี	75
ตารางที่ 10 แสดงจำนวนเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 13-15 ปี	76
ตารางที่ 11 แสดงจำนวนเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 16-20 ปี	76
ตารางที่ 12 แสดงถึงจำนวน ของเด็กและเยาวชนในตำบลวังปลาป้อม ที่เชื่อเรื่องคอนหอ	82

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุ ของโลกในยุคปัจจุบัน เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ ทำให้มนุษย์ได้บริโภคในสิ่ง อำนวยความสะดวกสบาย ทุกพื้นที่ในโลก ยิ่งปัจจุบันเป็นโลกของการสื่อสารแบบไร้พรมแดน ยิ่งทำให้ผู้คนได้มีอิสระ ในการเสพข้อมูลจากสื่อต่างๆ แต่ขาดการเตรียมตัว ที่จะเลือกรับข้อมูลจึงทำให้สภาวะในปัจจุบัน เยาวชนส่วนมากขาดสติในการรับข้อมูลจึงทำให้ถูกมอมเมาโดยไม่รู้ตัวไม่รู้ถูก ไม่ว่าจะเป็น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ โทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อที่สำคัญ ที่มีความรวดเร็วทำให้เยาวชนชนบท เกิดการเรียนรู้แบบ ถือเอาสิ่งที่ไกลตัวมาเป็นแนวปฏิบัติ ตลอดจนการคมนาคมในปัจจุบัน สามารถไปมาหาสู่กันสะดวก แต่ด้วยความสะดวกนั้นทำให้พฤติกรรมและนิสัยของเยาวชนเปลี่ยนไป ยิ่งหนักไปกว่านั้นคือ ในภาวะปัจจุบัน พ่อ-แม่ ไม่มีเวลาดูแลลูก เพราะต้องไปทำงานต่างถิ่น ปล่อยให้บุตรหลานต้องอาศัยอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติๆ ทำให้ขาดการอบรมเลี้ยงดู และความใกล้ชิด จึงทำให้พฤติกรรมของเยาวชนเปลี่ยนไปจากแต่ก่อน ซึ่งในอดีตนั้น ความเจริญยังเข้ามาไม่ถึง ไฟส่องสว่างยังเป็นการใช้ตะเกียง ตอนเย็นยังมีเวลาบบปะพูดคุยกัน ในวงกินข้าว ซึ่งคนแก่ก็จะสอนเด็กๆ ทำให้มีเวลาพูดคุย คอยติดตามกันได้ การอพยพของ พ่อ-แม่ เข้าไปทำงานในเมืองที่เจริญแล้ว ซึ่งสิ่งต่างๆ ที่กล่าวมา ล้วนแต่เป็นปัญหาที่นำมาสู่พฤติกรรมของคนให้เปลี่ยนไป เมื่อพฤติกรรมเปลี่ยนไปความเชื่อต่างๆ ก็คลคลง ไม่เคารพ ไม่ศรัทธา ผู้ที่มีอายุมากกว่าจึงนำไปสู่การก้าวร้าว การปล่อยเนื้อปล่อยตัว ไม่เคารพเชื่อฟัง จึงทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้เกิดขึ้นกับเยาวชนมากขึ้น จนยากแก่การแก้ไขได้ทัน ดังนั้นทางทีมวิจัยจึงได้เสนอวิจัยท้องถิ่น เรื่องรูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรมความ เชื่อเกี่ยวกับปู่ดอนห่อ เพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งจะได้นำปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบันขึ้นมาหาทางแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้กับเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อมได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ เกี่ยวกับความเชื่อของบรรพบุรุษ ตลอดจนการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อหาเหตุผล และเป็นการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ ขึ้นมาขัดเกลาจิตใจของเยาวชน ให้ได้เกิดการเรียนรู้ โดยเยาวชนเป็นผู้สืบเสาะหา ลงมือปฏิบัติและหารูปแบบการเรียนรู้ขึ้นมา จนทำให้ได้ทราบความเป็นมา และการนำไปแก้ปัญหาของเยาวชนตลอดไป จึงทำให้ทราบความเป็นมาของปัญหา และแนวทางแก้ไข ตามที่จะได้กล่าวต่อไปนี้

ตำบลวังปลาป้อมอยู่ห่างจากอำเภอนาวัง 16 กิโลเมตร ระยะทางห่างจากจังหวัดหนองบัวลำภู 59 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 55.10 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 34.437 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลนาด้าง อำเภอนาด้าง จังหวัดเลย ทิศใต้ติดกับตำบลผาอินทร์แปลง กิ่งอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย ทิศตะวันออกติดกับตำบลนาแก อำเภอนาวัง และทิศตะวันตก ติดกับตำบลท่าสวรรค์ อำเภอนาด้าง จังหวัดเลย

เดิมหมู่บ้านวังปลาป้อม หรือตำบลวังปลาป้อมในปัจจุบัน มีชื่อเรียกว่า บ้านวังไผ่ หรือ “บ้านเตาไห” มีคนในพื้นที่ที่มีเชื้อชาติ ไทยเลย อพยพเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณแห่งนี้ ประมาณ 16 ครัวเรือน มีอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาบริเวณลุ่มน้ำห้วยพะเนียง อีกส่วนหนึ่งอพยพมาจากการสร้างเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ทำให้พื้นที่กลายเป็นคน 2 เผ่า คือ เผ่าไทยเลย และ เผ่าไทได้

ในปัจจุบันกลุ่มในพื้นที่ตำบลวังปลาป้อมจะมีคนที่เป็นกลุ่มไทได้อาศัยอยู่หนาแน่นจำนวน 4 หมู่บ้านและกลุ่มไทยเลย 4 หมู่บ้านในอดีตคนสองกลุ่มนี้จะมีวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตแตกต่างกันอย่างชัดเจนทั้ง เรื่องภาษาพูด การแต่งกาย อาหารการกิน รวมถึงประเพณี และความเชื่อต่างๆ โดยในเรื่องภาษา กลุ่มไทได้จะพูดภาคอีสานเหมือนคนอีสานทั่วไป ส่วนกลุ่มไทยเลยจะพูดภาษาไทยซึ่งมีสำเนียงใกล้เคียงกับลาวหลวงพระบาง ในเรื่องการอยู่กินก็มีความแตกต่างกัน โดยอาหารของไทยเลยจะส่วนผสมผักมากกว่าและมีรสชาติต่างไทได้ ในเรื่องความเชื่อ กลุ่มไทได้จะมีความเชื่อและความนับถือศาลปู่ตา ส่วนไทยเลยจะนับถือ คอนห่อ เป็นต้น ในปัจจุบันวัฒนธรรมไทยเลยหรือไทได้ จะมีคงเหลือคือ ภาษาพูด ที่ยังมีให้เห็นแตกต่างกันอย่างชัดเจน

จากสถานการณ์การผสมผสานกันทางวัฒนธรรมของกลุ่มไทได้และไทยเลยของตำบลวังปลาป้อมในปัจจุบันวัฒนธรรมความเชื่อที่เข้มแข็งที่ยังคงมีอย่างต่อเนื่องและมีอิทธิพล ต่อคนในพื้นที่ทั้งสองกลุ่มคือ “ความเชื่อเกี่ยวกับคอนห่อ” โดยพบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับคอนห่อนั้นสามารถหลอมรวมคนทั้ง 8 หมู่บ้านและภายนอกตำบลให้มาร่วมกิจกรรมร่วมกันได้ เช่น ในช่วงพิธีกรรมเลี้ยงห่อ จะมีการระดมปัจจัยทั้ง 8 หมู่บ้านเข้ามาทำพิธีกรรมด้วยกันโดยมีทั้งคนไทได้ไทยเลยเข้ามาร่วมทำพิธีกรรมจำนวนมากเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว นอกจากนี้พบว่าคนส่วนใหญ่จะมีความเชื่อเรื่องบนบานศาลกล่าวต่อคอนห่อเมื่อมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การเดินทางไกล การสอบเรียนต่อ การสอบเข้าราชการ การสมัครงาน การลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น โดยพบว่าความเชื่อนี้จะมีความเข้มแข็งยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน

ในพื้นที่ตำบลวังปลาป้อมได้ทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนผ่านโครงการรูปแบบการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนของภาคีชุมชนองค์กรบริหารส่วน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ในระหว่างปี 2552 – 2554 ได้ดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ตำบลวังปลาป้อม จำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านวังปลาป้อม หมู่ที่ 1 บ้านโคกเจริญ หมู่ที่ 2 บ้านวังปลาป้อม หมู่ที่ 3 บ้านโคกสะอาด หมู่ที่ 4 บ้านโคกหนองบัว หมู่ที่ 5 บ้านหนองหัวช้าง หมู่ที่ 6 บ้านกุดคู

หมู่ที่ 7 บ้าน โคกสว่าง หมู่ที่ 8 หลังเสร็จสิ้นโครงการพบว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยในพื้นที่ พหุวัฒนธรรมนี้คือ รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยใช้ความเชื่อทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ดั้งเดิมที่ชาวบ้านสืบทอดกันมาเป็นตัวเชื่อมโยงภาคีชุมชนซึ่งเป็นสิ่งที่ยื่นออกเหนือจากโครงสร้างทาง ชุมชนที่ไม่สามารถบังคับกันได้ ที่เกิดจากแรงศรัทธา ทำให้ลดความขัดแย้ง และสร้างความสามัคคี ในภาคีเครือข่ายชุมชนได้ กิจกรรมทดลองปฏิบัติการประกอบด้วย ค่ายกระบวนการทำงานเป็นทีม ผ้าป่าสามัคคีเพื่อเด็กและเยาวชน พิธีบายศรีสู่ขวัญ (ผูกเสี่ยว) การแข่งขันกีฬาฟุตบอล 7 คน นอกจากนั้นภาคีชุมชนยังเห็นความสำคัญได้กำหนดให้มีวันเยาวชนขึ้น คือ วันที่ 2 มกราคมทุกปี เป็นวันเยาวชนตำบลวังปลาป้อม โดยสรุป ผลจากการดำเนินงานวิจัยทำให้สามารถรวมคนรวมภาคี เข้าทำงานร่วมกันได้ดี ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมของเยาวชนและลดปัญหาของเยาวชนได้ดี ในระดับหนึ่ง แต่ในช่วงการดำเนินงานโครงการได้พบกับปัญหามากมายทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อน งานวิจัยได้อย่างเต็มที่ เช่นปัญหาการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าทีมเนื่องจากการเลือกตั้งท้องถิ่นและปัญหา ขาดความร่วมมือ จากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ทำให้เด็กและผู้ปกครองอีกกลุ่มใหญ่ไม่เข้ามามี ส่วนร่วมในกิจกรรม นอกจากนี้เมื่อมีการจัดเวทีสรุปบทเรียนกับผู้เกี่ยวข้องกับพบว่า เด็กและเยาวชน ส่วนหนึ่งในพื้นที่ตำบลวังปลาป้อมยังคงวนเวียนอยู่กับปัญหาเหมือนเดิมและไม่เข้ามาร่วมกิจกรรม กับกลุ่ม โดยพบว่ากลุ่มเด็กที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด กลุ่มเด็กระดับประถมประถมปลายถึงมัธยมต้น ซึ่ง เป็นวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งมีการรวมกลุ่มขึ้นมาใหม่และมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ มากมาย เช่น การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา รับจ้างชิง ขาเสพติด ติดเกม อินเทอร์เน็ต หนีเรียน และพฤติกรรมชู้สาวก่อนวัยอันควร เป็นต้น ประกอบกับกลุ่มเด็กและเยาวชนรุ่นพี่ที่ผ่านกิจกรรมมาแล้วได้ออกจาก พื้นที่ไปทำงานและไปเรียนต่อนอกพื้นที่ จึงไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้กับเด็กกลุ่มใหม่ได้ ซึ่ง เหตุการณ์เหล่านี้เป็น โจทย์ใหม่สำหรับภาคีชุมชนตำบลวังปลาป้อมในการค้นหาวิธีการในการดูแล เด็กและเยาวชนและในเบื้องต้นได้มุ่งไปที่การนำพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับดอนหอยซึ่งเป็นศูนย์รวม ของคนทั้งตำบลมาปรับใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในกลางปี 2556 องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อมได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญคือ นายอรรถ วรรณชัย อดีตหัวหน้าโครงการวิจัยครั้งก่อน ได้รับการสนับสนุนให้เข้ามาเป็นผู้บริหาร ท้องถิ่นอีกครั้ง และได้มีการประชุมหารือกับภาคีชุมชนวังปลาป้อมเพื่อใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือใน การพัฒนาท้องถิ่นอย่างเต็มรูปแบบโดยเฉพาะปัญหาในกลุ่มเด็กและเยาวชน ในการประชุมพัฒนา โจทย์วิจัยช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์ นายอำเภอनावังได้เข้าร่วมประชุมด้วยท่านเห็นด้วยกับการนำ กระบวนการวิจัยมาทดลองแก้ปัญหาของพื้นที่และพร้อมจะสนับสนุนอย่างเต็มที่ จึงนับว่าเป็นทุน สำคัญของพื้นที่อีกครั้งการดำเนินงานวิจัย จากการวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพสังคมของชุมชนวัง ปลาป้อมในปัจจุบันพบว่ายังมีลักษณะแบบเครือญาติใกล้ชิดผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีการ ดำเนินชีวิตตามจารีตประเพณีแบบดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยก่อน แต่ในสถานการณ์ปัจจุบัน

การสื่อสารไร้พรมแดนอันเป็นผลให้เด็กและเยาวชนรับเอาแบบอย่างวัฒนธรรมจากตะวันตกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต ซึ่งทำให้ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม จารีต ประเพณี วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสนิยม เช่น การแต่งกาย การลอกเลียนแบบจากผู้ปกครองและสื่อ มั่วสุมอบายมุข สิ่งเสพติด ทำให้เด็กและเยาวชนปรับตัวและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ สำหรับสิ่งที่เป็ทุนทางวัฒนธรรมสามารถรวมจิตใจของคนในชุมชนวังปลาป้อมในปัจจุบันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพเชื่อศรัทธา คือ “ดอนหอย” ซึ่งเป็นสถานที่คนในชุมชนทั้ง 8 หมู่บ้าน ให้การเคารพนับถือตามความเชื่อที่สืบทอดกันมา และเป็นทุนทางสังคมที่ทำให้เกิดความรัก ความผูกพัน รู้คุณค่าของตนเอง จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าบอกว่าพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับดอนหอยจะมีทั้งข้อห้ามสิ่งไม่ควรปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของคนซึ่งเป็นสิ่งที่คนศรัทธาเชื่อถือและปฏิบัติสืบทอดกันมา สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาและนำมาสร้างการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้เป็นคนที่มีคุณภาพพร้อมกับความดีงามได้

ดังนั้นจึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการ รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปู่ดอนหอย เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาหว้า จังหวัดหนองบัวลำภูทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลวิจัยมาแก้ไขปัญหามในชุมชน ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และจะช่วยสร้างเสริมศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อมสืบทอดวัฒนธรรมความเชื่อที่ดีงามต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

- 1) บริบทและสถานการณ์ตามความเชื่อของชุมชนตำบลวังปลาป้อมเป็นอย่างไร
- 2) ความเป็นมาของความเชื่อ ความศรัทธาและพิธีกรรมเกี่ยวกับดอนหอยในตำบลวังปลาป้อมเป็นอย่างไร
- 3) สถานการณ์เด็กและเยาวชน และความเชื่อของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับความเชื่อต่อดอนหอยเป็นอย่างไร
- 4) รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับดอนหอยเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อมควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์ตามความเชื่อของชุมชนพหุวัฒนธรรมตำบลวังปลาป้อม
- 2) เพื่อศึกษาความเป็นมาของความเชื่อ ความศรัทธาและพิธีกรรมเกี่ยวกับดอนหอยในตำบลวังปลาป้อม
- 3) เพื่อสถานการณ์เด็กและเยาวชน และความเชื่อของเด็กและเยาวชนต่อดอนหอย

4) เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับคอนห่อเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ทราบบริบทและสถานการณ์ตามความเชื่อของชุมชนพหุวัฒนธรรมตำบลวังปลาป้อม
- 2) ได้ทราบความเป็นมาของความเชื่อ ความศรัทธาเกี่ยวกับคอนห่อในตำบลวังปลาป้อม
- 3) ได้ทราบสถานการณ์เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับความเชื่อของคอนห่อ
- 4) ได้รู้รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับคอนห่อเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

คอนห่อ หมายถึง สถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นที่สักการบูชาของชุมชน ตำบลวังปลาป้อม

เยาวชน หมายถึง อายุ 10-20 ปีที่อยู่ในพื้นที่ตำบลวังปลาป้อม

การเลี้ยงบ้าน หมายถึง พิธีกรรมที่ชุมชนตำบลวังปลาป้อมมารวมกันเพื่อประกอบพิธีตามความเชื่อที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษเพื่อความเป็นความสิริมงคลแก่ตนเองและผู้เข้าร่วมพิธีกรรม

การบนบาน หมายถึง การขอในสิ่งที่ต้องการอยากจะได้ประสบผลสำเร็จ

การแก้บน หมายถึง นำสิ่งที่ได้บนเอาไว้มาประกอบพิธีเมื่อประสบผลสำเร็จแล้ว

รูปแบบการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการเรียนรู้ที่ได้จากงานสืบเสาะจากผู้รู้สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิมตลอดจนหารูปแบบที่จะถ่ายทอดให้เยาวชนได้เรียนรู้ต่อไป

พิธีกรรม หมายถึง พิธีประกอบกิจกรรมตามแนวทางของความเชื่อที่มีมาแต่บรรพบุรุษเพื่อรวมจิตใจคนให้ประพฤตินในสิ่งที่ดีงาม

ความเชื่อ หมายถึง การเห็นด้วยหรือการเห็นตามในสิ่งนั้นๆ ซึ่งอยู่ได้จิตสำนึกของคนที่มีความศรัทธา

บทที่ 2

ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาโครงการรูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม เกี่ยวกับปูคอนห่อเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน

2.1.1 ความหมาย

มนุษย์จะอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนหรือสังคมจำเป็นจะต้องมีการจัดระบบความสัมพันธ์ที่จะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขก่อให้เกิดวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันสัมพันธ์กันเกิดจารีตประเพณีระเบียบกฎเกณฑ์และพิธีการต่างๆเพื่อเป็นแนวทางให้สมาชิกของชุมชนหรือสังคมทั้งปัจจุบันและรุ่นต่อไปได้ถือปฏิบัติและสั่งสมต่อกันมาจนกลายเป็นภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมของชุมชนหรือสังคมนั้นทั้งนี้ได้มีการนิยามความหมายของวัฒนธรรมไว้หลายประการดังนี้

สมศักดิ์ศรี สันติสุข (2536) ได้ให้ความหมาย “วัฒนธรรม” ว่าหมายถึงวิถีแห่งการดำรงชีพที่มนุษย์สร้างขึ้นตามที่มนุษย์มีความสัมพันธ์กับมนุษย์มนุษย์กับสังคมและมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นระบบความรู้ความคิดหรือความเชื่อจนเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นวิธีการหรือแบบแผนและมีการอบรมถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นต่อมาตลอดจนมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของมนุษย์

อานนท์ อาภาภิรม (2515, หน้า 15) กล่าวว่าพระยาอนุมานราชธนอธิบายไว้ว่าประเพณีและวัฒนธรรมเมื่อว่าตามเนื้อความก็เป็นสิ่งเดียวกันคือไม่ใช่มีอยู่โดยธรรมชาติแต่เป็นสิ่งที่สังคมหรือคนในสังคมร่วมกันสร้างให้มีขึ้นและถ่ายทอดให้แก่กันได้ประเพณีถ้าว่าโดยลักษณะแห่งวัฒนธรรมก็

เป็นวัฒนธรรมด้วยลักษณะหนึ่งเพราะสิ่งที่สังคมสร้างหรือวางเป็นระเบียบแบบแผนขึ้นไว้ก็จะต้องสืบสานต่อเป็นประเพณี

ผ่องพรรณ มณีรัตน์ (2521, หน้า 1 – 2) ได้ให้ความหมายของ “ประเพณี” (Traditional) ว่า หมายถึงความประพฤติที่สืบทอดกันมาจนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในหมู่คณะและหมายความว่ารวมถึงรูปแบบของความเชื่อความคิดการกระทำค่านิยมทัศนคติศีลธรรมระเบียบแบบแผนและวิธีการกระทำสิ่งต่างๆตลอดจนถึงการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่างๆที่ได้กระทำมาแต่ในอดีตหรือกระทำสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันซึ่งประเพณีนี้เป็นสิ่งที่มีกันในทุกชาติทุกภาษาส่วนลักษณะจะแตกต่างกันหรือคล้ายกันก็ขึ้นอยู่กับแต่ละท้องถิ่นหรือแต่ละสังคมโดยอาจแบ่งประเพณีตั้งแต่เกี่ยวกับชีวิตในครอบครัวเช่นการเกิดการบวชเรียนการแต่งงานการตายหรือประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญและการสนุกสนานรื่นเริงของส่วนรวมเช่นสงกรานต์เข้าพรรษาออกพรรษา เป็นต้น

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีชุมชนนั้น มีผู้รู้และนักคิดหลายท่านได้ให้ความหมายความสำคัญตลอดจนลักษณะของวัฒนธรรมและประเพณีชุมชนไว้ดังนี้

สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ (2533) ได้กล่าวไว้ว่าวัฒนธรรมของชุมชนชนบทก่อตัวขึ้นจากการต่อสู้เพื่อให้ทุกคนมีอยู่มีกินและจากการที่ต้องอยู่ร่วมกันและสัมพันธ์กันเป็นสังคมชุมชนการต่อสู้เพื่อการมีอยู่มีกินก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการผลิตแบบกสิกรรมเกิดการคิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยีต่างๆ เกิดการจัดระบบความสัมพันธ์กับธรรมชาติและความต้องการเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัวความเป็นมาและเป็นไปของจักรวาลโลกและชีวิตพัฒนาขึ้นเป็นวัฒนธรรมทางความเชื่อเกิดระบบคุณค่าและเกิดการรับศาสนาเข้ามาในชุมชนพร้อมกับพิธีกรรมต่างๆและการที่ต้องอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนจำเป็นต้องมีการจัดระบบความสัมพันธ์ที่ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขก่อให้เกิดวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันสัมพันธ์กันเกิดเป็นจารีตประเพณีระบบกฎเกณฑ์และพิธีกรรมต่างๆเป็นแนวทางให้สมาชิกของชุมชนทั้งรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไปได้ยึดถือปฏิบัติและสืบทอดกันต่อไปซึ่งการที่มนุษย์ได้มาอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนหรือสังคมย่อมมีความรักความสัมพันธ์มีการแบ่งปันมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์พิธีกรรมเพื่อควบคุมพฤติกรรมและเป็นแนวทางให้สมาชิกในชุมชนหรือสังคมถือเป็นแนวปฏิบัติและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสิ่งที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนหรือสังคมนี้คือ “วัฒนธรรม” โดยวัฒนธรรมของชุมชนใดชุมชนหนึ่งย่อมจะแตกต่างกันไปตามภูมิหลังและความเป็นมาของแต่ละชุมชน

สุพัตรา สุภาพ (2541, หน้า 100 - 106) ได้ให้ความหมาย “วัฒนธรรมชุมชน” ไว้ว่า หมายถึงลักษณะที่แสดงความจริงใจองงามความเป็นระเบียบความกลมเกลียวความก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีงามของประชาชนแต่ละชุมชนหรือสังคมนั้นๆ และมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของ

กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งโดยมีการสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติระบบความเชื่อค่านิยมความรู้และเทคโนโลยีต่างๆในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

กาญจนา แก้วเทพ (2538, หน้า 21 - 25) กล่าวว่า “วัฒนธรรมชุมชน” เป็นที่รวมของพลังความสามารถพลังภูมิปัญญาและพลังสร้างสรรค์ที่จะแก้ปัญหาของชุมชนและได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้เป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เรามองเห็นได้เช่นศิลปวัฒนธรรมอาหารการแต่งกายประเพณีพิธีกรรมการเรียนรู้ และส่วนที่เรามองเห็นไม่ได้เช่นระบบคิดระบบคุณค่าโดยมีกรอบความคิดความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนไว้ ดังนี้

1) การทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบระบบคิดพฤติกรรมที่ชาวบ้านประพฤติปฏิบัติอยู่เพื่อเป็นการค้นหาความหมายเบื้องต้นและเบื้องต้นของวัฒนธรรมชุมชน

2) การรื้อฟื้นวัฒนธรรมที่ดั่งเดิมของชุมชนให้มีชีวิตชีวาขึ้นมาใหม่เช่นการย้อนรอยการแตกหน่อต่อยอดของคุณค่าที่ดั่งเดิม

3) การพิจารณาวัฒนธรรมชุมชนในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของส่งผลสืบเนื่องถึงการอนุรักษ์บำรุงรักษาและฟื้นฟูให้มีอายุยืนยาว

4) การพิจารณาถึงศักยภาพและพลังสร้างสรรค์ของชุมชน

5) การมีกรอบความคิดและความเข้าใจวัฒนธรรมแบบองค์รวม

ชัยอนันต์ สมุทรวานิช (2540) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมว่า “วัฒนธรรม คือทุน” ที่จะป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศที่มีความสำคัญต่อสังคมไทยโดยวัฒนธรรมจะเป็นทุนของสังคมหนึ่งๆที่มีมาอย่างต่อเนื่องซึ่งหากไม่มีการสืบสานเอาใจใส่ดูแลสนับสนุนทุนนี้ก็จะลดลงและหมดสิ้นไปวัฒนธรรมจึงเป็นทุนที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาประเทศโดยอาศัยสิ่งที่มีอยู่ในสังคมนั้นและพัฒนาไปสู่การยกระดับมาตรฐานทางสังคมที่จะส่งผลไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆด้วย

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2540) ได้อธิบายว่า “วัฒนธรรมชุมชน” คือวิญญาณของชุมชนระบบความคิดระบบคุณค่าอุดมการณ์ที่ชุมชนได้ตั้งไว้โดยมีการกลั่นกรองและสืบทอดต่อเนื่องกันมาซึ่งวัฒนธรรมหมู่บ้านหรือวัฒนธรรมชุมชนของประเทศไทยจะมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติถิ่นฐานวิถีการดำเนินชีวิตและมีลักษณะสำคัญคือ

1) ให้มีความสำคัญกับผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

2) ให้มีความสำคัญต่อสถาบันครอบครัวเครือญาติและชุมชนขนาดเล็ก

3) สมาชิกในชุมชนมีความผูกพันมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่ร่วมกันเหมือนพี่น้องและเครือญาติ

โดยสรุป การวิจัยครั้งนี้ วัฒนธรรมชุมชนหมายถึง รูปแบบของความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทศนคติ ศีลธรรม ระเบียบแบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่างๆ ตลอดจนถึงการ

ประกอบพิธีกรรมที่สำคัญในชุมชน อันเป็นการสร้างความสัมพันธ์และพลังการเปลี่ยนในชุมชน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้พิธีกรรมที่สำคัญคือ พิธีการเลี้ยงปู่คอนหอ

2.1.2 ประเภทของวัฒนธรรม

จำแนกได้ตามประเภทของวัฒนธรรมตามแนวคิดของนักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยา ส่วนใหญ่โดยแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

- 1) วัฒนธรรมทางด้านวัตถุเป็นวัฒนธรรมที่เน้นสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้แก่สิ่งของหรือวัตถุที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์คิดค้นและสร้างขึ้นเช่นเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ
- 2) วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเป็นวัฒนธรรมที่เน้นสิ่งที่เป็นนามธรรมได้แก่ภาษาความคิด ความเชื่อค่านิยมและประเพณีต่างๆอย่างไรก็ตามนักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาบางท่านได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 7 ประเภทดังนี้

- (1) ภาษา
- (2) ศาสนาและอุดมการณ์เป็นวัฒนธรรมที่กำหนดจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตของมนุษย์
- (3) ระบบเศรษฐกิจเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตการแลกเปลี่ยนและการบริโภคของประชากรในสังคมเพื่อให้รู้จักจัดการสิ่งต่างๆเหล่านั้นให้ดีที่สุดภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่
- (4) จริยธรรมเป็นวัฒนธรรมที่ได้วางระเบียบกฎเกณฑ์ในสังคมให้สมาชิกได้ปฏิบัติตามเพื่อความสงบสุขภายในสังคม
- (5) ค่านิยมเป็นวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงค่านิยมที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์
- (6) อำนาจเป็นวัฒนธรรมที่ได้กำหนดวิธีการจัดการปกครองและการใช้อำนาจให้เหมาะสมภายในสังคม
- (7) ศิลปะและสุนทรียศาสตร์เป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่แสดงถึงศิลปะและสุนทรียศาสตร์ของสมาชิกในสังคม

โดยสรุป วัฒนธรรมแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางด้านวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น แล้วสืบทอดรุ่นสู่รุ่น

2.1.3 องค์ประกอบของวัฒนธรรม

ประเพณีมีพิธีการเป็นระเบียบแบบแผนประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการคือ

- 1) แนวคิด (Ideal) คือหลักการความเชื่ออันเปรียบเสมือนปรัชญาแห่งสังคมนั้นๆซึ่งแนวคิดเหล่านี้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือกันมาหลายชั่วคนว่าเป็นสิ่งดีงามที่จะต้องกระทำเพื่อความสงบสุขและความเป็นสิริมงคลของบุคคลครอบครัวและสังคม

2) พิธีกรรม (Ritual) เป็นแบบแผนของกิจกรรมเพื่อให้เป็นไปตามแนวความคิด (Ideal) พิธีกรรมแต่ละพิธีจะมีกรรมวิธีเฉพาะกิจซึ่งไม่เหมือนกันและจะมีเจ้าพิธีกรรมคือผู้ดำเนินการกรรมวิธีได้แก่พระภิกษุ ฯลฯ เป็นผู้ดำเนินพิธีกรรมให้ไปสู่จุดหมายอย่างมีแบบแผนและมีกรรมวิธีคือขบวนการในการจัดพิธีกรรมนั้นๆ

3) สมาชิก (Member) ในกิจกรรมประเพณีแต่ละอย่างจะต้องมีสมาชิกเข้าร่วมในกิจกรรมประเพณี

4) การเฉลิมฉลอง (Celebration) เป็นการจัดงานตามรูปแบบพิธีกรรมนั้นๆทั้งนี้ กิจกรรมของประเพณีบางอย่างอาจมีองค์ประกอบไม่ครบทั้ง 4 องค์ประกอบขึ้นอยู่กับรูปแบบของแต่ละประเพณี และนอกจากนี้ยังต้องมีองค์ประกอบเหล่านี้ด้วย (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2540, หน้า 9 - 10)

1) ต้องมีการผลิตหรือกระทำซ้ำ

2) ต้องมีองค์การทางสังคมที่สนับสนุนก็ต้องช่วยกันอนุรักษ์และรักษาไว้ให้คงอยู่ รวมทั้งต้องสนับสนุนให้มีรูปแบบองค์การทางสังคมอยู่ด้วยเพื่อเอื้อต่อการคงอยู่ของวัฒนธรรมของชุมชนนั้น

3) อาจมีการปรับส่วนที่ก้าวหน้าของวัฒนธรรมตะวันตกกับวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อให้มีพลวัต

4) มีการสืบทอดทางวัฒนธรรม

โดยสรุป องค์ประกอบทางวัฒนธรรม ได้แก่ แนวคิด พิธีกรรม สมาชิก และการเฉลิมฉลองตามพิธีกรรมนั้น โดยจะต้องมีการทำซ้ำ คนในชุมชนช่วยกันทำ และสนับสนุนให้เกิดขึ้น และมีการสืบทอดปฏิบัติรุ่นสู่รุ่น

มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมทำให้ต้องมีการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้นขึ้นทั้งนี้ เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนเป็นไปอย่างสันติความสัมพันธ์และการจัดการดังกล่าวก่อให้เกิดวัฒนธรรมจารีตประเพณีระบบคุณค่ากฎเกณฑ์ความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตทั้งสิ้นแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาชาวบ้านอันหมายถึงระบบคิดของชาวบ้านที่สืบทอดหรือผลิตซ้ำมาจากบรรพบุรุษกล่าวได้ว่าเป็นองค์ความรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน นอกจากนั้นวัฒนธรรมชุมชนยังก่อตัวขึ้นจากการต่อสู้เพื่อให้ทุกคนมีอยู่มีกินและการมีความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของชุมชนในลักษณะของการต่อสู้เพื่อการมีอยู่มีกิน (กำไร แก้วเสียง, 2542 : 28) การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนจึงเป็นกระบวนการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าการดำรงอยู่ของชุมชนโดยมุ่งเน้นการค้นหาวิถีชีวิตและความต้องการของชุมชนจากจากประวัติศาสตร์และมีการดำเนินการที่พัฒนาสอดคล้องกับชุมชนภายใต้ความร่วมมือของชาวบ้านมีการให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมในฐานะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญภายในชุมชนสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนโดยอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเองของชุมชนการศึกษาเพื่อการพัฒนาในแนววัฒนธรรมชุมชนเน้นถึง

การนำเอาความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ในชุมชนและเกิดการสืบทอดต่อกันมาภายในชุมชนเป็นวิธีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ในวัฒนธรรมของชุมชน ที่ได้แสดงให้เห็นว่าความรู้ทั้งหลายจะตั้งอยู่ลอยๆ ไม่ได้จำเป็นต้องมีวัฒนธรรมเกื้อหนุนให้ดำรงอยู่และสามารถนำไปเผยแพร่ให้คนในชุมชนได้

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการพิธีกรรมและความเชื่อของชุมชนต่อคอนหอแนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมและความเชื่อจึงเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อการศึกษาในครั้งนี้โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและความเชื่อต่อคอนหอรวมถึงความหมายของพิธีกรรมและความเชื่อเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้โดยมีเนื้อหาของแนวคิดดังนี้

พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติอันล้วนแต่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันทั่วไปและอ้างถึงความเชื่อเก่าแก่ของชาวบ้านในชนบทที่ยังบ่งบอกถึงวัฒนธรรมของบุคคลผู้อยู่ในสังคมนั้นๆ พิธีกรรมมักมีการพัฒนารูปแบบอยู่เรื่อยๆ เพื่อให้สอดคล้องกับผู้คนในแต่ละท้องถิ่น โดยมักจะผสมผสานระหว่างพิธีที่มีอยู่เดิมกับของใหม่ซึ่งเข้ามามีบทบาทพิธีกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ใหญ่ๆ ได้แก่ พิธีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ได้แก่ พิธีแต่งงาน พิธีเลี้ยงผี พิธีศพ พิธีขอขมา และ พิธีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น การทำบุญบ้าน พิธีเดือนสิบสอง เป็นต้น

ความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งแห่งวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยซึ่งมีความสำคัญอย่างมากก่อให้เกิดอิทธิพลต่อจิตใจที่มีผลต่อพฤติกรรมในระดับสังคมกล่าวคือความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อสังคมได้แก่ความเชื่อเกี่ยวกับผี ป่าผีบ้านผีเถน เทพเทวาอารักษ์ ผู้คุ้มครองสังคม ความเชื่อนี้มีผลทำให้จารีตประเพณีมีความมั่นคงและส่งผลให้การทำลายป่า การทำลายสิ่งแวดล้อม และการประพฤติดิจิตรต่างๆ ลดน้อยลงแต่ในปัจจุบันแม้มีการอธิบายถึงผลดีผลเสียของการทำลายและการทำผิดต่างๆ ก็ยังพบว่าผู้ที่เข้าใจเหตุและผลตามหลักวิทยาศาสตร์มากมายยังคงทำความผิดครั้งแล้วครั้งเล่า ทั้งนี้เพราะเราขาดมาตรการการควบคุมทางจิต เช่น ในอดีตความเชื่อเกิดจากมนุษย์มีส่วนสัมพันธ์กับธรรมชาติเมื่อธรรมชาติได้ทำลายชีวิตและทรัพย์สินทำให้มนุษย์เกิดความคิดว่าในธรรมชาตินั้นต้องมีอะไรอยู่เบื้องหลังที่สามารถบันดาลทั้งคุณและโทษแก่ตนได้แต่ไม่สามารถจะหาเหตุผลมาอธิบายแนวคิดนี้ได้ มนุษย์จึงเลยจินตนาการต่าง ๆ นานา และพยายามหาเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยแสดงพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อนั้นๆ และความเชื่อดังกล่าวได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษถึงรุ่นลูก รุ่นหลาน (ฐาปณี เรียบเรียง, 2549)

พิธีกรรมและความเชื่อเกิดจากการสั่งสมมายาวนานทั้งที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษและประยุกต์ขึ้นมาใหม่ในช่วงวิกฤตทรัพยากรล้วนมีเป้าหมายเพื่อทำให้ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรต่อไปได้อย่างยั่งยืนเป็นเสมือนเครื่องมือจูงใจให้คนในชุมชนมาร่วมมือกันจัดการดูแลรักษาทรัพยากรนั่นเอง

เวลาต่อมาพิธีกรรมยังมีหน้าที่ในการเชื่อมโยงกลุ่มพลังต่างๆในสังคมเพิ่มขึ้นมา จากแนวคิดเกี่ยวกับพิธีกรรมและความเชื่อได้กล่าวถึงความหมายและหน้าที่ของพิธีกรรมและความเชื่อที่มีผลต่อสังคมและชุมชนโดยมีหน้าที่ส่วนหนึ่งในการจัดการทรัพยากรในชุมชนนั้นๆรวมถึงการเปลี่ยนแปลงการปรับใช้การฟื้นฟูของพิธีกรรมและความเชื่อซึ่งจะถูกปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ต่างๆแนวคิดที่กล่าวมาดังกล่าวจะเป็นส่วนช่วยในการเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ของการศึกษาในครั้งนี้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและความเชื่อเช่นเดียวกัน

โดยสรุป พิธีกรรมและความเชื่อ เกิดจากความศรัทธาในสิ่งที่ตั้งถามในชุมชน เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้คนคิดดี ทำดี และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งคนในตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีสิ่งที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ คือ ปู่คอนหอ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

2.3.1 ความหมาย

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2523) เพ็ญพิไลฤทธาณนันท (2536) ได้ให้ความหมายการเรียนรู้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือจากการฝึกหัด

สุชา จันทรเฒ (2542 : 152) การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องและดีกว่าเดิม

ประสาธ อิศรปริดา (2546 : 196) การเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือศักยภาพของพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรอันเป็นผลมาจากประสบการณ์สรุปความหมายการเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้นและเหมาะสมซึ่งเกิดจากการฝึกหัดการอบรมสั่งสอนและประสบการณ์

ประเวศ วะสี (2546: 26) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้คือเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สมองคิดเพื่อความอยู่รอดในสภาวะการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและของโลกโดยผ่านสถาบันการศึกษาและการต่อสู้กับวิกฤติการอยู่ร่วมกันทั้งด้านจิตใจและวัฒนธรรม มนุษย์ได้สร้าง”วิธีคิด”เพื่อการเรียนรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอตามกาลเวลา และพัฒนาไปสู่การเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ และ ธรรมชาติ เป้าหมายสูงสุดของการเรียนรู้ คือ ความเป็นสุขของชุมชนที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม เป็นชุมชนที่สามารถดูแลกันได้ พัฒนาอย่างบูรณาการ และสมดุลในเรื่องต่างๆ การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากสาเหตุที่สำคัญสรุปได้ 6 ประการ (สนทยา พลศรี, 2550: 4 – 5) ได้แก่

1) คุณภาพของสมองของมนุษย์ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับความจำ และความริเริ่มสร้างสรรค์ มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และมีความสามารถเรียนรู้ตั้งแต่เกิด จึงทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและตลอดเวลา

2) คุณภาพของอวัยวะในการเรียนรู้ อวัยวะที่สำคัญได้แก่ระบบประสาทสัมผัสและอวัยวะสัมผัสที่รับรู้ความรู้สึก และแปลความหมายจากสมอง คือ หู ตา จมูก ลิ้น ร่ากาย และจิตใจ ทำให้มนุษย์มีกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และเกิดการเรียนรู้ได้ง่าย

3) แรงจูงใจของมนุษย์มีความต้องการทางกายและจิตใจที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาชีวิต และความเป็นอยู่ และตนเองและสังคมให้ดีขึ้น เมื่อมีสมอง และอวัยวะในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพด้วยแล้วจึงทำให้เกิดการผลักดันให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย

4) ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติเป็นผู้สอนหรือผู้ให้ความรู้

5) สิ่งแวดล้อมทางสังคม มนุษย์มีลักษณะเป็นสัตว์สังคมที่มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นอยู่ตลอดเวลาทำให้เกิดการเรียนรู้จากบุคคล กลุ่มคน สื่อสารมวลชนและการสื่อสารประเภทอื่นๆ ตลอดจนปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งปรากฏการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง

6) การจัดการเรียนการสอน เป็นการเรียนรู้ที่จัดขึ้นโดยบุคคล และองค์กรที่รับผิดชอบ เพื่อให้สมาชิกของสังคมได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยมีรูปแบบวิธีการ ผู้รับผิดชอบ หลักสูตร เนื้อหาสาระ การวัดผลและประเมินผลที่แน่นอนซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญของมนุษย์ในปัจจุบัน

2.3.2 กระบวนการเรียนรู้

การพัฒนาวิธีคิดไปสู่กระบวนการเรียนรู้ในเชิงสังเคราะห์ และยกระดับไปสู่หุดความรู้ ที่จะช่วยให้บุคคล และองค์กรให้เห็นภาพรวมของการเรียนรู้และค้นหาวิธีการใหม่กว่าอยู่เสมอ ผลลัพธ์ของการใช้ความรู้ ประสบการณ์ และวิธีคิดดีๆ ก็คือ การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ (innovation) กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากความไม่รู้ สู่การรู้อย่างเข้าใจ จากสภาพมีปัญหาไปสู่สภาวะไร้ปัญหาหรือจากทุกข์ไปสู่สุข

สีลาภรณ์ นาคทรพรพ (2553: 61 – 67) ได้กำหนดลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ไว้ 4 ประการ ดังนี้

1) เป็นกระบวนการกลุ่ม (group process) โดยคนในชุมชนแต่ละคนได้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

2) เป็นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง (active learning) เป็นการแสวงหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน การเรียนรู้จึงมีการเกิดขึ้นเป็นพลวัต เกิดจากการร่วมกันแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุปัญหา วิธีการแก้ไขปัญหาแล้วนำไปปฏิบัติจริงแล้วนำเสนอเพื่อทบทวนหาวิธีการที่เหมาะสมหรือดีที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหาต่อไป

3) เป็นการเรียนรู้ปัญหาในชีวิตจริง (problem oriented) เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เมื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยกันในชุมชนแล้วจะทำให้เพิ่มความมั่นใจในศักยภาพของคนในชุมชน เพราะคนในชุมชนจะเป็นผู้รู้ปัญหาเป็นอย่างดี และมีประสบการณ์จากปัญหาในชีวิตจริงเป็นการเรียนรู้ที่ใกล้ตัวอยู่แล้ว จึงเรียนรู้ได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ

4) เป็นการเรียนรู้และทำงานร่วมกันในลักษณะเป็นเครือข่าย โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ของคนเป็นแนวราบมากกว่าเป็นแนวดิ่ง เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายระหว่างองค์กรหรือชุมชน ต่อชุมชนที่มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และติดต่อสื่อสารถึงกันเป็นระยะ

จะเห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ เป็นการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และเกิดผลของการรู้ คือ เกิดความรู้ ความเข้าใจในสาระต่างๆ รวมถึง การพัฒนาวิธีคิดไปสู่กระบวนการเรียนรู้ในเชิงสังเคราะห์ และยกระดับไปสู่ชุดความรู้ ที่จะช่วยให้บุคคลและองค์กรให้เห็นภาพรวมของการเรียนรู้และค้นหาวิธีการใหม่กว่าอยู่เสมอ

ลักษณะของการเรียนรู้ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ การเรียนรู้ มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ (มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช, 2541: 136)

1) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางบวก หรือทางลบ คือ ในด้านดีหรือด้านไม่ดีก็ได้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลจากการเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ความคิด และความเข้าใจ ด้านจิตใจและด้านการกระทำ

2) การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความคิดและความเข้าใจ (cognitive) คือ การเปลี่ยนแปลงทางปัญญา คือมีความรู้ความเข้าใจดีขึ้น มีความรู้กว้างขึ้น

3) การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ (affective) เป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเจตคติความเชื่อค่านิยม การสนใจ แนวความคิด เป็นต้น

4) การเปลี่ยนแปลงด้านการกระทำ (psychomotor) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางทักษะ หรือความชำนาญ

2.3.3 ขั้นตอนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นเป็นกระบวนการจากการสั่งสมและประมวลพัฒนาข้อมูลหรือชุดประสบการณ์ขึ้นเป็นการเรียนรู้ ในการสร้างสรรค์ใหม่ โดยมีขั้นตอนการเรียนรู้ไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1) การรับรู้ (reception) เป็นขั้นตอนพื้นฐาน ที่บุคคลรับเอาข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ต่างๆ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายซึ่งตนเองพบผ่านประสาทสัมผัสเข้ามาสังสัมผัสไว้เป็นประสบการณ์ของตนเอง

2) การเข้าใจ (comprehension) เป็นการที่บุคคลสามารถมองเห็นความหมายและความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของข้อมูลหรือความรู้ต่างๆ ที่ตนเองรับรู้หรือมีประสบการณ์มาในระดับที่สามารถอธิบายเชิงเห็นเชิงผลได้

3) การปรับเปลี่ยน (transforming) เป็นระดับของการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงวิธีคิด (conceptualization) การเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่า (values) และ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (behavior) ในสิ่งที่รับรู้และมีความเข้าใจแล้วเป็นอย่างดี

สนธยา พลศรี (2550: 12) ได้สรุปขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ได้ 6 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การจูงใจด้วยสิ่งเร้า (stimulus) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นเร้าให้รับการสัมผัส (sensation) ทำให้เกิดความสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดหมาย เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนกำหนดได้ว่า ผลของการเรียนรู้ในขั้นสุดท้ายของตนคืออะไร มีขอบเขตเพียงใด ซึ่งจะมีผลอย่างสำคัญต่อเนื้อหาสาระที่จะเรียนรู้และระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 การรับรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนแปลความหมาย และการรับรู้ในสิ่งที่เรียนผ่านประสาทสัมผัสด้วยการพยายามทำความเข้าใจ การให้กระบวนการความคิด การจัดระบบความคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การรับรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์ในเรื่องที่จะเรียนมาแล้ว มีความสามารถทางสมอง และมีสถานการณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 การทดลองนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้ทดลองหรือกระทำซ้ำๆ เพื่อตรวจสอบ ความถูกต้องของสิ่งที่รับรู้ในขั้นตอนที่ 3 ว่าสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมหรือไม่

ขั้นที่ 5 การเกิดความคิดรวบยอด (conception) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำผลจากการทดลองในขั้นตอนที่ 4 มาประเมินเปรียบเทียบ สิ่งใดที่แก้ปัญหาได้ดีที่สุด ทำให้บรรลุจุดหมายได้มากที่สุดก็จะยอมรับมาใช้ สิ่งใดที่ยังไม่เหมาะสมก็นำไปปรับปรุงแก้ไข สิ่งใดที่เห็นว่าไม่เหมาะสมก็จะล้มเลิกไปใช้อีก

ขั้นที่ 6 การเรียนรู้ เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้เรียนสรุปว่าเป็นสิ่งที่เรียนรู้นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม และนำไปใช้จริงในชีวิต ซึ่งเป็นการบรรลุจุดหมาย และประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ เป็นกระบวนการทำงานของสมองในการรับรู้สิ่งเร้าต่างๆ และเป็นกระบวนการที่บุคคลพยายามสร้างความหมายของสิ่งเร้าหรือประสบการณ์ที่ตนได้รับเพื่อให้เกิด

ความเข้าใจในประสบการณ์นั้น จะช่วยให้บุคคลนั้นนำความรู้ไปใช้ได้ การเรียนรู้จึงมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา หรือกระบวนการทางสมอง ซึ่งบุคคลใช้ในการสร้างความเข้าใจหรือการสร้างความหมายของสิ่งต่างๆให้กับตนเอง
- 2) การเรียนรู้เป็นงานเฉพาะตนหรือเป็นประสบการณ์ส่วนตัว ที่ไม่มีผู้ใดเรียนรู้หรือทำแทนกันได้
- 3) การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม เนื่องจากบุคคลอยู่ในสังคมซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจึงสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ และขยายขอบเขตของความรู้ด้วย
- 4) กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ทั้งจากการคิด และการกระทำ การปฏิบัติ การแก้ปัญหาการศึกษาวิจัยต่างๆ
- 5) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ตื่นตัว สนุก และทำให้ผู้เรียนรู้รู้สึกผูกพัน และเกิดความรู้
- 6) การเรียนรู้อาศัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สามารถเอื้ออำนวยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่ดีได้
- 7) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา ทั้งในโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน
- 8) การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ การเรียนรู้จะส่งผลต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองทั้งทางด้านเจตคติ ความรู้สึก ความคิดและการกระทำ เพื่อดำรงชีวิตอย่างปกติสุขและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
- 9) การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต บุคคลต้องเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อการพัฒนาชีวิตจิตใจของตนเอง การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเป็นกระบวนการที่ยั่งยืน ช่วยเหลือบุคคล และสังคมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ

2.4.1 ความหมายของศักยภาพ (potential)

ศักยภาพ (potential) หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติแฝงที่มีอยู่ในเรื่องต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, 2539:

980) และหมายถึงขีดความสามารถในการพัฒนา เช่น ระดับบุคคล ศักยภาพของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน สามารถดึงเอาพลังคุณลักษณะอันซ่อนเร้นดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนของตนได้ จึงสามารถสรุปได้ว่าเป็น ความสามารถในการด้านต่างๆ ของแต่ละบุคคลที่ได้แสดงออกมาตามความเป็นจริง ศักยภาพสามารถปลูกฝังพัฒนาให้เกิดขึ้นตามขีดความสามารถของแต่ละบุคคลได้ ซึ่งถือว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของศักยภาพว่า ความสามารถหรือพลังอำนาจที่มีอยู่ ซึ่งมีผลต่อการกำหนดวิธีการหรือแนวทางในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ซึ่งสามารถนำออกมาใช้เพื่อการกระทำใดๆ ก็ตามเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำมาใช้กำหนดวิธีการ วางแผน สร้างแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลงที่ยึดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

จากความหมายของศักยภาพที่ได้กล่าวมา กำหนดนิยามคำว่าศักยภาพไว้ว่า เป็นคุณลักษณะและความสามารถด้านต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในแต่ละบุคคล สามารถพัฒนาและนำมาใช้กำหนดวิธีการวางแผนสร้างแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนางานด้านต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4.2 หลักการประเมินศักยภาพและบทบาทเยาวชน

การประเมินผล เป็นการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะช่วงปฏิบัติงานและหลังจากงานเสร็จสิ้นแล้ว (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2546: 521) การประเมินโครงการมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การแสวงหาแนวทางตัดสินใจต่อการดำเนินงานโครงการว่าควรจะดำเนินโครงการหรือไม่ และศึกษาว่าระหว่างดำเนินการมีปัญหาอุปสรรคซึ่งควรปรับปรุงอย่างไร เมื่อสิ้นสุดโครงการแล้วเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการมากน้อยเพียงใด ผู้เกี่ยวข้องได้เรียนรู้สิ่งใดบ้าง และ เกิดผลกระทบต่องู่เกี่ยวข้องหรือสิ่งแวดล้อมหรือไม่อย่างไร ดังนั้นการประเมินโครงการจำเป็นต้องมีขั้นตอนและวิธีการที่ค่อนข้างเป็นวิทยาศาสตร์ อาศัยเกณฑ์การตัดสินใจทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ แนวคิดการประเมินโครงการ

2.4.2.1 ประเภทของการประเมินผล

อำพล ทิมसार (2538, 14-17) อ้างถึงใน ปาริชาติ วลัยเสถียร (2546, 526 – 527) ได้รวบรวมประเภทของการประเมินผลโครงการไว้ 6 ประเภท ได้แก่

- 1) แบ่งตามระยะเวลาก่อนและหลังการปฏิบัติ (formative and summative evaluation)

- (1) การประเมินคุณภาพและลักษณะต่างๆ (intrinsic evaluation) ศึกษาความเป็นไปได้ของแผนหรือโครงการ (feasibility study)
- (2) การประเมินเมื่อมีการปฏิบัติแล้ว (pay-off evaluation)
- 2) การแบ่งตามตัวแบบของการประเมิน (Models)
 - (1) การประเมินความสำเร็จในจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (goal attainment model)
 - (2) การประเมินในลักษณะที่เป็นระบบ (system model)
- 3) การแบ่งรูปแบบการประเมินตามวิธีของ Suchman
 - (1) การประเมินความสามารถ (effect evaluation)
 - (2) การประเมินผลผลิต (performance evaluation)
 - (3) การประเมินผลสัมฤทธิ์ (adequacy of performance)
 - (4) การประเมินประสิทธิภาพ (efficiency evaluation)
 - (5) การประเมินกระบวนการ (process evaluation)
- 4) การแบ่งตามรูปแบบการประเมินตามวิธีของ Emil J. & Raymond G. Carry
 - (1) การประเมินความต้องการ
 - (2) การประเมินกระบวนการ
 - (3) การประเมินผลที่ตามมา
 - (4) การประเมินประสิทธิภาพ
- 5) การแบ่งประเภทการประเมินผลตามวิธีของ Cook & R. Reichhardt
 - (1) การประเมินเชิงปริมาณ
 - (2) การประเมินเชิงคุณภาพ
- 6) การแบ่งประเภทการประเมินตามวิธีของ William N. Dunn
 - (1) การประเมินผลแบบเทียบ
 - (2) การประเมินผลแบบแท้
 - (3) การประเมินผลเชิงตัดสินใจ

2.4.2.2 วิธีการประเมิน

วิธีการประเมินโครงการอาจจำแนกวิธีการใหญ่ได้ 2 วิธี คือ (อำพล ทิมसार, 2538: 24 อ้างใน ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2546: 527)

- 1) การประเมินผลด้วยวิธีวิจัย (Evaluation Research)

2) การประเมินผลด้วยระบบวิเคราะห์ (Analytical Evaluation)

2.4.2.3 แนวทางวัดศักยภาพและบทบาทเยาวชน

ศักยภาพมีลักษณะที่เป็นนามธรรม มีความซับซ้อน ไม่สามารถมองเห็นหรือสังเกตได้โดยตรง จึงต้องอาศัยแนวทางในการวัดศักยภาพหรือความสามารถของผู้เรียน โดยทั่วไปมี 2 แนวทาง คือ หลักการวัดคุณลักษณะภายใน (psychometric measurement) และการวัดจากการปฏิบัติจริง (authentic performance measurement)

1) การวัดคุณลักษณะภายใน เป็นการศึกษาโครงสร้างทางสมองของบุคคลด้วยความเชื่อว่ามีลักษณะเป็นองค์ประกอบและมีระดับความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดมาตรฐานซึ่งมีผู้สร้างไว้หรือแบบวัดที่ผู้วัดสร้างขึ้นใช้เอง

2) การวัดจากการปฏิบัติจริง เป็นกระบวนการตัดสินความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ในสภาพที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยวัดจากกระบวนการทำงานและผลงาน ซึ่งสามารถวัดได้โดยการสังเกตสภาพงานที่ปฏิบัติ หรือการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงหรือการรวบรวมงานในแฟ้มสะสมงานเพื่อที่สะท้อนภาพเพื่อลงข้อสรุปถึงความรู้ความสามารถนั้น (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2547: 13)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธาในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่ามีงานวิจัยที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยดังนี้

บุญทัน กมล และคณะ (2552) ได้ศึกษาเรื่องศึกษาดำเนินเจ้าพ่อศรีนครเตาและพลังความเชื่อที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาชุมชนหัวเมืองเตาที่ยั่งยืนบ้านเมืองเตาอำเภอพยัคฆภูมิพิสัยจังหวัดมหาสารคามประเด็นการศึกษาคือดำเนินเจ้าพ่อศรีนครเตาผู้เป็นบรรพบุรุษผู้สร้างบ้านแปลงเมืองว่ามีคามเป็นมาอย่างไรทั้งแบบตำนานและประวัติมีผลงานคุณงามความดีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างไรและพลังความเชื่อที่มีต่อเจ้าพ่อศรีนครเตาจะสามารถนำมาพัฒนาและทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่นอกจากนั้นยังจะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

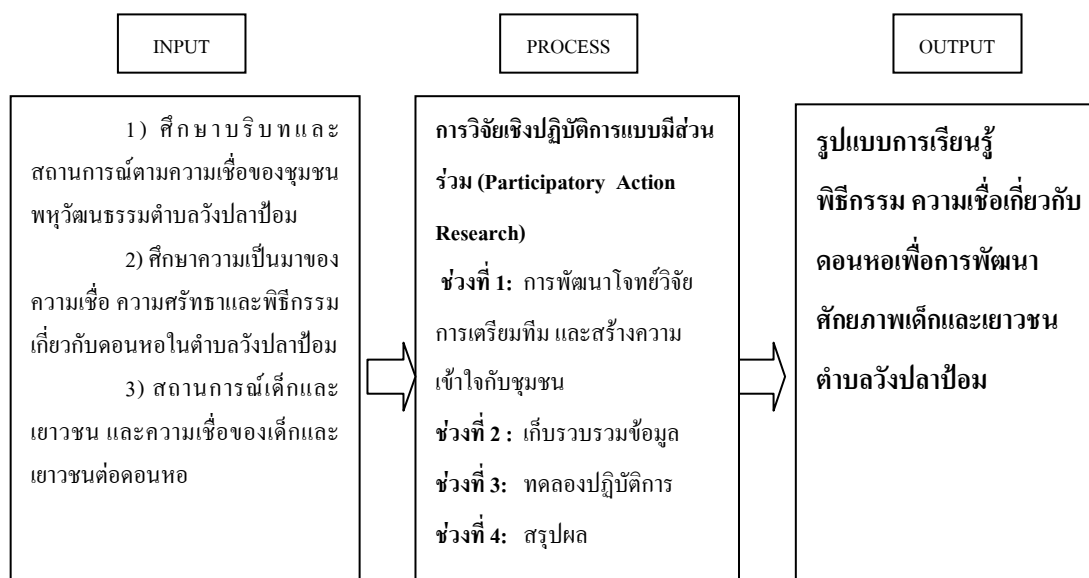
วัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นการค้นหาดำเนินเจ้าพ่อศรีนครเตาให้ชัดเจนบนพื้นฐานของปัญหาและข้อจำกัดของชุมชนหัวเมืองเตาที่นับถือเจ้าพ่อศรีนครเตาแต่ไม่รู้ว่าเป็นใครมีความเป็นมาอย่างไรพิธีกรรมที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมามีความสำคัญอย่างไรมีวิธีการขั้นตอน

อย่างไรตลอดจนพลังแห่งความเชื่อจะนำมาเป็นแนวทางพัฒนาได้อย่างไรกระบวนการวิธีการศึกษาใช้วิธีการเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องความเชื่อความศรัทธาที่ถือปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันและบางครั้งมีการทำพิธีกรรมร่วมกันมาค้นคว้าหาปัญหาและสาเหตุที่ชัดเจนโดยการร่วมเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องตำนานเรื่องเล่าประวัติที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ของบ้านเมืองเตาช่วงพ.ศ. ต่างๆ คือ 1) การสร้างกระบวนการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนแก่เยาวชนจักฝึกรอบรมยุวมัคคุเทศก์ให้นักเรียนสามารถนำเสนอและถ่ายทอดวิถีวัฒนธรรมชุมชนแก่ผู้สนใจและการจัดค่ายเรียนรู้ตำนานเจ้าพ่อศรีนครเตาให้นักเรียนได้เรียนรู้ตำนานเจ้าพ่อศรีนครเตาความสำคัญของระบบศรัทธาและวิถีชีวิตชุมชน 2) การสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนสำรวจ/จัดทำทะเบียนวัตถุโบราณในชุมชนและจัดทำสื่อเผยแพร่แก่นักเรียนและคนในชุมชน 3) และการสร้างและขยายเครือข่ายทางวัฒนธรรมเจ้าพ่อศรีนครเตาศึกษาพิธีกรรมของเครือข่ายแต่ละพื้นที่พร้อมกับขยายผลความรู้ออกไปยังพื้นที่ใหม่ในรูปแบบงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 4) จากกระบวนการดำเนินงานวิจัยได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในชุมชนคือชาวบ้านหันมาให้ความสนใจและความสำคัญในการศึกษาด้านานและความเป็นมาของเจ้าพ่อศรีนครเตามากขึ้นโดยเห็นได้จากการที่ชาวบ้านต้องการเอกสารตำนานและประวัติของเจ้าพ่อศรีนครเตาได้รวบรวมมาจากที่ต่างๆ และได้จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นคือแต่ก่อนเข้าใจว่าเจ้าพ่อศรีนครเตาคือบรรพบุรุษของคนในชุมชนหัวเมืองเตาเท่านั้นปัจจุบันรู้ว่าเจ้าพ่อศรีนครเตาคือบรรพบุรุษของคนพื้นที่อื่นด้วยและเป็นมหาบุรุษของคนในภูมิภาค (ทุ่งกุลาร้องไห้)

พรรณิกา ฉายากุล และคณะ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาประวัติศาสตร์ ด้านาน ความเชื่อต่อองค์พระธาตุสี่แก้วเพื่อสร้างการเรียนรู้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านสี่แก้วอย่างมีส่วนร่วมประเด็นศึกษาคือ เพื่อศึกษาและรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ด้านาน ความเชื่อของชาวบ้านสี่แก้วที่มีต่อองค์พระธาตุสี่แก้ว โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ด้านาน ความเชื่อ ที่มีต่อองค์พระธาตุสี่แก้ว มาออกแบบวิธีการสร้างการเรียนรู้ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านสี่แก้วอย่างยั่งยืนการศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนบ้านสี่แก้ว โดยนักวิจัยชุดนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม กระบวนการทำงานเริ่มต้นด้วยการกำหนดเนื้อหาที่จะทำการศึกษา การวางแผนการทำงานระหว่างทีมวิจัยชุดนักวิชาการกับทีมวิจัยจากชุมชน และการวางแผนกิจกรรมในขั้นตอนการปฏิบัติการเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อสร้างสำนึกรักท้องถิ่นให้กับเยาวชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่มีความยั่งยืนในอนาคตผลจากการศึกษา พบว่า ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ ด้านาน ความเชื่อที่ชาวบ้านมีต่อองค์พระธาตุสี่แก้ว ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นข้อมูลที่สามารถนำมากระตุ้นให้กลุ่มเยาวชนเกิดสำนึกรักท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญ

ในการ “สร้างคน” ให้เป็นนักพัฒนาที่สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากกระบวนการทำงานมาต่อยอดการดำเนินกิจกรรมโครงการภายในชุมชนอย่างต่อเนื่องนอกจากนี้กิจกรรมหรือรูปแบบการสร้างการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการก่อให้เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมือของคนในท้องถิ่น ตลอดจนการเกิดแนวคิดในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น มัคคุเทศก์น้อย การขยายผลด้านการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์บ้านสีแก้ว

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษาบริบทและสถานการณ์ตามความเชื่อของชุมชนพหุวัฒนธรรมตำบลวังปลาป้อม ศึกษาความเป็นมาของความเชื่อ ความศรัทธาและพิธีกรรมเกี่ยวกับดอนหอย ศึกษาสถานการณ์เด็กและเยาวชน และความเชื่อของเด็กและเยาวชนต่อดอนหอย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเริ่มตั้งแต่การเตรียมทีม สร้างความเข้าใจกับชุมชน การพัฒนาโจทย์วิจัย การออกแบบเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แล้วนำมาทดลองปฏิบัติการ แล้วสรุปผลการวิจัย อันจะนำไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับดอนหอยเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษารูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปู่คอนหอเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีลำดับขั้นตอนวิจัยดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 ขอบเขตการวิจัย
- 3.3 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 กิจกรรมการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-base Research) เป็นการประยุกต์วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มาใช้ในการสร้างการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก

3.2 ขอบเขตการวิจัย

3.2.1 ขอบเขตเนื้อหา

- 1) บริบทชุมชนและสถานการณ์ความเชื่อของชุมชนตำบลวังปลาป้อม
- 2) ความเป็นมาของความเชื่อ ความศรัทธาและพิธีกรรมเกี่ยวกับคอนหอในตำบลวังปลาป้อม
- 3) สถานการณ์เด็กและเยาวชน และความเชื่อของเด็กและเยาวชนต่อกอนหอ
- 4) รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับคอนหอเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม

3.2.2 ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ 8 หมู่บ้าน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภูดังนี้ บ้านวังปลาป้อม หมู่ที่ 1 บ้านโคกเจริญ หมู่ที่ 2 บ้านวังปลาป้อม หมู่ที่ 3 บ้านโคกสะอาด หมู่ที่ 4 บ้านโคกหนองบัว หมู่ที่ 5 บ้านหนองหัวช้าง หมู่ที่ 6 บ้านกุดคู่ หมู่ที่ 7 บ้านโคกสว่าง หมู่ที่ 8

3.2.3 ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

- 1) เด็กและเยาวชน อายุระหว่าง 10-20 ปี จำนวน 200 คน
- 2) ประชาชน/ชุมชน 8 หมู่บ้าน จำนวน 200 คน

3.2.4 ขอบเขตระยะเวลา

ดำเนินการศึกษาในระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่ เดือน พฤษภาคม 2557 – เดือน เมษายน 2558

3.3 วิธีดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 วิธีดำเนินการ

วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผู้เข้าร่วมวิจัยประกอบด้วย ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน และนำเสนอผลงานวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีขั้นตอนวิธีการวิจัยมีดังนี้

ขั้นตอน/วิธีการ แบ่งเป็น 4 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1: การเตรียมทีม และสร้างความเข้าใจกับชุมชน

- 1) ประชุมทีมวิจัย เพื่อทำความเข้าใจโครงการและจัดสรรบทบาทหน้าที่ (1 ครั้ง)
- 2) ประชุมทำความเข้าใจกับชุมชน (1 ครั้ง)
- 3) ประชาสัมพันธ์โครงการผ่านหอกระจายข่าวหมู่บ้าน

ช่วงที่ 2 : เก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) การอบรมแนวคิดและเครื่องมือวิจัย
- 2) ประชุมสร้างเครื่องมือในพื้นที่
- 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) ข้อมูลบริบทและสถานการณ์ชุมชนโดยวิธีการสัมภาษณ์เดี่ยว สัมภาษณ์กลุ่ม เครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่ม สัมภาษณ์ผู้รู้ และจัดทำแผนที่วัฒนธรรม

(2) ความเป็นมาความเชื่อ ความศรัทธาโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้รู้ สัมภาษณ์กลุ่ม

(3) สถานการณ์เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับความเชื่อต่อคอนห่อ โดยวิธีการสัมภาษณ์เดี่ยว สัมภาษณ์กลุ่ม เครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์ การสังเกต

(4) รูปแบบการเรียนรู้พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับคอนห่อเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม โดยการทดลองปฏิบัติการและสรุปวิเคราะห์ผลการดำเนินงานโดยรวม

ช่วงที่ 3: ทดลองปฏิบัติการ: เพื่อหารูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับ

คอนห่อเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

- 1) จัดเวทีหาแนวทางร่วมกับชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง
- 2) ประชุมทีมผู้เกี่ยวข้องวางแผนปฏิบัติการ
- 3) ทดลองปฏิบัติการ
- 4) ประชุมติดตามผลการทดลองปฏิบัติการ

ช่วงที่ 4: สรุปผล

- 1) ประชุมทีมสรุปผลการศึกษาและสรุปบทเรียนโครงการ
- 2) จัดเวทีนำเสนอผลการศึกษาย่อยผลสู่ชุมชน
- 3) จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์
- 4) เวทีเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้

มีดังต่อไปนี้

1) แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด

เป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่เปิดโอกาสให้บุคคลทั้งสองฝ่ายได้สนทนาโต้ตอบ โดยไม่มีข้อกำหนดเป้าหมายไว้ก่อน และต้องมีความคุ้นเคยเป็นกันเอง เต็มใจในการให้คำตอบ ไม่บีบบังคับให้ได้คำตอบจากผู้สัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในเรื่องที่สัมภาษณ์ ใช้ในการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลบริบทชุมชน เช่น ประวัติหมู่บ้าน

2) ประเด็นการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview)

วัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมข้อมูล ทักษะคิด ความรู้สึก การรับรู้ ความเชื่อและพิธีกรรม เกี่ยวกับปู่ดอนหอ จาก “ผู้รู้” ในชุมชนตำบลวังปลาป้อม ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ตามต้องการ

ผู้รู้พิธีกรรมปู่ดอนหอ ได้แก่

นางคำปอง	คำบุชา(เจ้า)	อายุ 75 ปี	หมู่ที่ 7
นางเหลียม	เลี้ยวภูเขียว	อายุ 80 ปี	หมู่ที่ 3
นายบุญ	อินทร์ตาโคตร	อายุ 82 ปี	หมู่ที่ 3
นางเต็ม	โยทุม	อายุ 80 ปี	หมู่ที่ 3
นายจันทร์ศรี	วรรณชัย	อายุ 79 ปี	หมู่ที่ 3

ผู้รู้เกี่ยวกับการบน ได้แก่

นางคำปอง	คำบุชา(เจ้า)	อายุ 75 ปี	หมู่ที่ 7
นายบัวลี	พลเทศ	อายุ 84 ปี	หมู่ที่ 3
นางผ่าน	วรรณรัชชัย	อายุ 73 ปี	หมู่ที่ 3

นางเหวียน	วางแก้ว	อายุ 70 ปี	หมู่ที่ 1
นายบุญหนา	รามศิริ	อายุ 71 ปี	หมู่ที่ 1
ผู้รู้เกี่ยวกับข้อห้าม ได้แก่			
นายเกื้อ	คทมาตร	อายุ 82 ปี	หมู่ที่ 3
นางวันดี	วงษ์จวง	อายุ 70 ปี	หมู่ที่ 3
นางหงส์	วงษ์จวง	อายุ 69 ปี	หมู่ที่ 1
นายไชยา	มาสุข	อายุ 70 ปี	หมู่ที่ 1

3) ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

วัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับปู่คอนหอ ของชาวตำบลวังปลาป้อม ผู้ให้สัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้เน้นความเชื่อเป็นสำคัญ

4) การใช้ผังชุมชน ผังเครือญาติ ตามบริบทชุมชน (Mapping)

วัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ของทีมวิจัยที่จะต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เพื่อเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เช่น ผังเครือญาติ บริบทชุมชน สถานที่ตั้งของแต่ละครอบครัว ตลอดจนความเป็นมาของชุมชน

5) การสังเกตการณ์การมีส่วนร่วม (Participatory Observation)

การสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เรียนรู้พิธีกรรมความเชื่อที่มีต่อปู่คอนหอ ในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งแต่ละสถานการณ์ เช่น พิธีกรรมบนบาน พิธีกรรมแก้บน พิธีกรรมเลี้ยงบ้าน ซึ่งเป็นการสังเกต ทีมวิจัยได้เข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ กับผู้ถูกสังเกตเพราะทีมวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหาความหมายของสิ่งต่างๆ ที่นำไปประกอบพิธีกรรม พร้อมกับรายละเอียด ขั้นตอนต่าง ๆ ทำให้รู้ว่าการประกอบพิธีกรรมมีขั้นตอนอย่างไร และทำเพื่ออะไร

3.4 กิจกรรมวิจัย

3.4.1 การพัฒนาโจทย์วิจัย

ประชุมพัฒนาโจทย์วิจัย วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2557 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม มีผู้เข้าร่วมจำนวน 38 คน ประกอบด้วย ทีมพี่เลี้ยง สกว. จำนวน 3 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม จำนวน 7 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 1 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 8 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 8 คน แทนตัวแทนชุมชนแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 9 คน นายอำเภอनावังและผู้ติดตาม 2 คน การประชุมพัฒนาโจทย์ครั้งนี้ได้รับเกียรติจาก นายกรณ์ เจนสุวงษ์ นายอำเภอनावังมาร่วมประชุมด้วย ท่านให้ความสนใจในการพัฒนาเด็กและ

เยาวชนและยินดีให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาเยาวชนวังปลาป้อมเนื่องจากพื้นที่ตำบลวังปลาป้อมเป็นพื้นที่วิจัยเดิม 5 หมู่บ้าน ประเด็นการประชุมเป็นการทบทวนงานวิจัยเดิม และค้นหาประเด็นในการทำวิจัยเพื่อสร้างศักยภาพให้เยาวชนตำบลวังปลาป้อมทั้งตำบล

ปัญหาที่พบในชุมชน ได้แก่ การท้องก่อนวัยอันควร การพนัน การมั่วสุมกินเหล้า การทะเลาะวิวาท และความรุนแรงอื่นๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นค่านิยมใหม่ที่ผู้ใหญ่บางคนไม่เข้าใจ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหาทางออกโดยการคบเพื่อนที่มีแนวความคิดเดียวกัน การพัฒนาครั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมมองว่า ต้องเริ่มจากการเลี้ยงดูให้เหมาะสม และให้บทบาทแก่เด็กและเยาวชนให้มีพื้นที่แสดงออกในกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เพื่อลดปัญหาสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนในตำบล อีกทั้งตำบลวังปลาป้อมเป็นพื้นที่มีวัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อสืบทอดกันมาเกี่ยวกับ ฮีต 12 กอง 14 ถึงแม้บางอย่างจะไม่ปฏิบัติแล้วแต่ก็มีการปรับรูปแบบนับถืออยู่ ดังนั้น ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลง การเสริมสร้างบทบาทเยาวชนให้มีศักยภาพจึงมีส่วนสำคัญ จึงได้ร่วมกันตั้งโจทย์วิจัยว่า **“รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนในการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนางิ้ว จังหวัดหนองบัวลำภู”** จากนั้นทางพี่เลี้ยง สกว. ได้ให้แนวทางในการเขียนข้อเสนอโครงการ เพื่อนำเสนอในเวทีพิจารณาโครงการพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู ในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2557 โดยติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์และทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์

การประชุมเพื่อปรับแก้ข้อเสนอโครงการ วันที่ 16 มีนาคม 2557 ผู้เข้าร่วมจำนวน 13 คน ประกอบด้วย ทีมพี่เลี้ยงนักวิจัย จำนวน 4 คน และนักวิจัยในชุมชน จำนวน 9 คน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่าควรหาประเด็นให้ชัดเจน การทำงานจะได้บรรลุผล จากโจทย์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะมา กล่าวคือ *กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความสัมพันธ์บนฐานพหุวัฒนธรรมไทย – ไทยได้* ทางทีมมองว่าในปัจจุบันนี้วัฒนธรรมเกือบทุกอย่างมันกลืนกันจนแยกไม่ออก ประกอบกับความสัมพันธ์ของผู้คนก็มีความสัมพันธ์กันอยู่แล้ว แต่มีสิ่งหนึ่งที่แตกต่างกันคือ การนับถือคอนทนต์คนไทยเลยจะนับถือคอนทนต์ มีคนในชุมชนเป็นร่างทรง ส่วนไทยได้นั้น จะนับถือหลักบ้าน นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน แต่ทั้งสองอย่างนี้มีจุดที่คล้ายกันก็คือ สามารถทำให้คนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และถึงแม้จะเรียกต่างกัน ความหมายแฝงในนั้นก็คือ การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทีมวิจัยจึงมาหารือกันร่วมกับทีมพี่เลี้ยงนักวิจัย จึงได้โจทย์ว่า **รูปแบบการเรียนรู้พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับคอนทนต์ในพื้นที่พหุวัฒนธรรม (ไทย – ไทยได้) เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน** จากนั้นทางพี่เลี้ยงได้ให้ทีมหารือถึงการกำหนดคำถามการวิจัย วัตถุประสงค์ และแผนการดำเนินการ กำหนดงบประมาณ แล้วส่งให้พี่เลี้ยงทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งร่างสัญญาต่อไป

3.4.2 เวทีพิจารณากลับกรองโครงการระดับพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู

จัดขึ้น วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2557 ณ ห้องประชุมสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้ทรงคุณวุฒิ คือ นายวิชัย สุทธสิงห์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ, นางสาววรางคณา อินทโลหิต ทันตแพทย์ชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู และนางณัฏฐพัชร คงผดุง หัวหน้าสำนักปลัด เทศบาลตำบลนามะเฟือง โครงการตำบลวังปลาป้อมได้รับข้อเสนอแนะ คือ ให้นำประเด็นการศึกษากลับไปทำความเข้าใจร่วมกับชุมชนอีกครั้งเพื่อความชัดเจน, ควรเพิ่มข้อมูลทุนเดิมในพื้นที่ให้ชัดเจน เพิ่มการนิยามศัพท์เพิ่มเติมสถานการณ์เยาวชนและข้อมูลวัฒนธรรมที่ยังเป็นปัญหาอันจะนำไปสู่การพัฒนาต่อไป

3.4.3 เวทีพิจารณาโครงการภาคอีสาน ครั้งที่ 5

เวทีพิจารณาโครงการภาคอีสาน ครั้งที่ 5 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 6 – 7 มีนาคม 2557 ณ ห้องประชุมสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู มีโครงการที่เข้าเวทีจำนวน 21 โครงการ ซึ่งเป็นโครงการจาก โหนดเลย 5 โครงการ โหนดหนองคาย 3 โครงการ โหนดกาฬสินธุ์ 4 โครงการ โหนดนครราชสีมา 3 โครงการ โหนดศรีสะเกษ 1 โครงการและโหนดหนองบัวลำภู 5 โครงการ มีโครงการเข้าเวทีพิจารณา 5 โครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาโครงการ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศักดิ์ สุทธิสา อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อ. พนา นาคราช อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา คุณชุติมา จันทรมณี ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นชุดนักวิชาการจังหวัดอุบลราชธานี และคุณอิชฎี ปักกันต์ธร เจ้าหน้าที่จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการตำบลวังปลาป้อม ได้รับข้อเสนอแนะคือ ประเด็นวัฒนธรรมที่เลือกศึกษาเป็นประเด็นที่กว้างมาก จึงให้ทีมไปหาประเด็นให้ชัดมากขึ้น, เพิ่มการสังเคราะห์ความรู้เก่าใส่ในข้อเสนอโครงการด้วย, ให้ลองใช้แผนที่วัฒนธรรมมาใช้เป็นเครื่องมือทำงานในการสร้างการเรียนรู้ และปรับชื่อโครงการใหม่ให้สอดคล้องกับเนื้อหา

3.4.4 กระบวนการเก็บข้อมูลของทีมวิจัย

กิจกรรมที่ 1 ประชุมเตรียมความพร้อมออกแบบเครื่องมือวิจัย

จัดขึ้นในวันที่ 28 มิถุนายน 2557 วัตถุประสงค์กิจกรรม เพื่อซักซ้อมความเข้าใจกำหนดกรอบวิจัย การออกแบบเครื่องมือวิจัย กลุ่มเป้าหมาย คือ ทีมวิจัยจาก 4 โครงการ ทีมวิจัยตำบลวังปลาป้อมเข้าร่วม จำนวน 10 คน ณ ห้องประชุมสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบตามอัธยาศัย จังหวัดหนองบัวลำภู (กศน.) ตั้งแต่เวลา 09.00 – 16.00 น. ทีมวังปลาป้อมทางชุมชนต้องการที่จะสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวกับคอนหอย ขณะนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อมได้นำมาเป็นอัตลักษณ์ของหน่วยงานแล้ว ในประเด็นคอนหอยเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความเชื่อความศรัทธา

ของคนในตำบล ทีมจึงสนใจศึกษาจึงทำโครงการรูปแบบการสืบสานวัฒนธรรมความเชื่อ ความศรัทธา คอนหอ ในการพัฒนาศักยภาพเยาวชนตำบลวังปลาป้อม

ข้อเสนอแนะ

- 1) แต่ละครอบครัววัตถุประสงค์ต้องแตกประเด็นหัวข้อให้ชัดเจน
- 2) ให้นเน้นการศึกษาเก็บข้อมูล เรียนรู้โดยเด็กและเยาวชน เรียนรู้กับผู้ใหญ่
- 3) ให้เด็กแยกกันทำแต่ละหมู่บ้าน
- 4) ประวัติความเป็นมาหมู่บ้าน วัฒนธรรมในชุมชน ต้องแตกประเด็นหลัก ประเด็นรองให้ชัด
- 5) ความเชื่อคอนหอ ต้องศึกษาประวัติความเป็นมา ระดับความเชื่อแต่ละหมู่บ้าน หลักความเชื่อ ข้อห้าม แล้วนำมาเชื่อมโยงกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน ลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
- 6) สถานการณ์เด็กและเยาวชน มีปัญหาอะไรบ้าง อย่างไร
- 7) ความเชื่อของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับคอนหอเป็นอย่างไร
- 8) ให้ไปทบทวนประเด็นศึกษาเพื่อนำไปเก็บข้อมูล

กิจกรรมที่ 2 ประชุมชี้แจงโครงการวิจัย

จัดขึ้นในวันที่ 10 กรกฎาคม 2557 วัตถุประสงค์กิจกรรม เพื่อประชุมชี้แจงโครงการวิจัย กลุ่มเป้าหมาย คือ ทีมวิจัยจำนวน 27 คน หัวหน้าโครงการ 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 8 คน ส.อบต. 16 คน รวมผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 52 คน ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม ตั้งแต่เวลา 09.00 – 16.00 น.

ทางผู้นำแต่ละหมู่บ้าน ได้เสนอแนะให้ชักชวน ทีมเยาวชนแต่ละหมู่บ้านอย่างน้อย ขอให้ผู้นำแต่ละหมู่บ้านเพิ่มชื่อเข้ามาในทีมวิจัย ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจผู้นำชุมชน, กลุ่มเยาวชนเกี่ยวกับการทำโครงการวิจัย เรื่องรูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับปู่คอนหอเพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนตำบลวังปลาป้อม ซึ่งทางผู้นำหมู่บ้านได้เสนอแนะให้ชักชวน กลุ่มเยาวชน ชักชวนเพื่อนๆ เข้ามาร่วมเรียนรู้เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งผู้นำ กลุ่มเยาวชนได้ให้ความร่วมมือและเข้าร่วมการทำโครงการวิจัย

ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม คือ ทีมผู้นำแต่ละหมู่บ้านได้รับรู้และเข้าใจพร้อมที่จะ เข้าร่วมเรียนรู้เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งผู้นำ กลุ่มเยาวชนได้ให้ความร่วมมือและเข้าใจการทำโครงการวิจัย

ปัญหาในการทำกิจกรรม คือ ทีมวิจัยทุกคนยังไม่เคยทำงานร่วมกันมาก่อน จึงยังทำให้บางคนยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเท่าใดนัก

บทเรียน คือ ทีมวิจัยใช้วิธีการตั้งคำถามว่า “วันนี้รู้สึกละอย่างไร” และ การเล่าเรื่องขบขันที่เกิดขึ้นในชุมชน ให้ทุกคนได้หัวเราะ เป็นการสร้างบรรยากาศสนุกสนานน่าเรียนรู้

ภาพที่ 1 ประชุมชี้แจงโครงการวิจัย ผู้นำ, ชุมชน, เยาวชน

กิจกรรมที่ 3 ประชุมทบทวนงานวิจัยและวางแผนออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล

จัดขึ้นในวันที่ 6 กันยายน 2557 วัตถุประสงค์กิจกรรม เพื่อประชุมทบทวนงานวิจัยและวางแผนออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล ผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 53 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน จำนวน 43 คน ทีมวิจัยผู้ใหญ่ จำนวน 10 คน รวม ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม เวลา 09.00 – 16.00 น.

ทีมวิจัยตำบลวังปลาป้อม ได้วางแผนออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูลของแต่ละหมู่บ้าน และให้ทีมวิจัยของแต่ละหมู่บ้านมาเข้าร่วมในการทำงานวิจัยในครั้งนี้

วิธีการ ได้มอบหมายให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแบ่งกลุ่มลงพื้นที่หมู่บ้าน เพื่อศึกษาเส้นประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน/ประวัติหมู่บ้าน/ผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน และจดบันทึกเพื่อนำเสนอในการประชุมครั้งต่อไป

ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม คือ ทีมวิจัยเด็กและเยาวชนได้รู้จักความเป็นมาและประวัติหมู่บ้านของตนเอง และได้เรียนรู้การเข้าหาผู้ใหญ่

ปัญหาในการทำกิจกรรม คือ มีบางหมู่บ้านที่ยังไม่มีทีมวิจัยเข้ามา และทำให้การเก็บข้อมูลของหมู่บ้านนั้นลำบาก ได้แก่ หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 7

บทเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรม คือ ก่อนเริ่มมีการประชุม ทีมวิจัยเห็นร่วมกันว่า ควรมีการเตรียมทีมวิจัยของแต่ละหมู่บ้านให้พร้อมก่อน เพราะหากไม่พร้อมจะทำให้ผู้เก็บข้อมูลขาดความมั่นใจ

ภาพที่ 2 ประชุมทบทวนงานวิจัย และวางแผนออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูล

กิจกรรมที่ 4 ประชุมเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดทำแผนผัง

จัดขึ้นในวันที่ 13 กันยายน 2557 วัดอุประสงค์กิจกรรม เพื่อประชุมเก็บรวบรวมข้อมูลและทำแผนผังแต่ละหมู่บ้าน กลุ่มเป้าหมาย ทั้งหมด 44 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน จำนวน 40 คน ทีมวิจัยผู้ใหญ่ จำนวน 4 คน ณ ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยา ศึกษา เวลา 09.00 – 12.00 น.

วิธีการในการทำกิจกรรม คือ เด็กและเยาวชนได้นำเสนอข้อมูลที่ได้ลงพื้นที่ศึกษาพร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูล และทำแผนผังของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนได้แบ่งเป็น 8 กลุ่มโดยแต่ละกลุ่มจะมีผู้ใหญ่ คอยให้คำแนะนำ ได้นำเสนอข้อมูลของหมู่บ้าน ประวัติหมู่บ้าน ได้แก่ แผนที่เดินดิน ผังเครือญาติ ผังทรัพยากร สถานที่สำคัญของหมู่บ้าน เช่น วัด โรงเรียน จำนวนครัวเรือนในหมู่บ้าน ในที่ประชุมโดยมีอาจารย์อุดร สิงห์แสง คอยช่วยเสริม แต่ก็ยังมีบางหมู่ที่ได้ข้อมูลยังไม่ครบเนื่องจากผู้นำบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล ที่ประชุมจึงได้มอบหมายให้นายโชคชัย นักรธรรม ลงพื้นที่พร้อมกลุ่มเด็กและเยาวชน เพื่อทำความเข้าใจ กับผู้นำที่ยังไม่เข้าใจ และกลุ่มเด็กเยาวชน

ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม คือ เด็กและเยาวชนได้รู้จักประวัติชุมชน ได้ทำผังชุมชน ได้ทำผังเครือญาติ ได้ทำผังทรัพยากร และได้เรียนรู้การพบปะ พูดคุย สนทนา ทำให้เรียนรู้ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

ปัญหาในการทำกิจกรรม คือ มีบางหมู่บ้านที่ทีมวิจัยทำไม่เสร็จ เพราะผู้ใหญ่ที่มาร่วมกิจกรรมไม่ทราบข้อมูลชุมชนที่ชัดเจนจึงให้คำแนะนำได้ไม่เต็มที่

บทเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรม คือ ทีมควรเตรียมผู้รู้ในชุมชนที่สามารถให้คำแนะนำเยาวชนได้ มาร่วมกิจกรรมด้วย

ภาพที่ 3 ประชุมเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดทำแผนผัง

กิจกรรมที่ 5 ประชุมเก็บข้อมูลบริบทชุมชน

จัดขึ้นในวันที่ 20 กันยายน 2557 วัดอุประสงค์กิจกรรม เพื่อ ประชุมเก็บข้อมูลบริบทชุมชน มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด จำนวน 52 คน ทีมวิจัยเยาวชน จำนวน 45 คน ทีมวิจัยผู้ใหญ่ จำนวน 7 คน ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยศึกษา 09.00 – 12.00 น.

วิธีการ เก็บข้อมูลบริบทชุมชนด้านสังคมโดยใช้ผังชุมชน ซึ่งได้อธิบายวิธีการทำแผนผังชุมชน การใช้สื่อบายในผังชุมชน ควรใช้สีที่เป็นสีเดียวกัน จะทำให้สามารถแยกแยะกลุ่มของเครือญาติได้อย่างชัดเจน ช่วงบ่ายได้มีกิจกรรมนันทนาการ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยใช้เวลาประมาณ 40 นาที จากการสังเกต พบว่าเด็กและเยาวชนมีความสนุกสนานและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ส่วนกลุ่มไหนที่ทำได้ช้าก็จะมีกลุ่มเพื่อนๆ มาช่วยกันทำ เกิดเป็นมิตรภาพที่ดี

ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม คือ ทีมวิจัยแต่ละหมู่บ้านได้เข้าใจถึงการทำแผนผังชุมชน การระบายสีในผังชุมชน ควรใช้สีอย่างไร จะสามารถแยกแยะกลุ่มของเครือญาติได้อย่างชัดเจน

ปัญหาในการทำกิจกรรม คือเยาวชนบางหมู่บ้านต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจในประเด็นที่ได้รับมอบหมายจึงทำให้เสร็จล่าช้า

บทเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรม คือต้องให้ความสำคัญกับการอธิบาย ทำความเข้าใจ ในการทำกิจกรรมของเยาวชนตั้งแต่เริ่มต้นกิจกรรม หากทำกิจกรรมยังไม่เสร็จให้เอากลับไปทำเป็น การบ้าน

ภาพที่ 4 ประชุมเก็บข้อมูลบริบทชุมชน

กิจกรรมที่ 6 นำเสนอความก้าวหน้าการวิจัย

จัดขึ้นในวันที่ 29 กันยายน 2557 วัตถุประสงค์กิจกรรม เพื่อร่วมเวทีนำเสนอ

ความก้าวหน้าการวิจัย โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย ทีมวิจัยวังปลาป้อม 5 คน ณ ห้องประชุม สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบตามอัธยาศัยจังหวัดหนองบัวลำภู (กศน.) 09.00 – 16.00 น. โดยได้รับทราบวิธีการสร้างแรงกระตุ้น สร้างกำลังใจโดยวิธีการชื่นชมกันเองจากทีมวิจัยอำเภอโนนสังได้รับทราบถึงวิธีการสร้างแรงจูงใจให้เด็กและเยาวชนมาเข้าร่วมทีมวิจัย จากทีมวิจัยตำบลบ้านขามได้รับทราบถึงวิธีการสร้างสำนึกของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสาธารณะประโยชน์ โดยการนำเด็กและเยาวชนลงพื้นที่ในป่าสาธารณะ และเป็นแรงดึงดูดอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนสนใจ จากทีมวิจัยตำบลนาแก ได้รับทราบถึงการเรียนรู้ศีล 5 จากทีมวิจัยตำบลดงมะไฟ

ทีมวิจัยที่นำเสนอผลงานทั้งสิ้น 4 ทีม คือ

- 1) ทีมวิจัยอำเภอโนนสัง เสนอผลงานวิจัยโครงการรูปแบบการทำงานของภาคีเครือข่ายอำเภอโนนสัง ในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร
- 2) ทีมวิจัยตำบลบ้านขาม เสนอผลงานวิจัยโครงการรูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนคนสร้างสรรค์ตำบลบ้านขาม
- 3) ทีมวิจัยตำบลนาแก เสนอผลงานวิจัยโครงการรูปแบบการสร้างสำนึกของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสาธารณะประโยชน์โคกหนองกุง
- 4) ทีมวิจัยตำบลดงมะไฟ เสนอผลงานวิจัยโครงการรูปแบบการเรียนรู้ศีล 5

ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม ได้รับทราบผลงานวิจัยที่ผ่านมาของแต่ละทีม ปัญหาอุปสรรคของงานวิจัย จนประสบความสำเร็จ พร้อมด้วยรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ของแต่ละทีม

กิจกรรมที่ 7 ประชุมตรวจสอบข้อมูลแต่ละทีมพร้อมอธิบาย ผังหมู่บ้าน ผังเครือญาติ และสร้างแบบสัมภาษณ์

จัดขึ้นในวันที่ 4 ตุลาคม 2557 วัดอุประสงค์กิจกรรมประชุมตรวจสอบข้อมูลแต่ละทีมพร้อมอธิบาย ผังหมู่บ้าน – ผังเครือญาติ สร้างแบบสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย คือ ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน จำนวน 52 คน หัวหน้าโครงการ 1 คน รวมผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 53 คน ณ ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยศึกษา เวลา 08.30 – 15.00 น. ทีมวิจัยแต่ละหมู่บ้านได้รับรู้รับทราบการทำผังหมู่บ้าน-ผังเครือญาติของแต่ละหมู่บ้านในตำบลวังปลาป้อมผลที่ได้จากการทำกิจกรรมทีมวิจัย ทั้ง 8 ทีม อธิบายผังหมู่บ้านและผังเครือญาติ ทั้ง 8 หมู่บ้าน ที่ประชุมได้รับทราบร่วมกันถึงรูปแบบผังหมู่บ้าน – ผังเครือญาติ ปัญหาในการทำกิจกรรมมีทีมวิจัยบางกลุ่มอธิบายไม่ดีเท่าที่ควรเนื่องจากไม่กล้าแสดงออก

บทเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรม การทำให้เยาวชนกล้าแสดงออก ได้นั้นต้องให้ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมในการนำเสนอ

ภาพที่ 5 ประชุมตรวจสอบข้อมูลแต่ละทีมพร้อมนำเสนอ ผังหมู่บ้าน ผังเครือญาติออกกำลังกายเพื่อการผ่อนคลายหลังจากการออกมานำเสนอผังหมู่บ้านมาทั้งวัน

กิจกรรมที่ 8 ประชุมชี้แจงแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล ดังนี้

- 1) สภาพความเป็นอยู่ของเยาวชน
- 2) การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชุมชน
- 3) ประวัติความเป็นมาปุ่ดอนหอ
- 4) ทูทางสังคมเกี่ยวกับปุ่ดอนหอ

จัดขึ้นในวันที่ 7 ตุลาคม 2557 วัดอุประสงค์กิจกรรมประชุมชี้แจงการใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย กลุ่มเป้าหมายทีมวิจัยเด็กและเยาวชน จำนวน 45 คน ทีมวิจัยผู้ใหญ่ จำนวน 4 คน รวมผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 49 คน ณ ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยา ศึกษา เวลา 08.30–12.00 น.

วิธีการ อาจารย์อัคร สิงห์แสง อธิบายการใช้แบบสอบถาม ประเด็นคำถาม โดยแบ่งกลุ่มเยาวชนทำงาน แบ่งกลุ่มทั้งหมด 8 กลุ่ม ไปเก็บข้อมูลจากผู้เฒ่าผู้แก่ และนัดส่งเอกสารในการประชุมครั้งต่อไป นำแบบสอบถามไปสอบถามข้อมูลให้ลงพื้นที่ไปด้วยกันเป็นกลุ่ม แบ่งงานให้มีคนจดบันทึก มีคนเป็นผู้สอบถาม มีคนบันทึกภาพกิจกรรม และนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมในครั้งต่อไป

ภาพที่ 6 ชี้แจงการใช้แบบสอบถาม

กิจกรรมที่ 9 ประชุมรายงานปัญหาอุปสรรคและส่งแบบสอบถาม

จัดขึ้นในวันที่ 13 ตุลาคม 2557 วัดอุประสงค์กิจกรรมประชุมรายงานปัญหาอุปสรรคและส่งแบบสอบถาม ผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 54 คน ประกอบด้วย กลุ่มเป้าหมายทีมวิจัยเด็กและเยาวชน จำนวน 50 คน ทีมวิจัยผู้ใหญ่ จำนวน 4 คน ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยา ศึกษา เวลา 09.00 – 16.00 น. ทีมวิจัยได้กำหนดแบบสอบถามขึ้นมาใหม่ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แทน ผลที่ได้จากการทำกิจกรรมทีมวิจัยเด็กและเยาวชน ทั้ง 8 กลุ่ม ได้พบปัญหาอุปสรรคในการใช้แบบสอบถามร่วมกันคือ ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เข้าใจในตัวของแบบสอบถาม ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่น่าเชื่อถือตรงตามความต้องการ และบางข้อมูลเป็นการสอบถามเรื่องความเชื่อ ซึ่งไม่สามารถวัดระดับความเชื่อออกมาเป็นตัวเลขได้ ที่ประชุมจึงได้เรียนรู้ร่วมกัน และอาจารย์อัคร สิงห์แสง ได้เสนอแนะให้เปลี่ยนเครื่องมือจากแบบสอบถามมาเป็นการสัมภาษณ์แทน ที่ประชุมจึงมอบหมายให้ อาจารย์อัคร สิงห์แสง นายเกศดา หนูสง นางสาวศุภนุชลา จันแห้ว และนางจิราภรณ์ สอนแก้ว ทำแบบสัมภาษณ์นำเสนอในช่วง

บ่าย หลังจากได้แบบสัมภาษณ์แล้ว จึงได้มีการชี้แจงข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ พบว่าในแบบสัมภาษณ์ยังไม่สมบูรณ์ ที่ประชุมจึงมอบหมายให้อาจารย์อุดร สิงห์แสง นายเกสตา หนูสง นางสาวศกุนตลา จันแก้ว และ นางจิราภรณ์ สอนแก้ว ดำเนินการปรับแก้ไขแบบสัมภาษณ์และทดลองใช้แบบสัมภาษณ์ก่อนมานำเสนอในครั้งต่อไป ปัญหาในการทำกิจกรรมข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ พบว่าในแบบสัมภาษณ์ยังมีบางประการที่ไม่สมบูรณ์

การเรียนรู้ที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม ได้เรียนรู้การซักถามที่เหมาะสมจะใช้กับคนแต่ละกลุ่ม ไม่ออกนอกประเด็น ตลอดจนการวิเคาะค้นบันทึก ที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 7 ประชุมรายงานปัญหาอุปสรรคและส่งแบบสอบถาม

กิจกรรมที่ 10 ประชุมชี้แจงแบบสัมภาษณ์

จัดขึ้นในวันที่ 21 ตุลาคม 2557 วัดอุประสงค์กิจกรรม ประชุมชี้แจงแบบสัมภาษณ์ โดยมีผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 39 คนกลุ่มเป้าหมายทีมวิจัยเด็กและเยาวชน จำนวน 35 คน ทีมวิจัยผู้ใหญ่จำนวน 4 คน ณ ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยศึกษา เวลา 9.00 – 12.00 น.

ทีมวิจัยมีความเข้าใจในแบบสัมภาษณ์มากขึ้น และทั้งยังได้แลกเปลี่ยนข้อมูลที่ลงไปเก็บแบบสอบถาม และแต่ละกลุ่มได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ได้แนวทางการลงเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและสมบูรณ์ อธิบายแบบสัมภาษณ์และวิธีการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลพบว่า ทีมวิจัยมีความเข้าใจในแบบสัมภาษณ์มากขึ้น พร้อมทั้งยังได้แลกเปลี่ยนข้อมูลที่ได้ลงไปเก็บแบบสอบถามในครั้งก่อน และแต่ละกลุ่มได้วางแผนลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์

กิจกรรมที่ 11 ประชุมทีมวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูล

จัดขึ้นในวันที่ 23 ตุลาคม 2557 ณ วัดอุประสงค์กิจกรรม ประชุมชี้แจงแบบสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทีมวิจัยเด็กและเยาวชน จำนวน 15 คน รวมผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 15 คน ห้องประชุม

โรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยา ศึกษา เวลา 08.30 – 15.00น. ได้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กิจกรรมที่ทำรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทั้ง 8 หมู่บ้าน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรคจากการเก็บข้อมูล พบว่าข้อมูลยังไม่ครบหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 6 จึงได้มอบหมายให้ทีมวิจัยเยาวชนติดตามข้อมูลให้ครบทั้ง 2 หมู่บ้าน

ปัญหาในการทำกิจกรรมพบว่าข้อมูลยังไม่ครบหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 6

กิจกรรมที่ 12 ศึกษาวิถีเลี้ยงปูคอนหอ

จัดขึ้นในวันที่ 24 ตุลาคม 2557 วัตถุประสงค์กิจกรรม เพื่อศึกษาวิถีเลี้ยงปูคอนหอ วันนี้เป็นวันเลี้ยงปูคอนหอ ของชุมชน ทีมวิจัย จึงให้ทีมวิจัยเยาวชน และทีมวิจัยผู้ใหญ่ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพิธีเลี้ยงปูคอนหอ โดยมีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 70 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน จำนวน 45 คน ทีมวิจัยผู้ใหญ่ จำนวน 25 คน ณ ปูคอนหอ หมู่ที่ 3 บ้านวังปลาป้อม เพื่อให้เด็กและเยาวชน ดำบลวังปลาป้อม ได้รู้จักการเลี้ยงปูคอนหอว่าต้องจัดเตรียมอะไรบ้าง และได้รู้จักประเพณีวัฒนธรรมของตำบลวังปลาป้อมสืบไปผลที่ได้จากการทำกิจกรรมการเลี้ยงปูคอนหอเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของชาวตำบลวังปลาป้อม และที่จัดพิธีกรรมขึ้นมาในครั้งนี้ก็เพื่ออยากให้เด็กและเยาวชนมองเห็นความสำคัญต่อประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นและในการเลี้ยงปูคอนหอในครั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจากผู้นำหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน/เด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อมเป็นอย่างดีทีมวิจัยได้เห็นและเรียนรู้ตั้งแต่การเริ่มทำพิธีเลี้ยงปูคอนหอจนจบการทำพิธี และทีมวิจัยทุกคนได้รู้จักวัฒนธรรมประเพณีอีกอย่างที่ชาวชุมชนตำบลวังปลาป้อมสืบสานกันมาจากรุ่นสู่รุ่น

กิจกรรมที่ 13 ศึกษาข้อห้ามที่เกี่ยวข้องกับปูคอนหอ

จัดขึ้นในวันที่ 25 ตุลาคม 2557 วัตถุประสงค์กิจกรรมศึกษาข้อห้ามที่เกี่ยวข้องกับปูคอนหอ ผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 46 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน จำนวน 41 คน ทีมวิจัยผู้ใหญ่ จำนวน 5 คน รวม ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม เวลา 9.00 – 15.30 น.

ขั้นตอนวิธีการ ภาคเช้า ชี้แจงเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ ข้อห้ามเกี่ยวกับปูคอนหอ จากนั้น ให้ลงพื้นที่ไปสัมภาษณ์ จ้า และนางแดง (ผู้เป็นธูระจัดหาเครื่องสักการะให้แก่ จ้า) ภาคบ่าย ประชุมรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

สิ่งที่เกิดขึ้น ทีมวิจัยเด็กและเยาวชนได้ทราบถึงวิธีการสักการะปูคอนหอ และข้อห้ามของปูคอนหอ ทีมวิจัยแต่ละกลุ่มนำเสนอรูปแบบและวิธีการสักการะปูคอนหอ จากที่ได้ทำกิจกรรมในครั้งก่อน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มนำเสนอข้อห้ามที่เกี่ยวข้องกับปูคอนหอ ซึ่งแต่ละกลุ่มได้นำเสนอโดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ, ผู้นำหมู่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้าน และแต่ละกลุ่มได้ช่วยกัน

วิเคราะห์ถึงรูปแบบของข้อห้ามแต่ละข้อว่าเหตุใดจึงมีการกำหนดข้อห้ามไว้อย่างนั้น และหากฝ่าฝืนข้อห้ามจะเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น

กิจกรรมที่ 14 ประชุมหัวหน้าโครงการ เพื่อติดตามการดำเนินการวิจัยในพื้นที่

จัดขึ้นในวันที่ 29 ตุลาคม 2557 เพื่อติดตามการดำเนินงานในพื้นที่ ณ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดหนองบัวลำภู เวลา 09.00 – 12.00 น. ผู้เข้าร่วมประกอบด้วย นักวิจัย จำนวน 20 คน ทีมพี่เลี้ยง สกว. 3 คน รวมผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 23 คน (ทีมวิจัยตำบลวังปลาป้อม เข้าร่วม จำนวน 5 คน)

ทีมได้รายงานความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค และร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานวิจัยของแต่ละทีม ซึ่งทีมพี่เลี้ยงจาก สกว. จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ให้คำแนะนำ วิธีการเชื่อมโยงข้อมูล บริบทชุมชน ที่ทีมวิจัยตำบลวังปลาป้อมจัดเก็บมา วิธีการสร้างแรงกระตุ้นทีม และเทคนิคการเก็บข้อมูลในชุมชนปัญหาในการทำกิจกรรมพบปัญหาผู้นำชุมชนบางกลุ่ม ไม่ให้ความร่วมมือในการไปสอบถามข้อมูลและประวัติหมู่บ้าน

กิจกรรมที่ 15 รวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมเอกสารรายงานความก้าวหน้า

จัดขึ้นในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2557 วัตถุประสงค์กิจกรรมรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมเอกสารรายงานความก้าวหน้า ณ ห้องประชุมโรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยา เวลา 08.30 – 15.00 น. กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 60 คน ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน จำนวน 45 คน ทีมวิจัยผู้ใหญ่ 5 คน ขั้นตอนวิธีการทีมวิจัยทั้งหมดได้รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ข้อมูลบริบทชุมชน ข้อมูลประวัติหมู่บ้าน ประวัติความเป็นมาดอนห่อ ข้อห้ามที่เกี่ยวข้องกับดอนห่อ แต่เนื่องจากข้อมูลบางส่วนยังไม่สมบูรณ์ ผลที่ได้จากการทำกิจกรรมทีมวิจัยทั้งหมดรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ข้อมูลบริบทชุมชน ข้อมูลประวัติหมู่บ้าน ประวัติความเป็นมาดอนห่อ ข้อห้ามที่เกี่ยวข้องกับดอนห่อ

กิจกรรมที่ 16 ประชุมเตรียมข้อมูลเพื่อไปเวทีวิเคราะห์ข้อมูล

จัดขึ้นในวันที่ 15 พฤศจิกายน 2557 วัตถุประสงค์กิจกรรมประชุมรับฟังคำแนะนำจากทีมพี่เลี้ยง ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม เวลา 9.00 – 12.00 น. ผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งหมด 62 คน กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน จำนวน 55 คน ทีมวิจัยผู้ใหญ่ จำนวน 5 คน ทีมพี่เลี้ยง 2 คน รวม ขั้นตอนวิธีการได้รับคำแนะนำจากทีมพี่เลี้ยง จังหวัดหนองบัวลำภู ทางทีมวิจัยได้จัดบันทึกคำแนะนำของทีมพี่เลี้ยง นำมาปรับปรุงให้ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป ผลที่ได้จากการทำ

กิจกรรมทีมพี่เลี้ยงแนะนำการสร้างทีม โดยการสร้างความเข้าใจให้กับทีม และแนะนำให้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามกรอบวิจัยที่ทีมพี่เลี้ยง แดกประเด็นมาให้จะทำให้ง่ายในการจัดเก็บและเติมเต็มข้อมูล เมื่อเวลานำข้อมูลที่เก็บได้มารวบรวม ทีมพี่เลี้ยง ได้ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล พบว่าข้อมูลช่วงเวลา (Time Line) ยังไม่สมบูรณ์ ควรแยกเป็นช่วงเวลาเพื่อให้มองภาพออกว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเชื่อความศรัทธา ในช่วงยุคสมัยใด เพราะเหตุใดจึงได้เกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น ทางทีมวิจัยได้จัดบันทึกคำแนะนำของทีมพี่เลี้ยง นำมาปรับปรุงให้ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภู ได้จัดเวทีประชุมวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ชุดปี 2557 ในวันที่ 22 – 23 พฤศจิกายน 2557 ณ สถานีฟาร์มฝึกนักศึกษา คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ทีมวิจัยได้ดำเนินการดังนี้

- 1) เตรียมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์จากที่ได้บันทึกไว้ทั้งหมด และจัดระเบียบข้อมูลโดยยึดเกณฑ์เพื่อตอบคำถามวิจัยเป็นสำคัญ
- 2) อ่านข้อมูลทั้งหมด และค้นหาความหมายของข้อมูลเหล่านั้น โดยแยกประเด็นความคิดที่ผู้ให้สัมภาษณ์ร่วมกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน พิจารณาหาความหมายเชิงลึก และความน่าเชื่อถือของข้อมูลและแยกข้อมูลข้อเท็จจริงออกจากข้อมูลความคิดเห็น
- 3) จัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการศึกษา หาข้อสรุปของข้อมูลแต่ละหมวด และนำมาเชื่อมโยงกัน
- 4) เขียนบรรยายอธิบายความหมายของข้อมูลตามหลักทฤษฎีที่ได้ทบทวนวรรณกรรมไว้และถอดบทเรียนที่ได้จากกระบวนการวิจัยทั้งหมด

3.4.6 เวทีนำเสนอความก้าวหน้า

จัดขึ้นในวันที่ ๓ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู ทีมวิจัยตำบลวังปลาป้อม ได้เข้าร่วมเวทีนำเสนอความก้าวหน้า จำนวน 20 คน ประกอบไปด้วย ทีมวิจัยเด็กและเยาวชนจำนวน 15 คน ทีมวิจัยผู้ใหญ่ จำนวน 5 คน ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

- 1) บทที่ 3 วิธีการศึกษา การศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อของคนในท้องถิ่น ศึกษากันอย่างไรมาก่อน น่าสนใจ ในรายงานมีเยาวชนไปสัมภาษณ์ผู้รู้ ทำ mapping แต่ไม่ระบุว่าผู้รู้ที่ไปสัมภาษณ์เป็นใคร กลุ่มไหน เห็นแต่กระบวนการเตรียมการ หากระบุกลุ่มเป้าหมายที่จะไปสัมภาษณ์จะทำให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายครอบคลุมหรือหลากหลายพอหรือไม่

2) บทที่ 4 ผลการศึกษา

- ตำบลวังปลาป้อมมีทั้งไทยเลยและไทได้ ประเด็นความสัมพันธ์ของคนทั้ง 2 กลุ่มเป็นอย่างไร นับถือปู่ดอนห่อเหมือนกันหรือไม่ ควรศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมโดยเริ่มจากอดีตเป็นอย่างไร ปัจจุบันเป็นอย่างไร เช่นความขัดแย้ง ความไว้วางใจ ฯลฯ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อดูว่าปู่ดอนห่อจะช่วยเรื่องการจัดการความขัดแย้งหรือไม่อย่างไร นำไปสู่การจัดการเรื่องอื่นอย่างไร แต่ไม่ใช่ศึกษาความเชื่อเพื่อความเชื่อ มองประเด็นความเชื่อมีผลต่อความสัมพันธ์ของคน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ยังไม่ค่อยเห็นเท่าใดนัก

- โยงความเชื่อกับเรื่องเกษตร เช่น การเลี้ยงปู่ดอนห่อเกี่ยวกับการเกษตรไม่มากนักน้อยเป็นความเชื่ออีกชุดหนึ่ง แต่เขียนไว้น้อย

- ควรขยายความว่าทำไมเลี้ยงปู่ดอนห่อด้วยกัน มีอะไรผูกโยงความเชื่อ ทำให้เกิดความสัมพันธ์กัน ในรายงานมีเกริ่นไว้แต่ไม่ได้ขยายความ หากขยายความจะทำให้เห็นความสัมพันธ์กับคน

- ปู่ดอนห่อ อาจจะมีหลายที่ เช่น ปู่ดอนห่อ ปู่สัมดุล ที่เน้นเรื่องป่า ฯลฯ มองในเชิงความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติของคน หรืออาจจะมีเครือข่ายสิ่งศักดิ์สิทธิ์โยงโยไปข้างนอกที่มีผลต่อความเชื่อของคน มีความรู้สึกร่วมกันเป็นพวกเดียวกัน หากมีการเก็บข้อมูลกับผู้รู้จะเห็นเครือข่ายความเชื่อ มองเห็นความเชื่อที่กว้างขวางต่อคนในพื้นที่และเครือข่าย

- ข้อมูลจากแบบสำรวจ พบว่า เด็กมีความเชื่อน้อยลง การสำรวจความเชื่อจากแบบสอบถามไม่ค่อยแน่ใจว่าเชื่อถือได้หรือไม่ เพราะมองไม่เห็นเรื่องราว หากมองเห็นเรื่องราวจะทำให้เห็นความสัมพันธ์คนที่โยงไปสู่ความเชื่อและโยงไปสู่การจัดการทรัพยากร

- ยังมองไม่ชัดว่าเอาความเชื่อมาสร้างพัฒนาศักยภาพเยาวชนหรือนำเยาวชนมาพัฒนาเพื่อให้เกิดความเชื่อซึ่งโจทย์จะต้องชัด หากทำแล้วเยาวชนเกิดความเชื่อแล้วเยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงอะไร อาจจะโยงไปสู่เรื่องชนเผ่า การอนุรักษ์ทรัพยากร วิถีชีวิต ฯลฯ ในรายงานยังมองไม่เห็นภาพของการโยงโยและความเชื่อมโยง

- เยาวชนเมื่อมาทำงานแล้วความสัมพันธ์ของเยาวชนในกลุ่มเป็นอย่างไร เปลี่ยนแปลงหรือไม่ความเชื่อเปลี่ยนไปหรือไม่ หรือรู้ว่าพิธีกรรมเป็น เด็กเยาวชนมีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อหรือไม่ เพราะว่าความเชื่อเป็นดั่งบ่วงบอกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

- การเปลี่ยนแปลงความเชื่อจะต้องมีตัวบ่งชี้เพื่อให้เกิดความชัดเจน

- ความเชื่อ คุณธรรม จริยธรรมเชื่อมกันอย่างไร

3.4.6 การทดลองปฏิบัติการค้นหาารูปแบบ การเรียนรู้พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปู่ดอนหอ เพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม

กิจกรรมที่ 1 ประชุมเตรียมการ

จัดขึ้นในวันที่ 7 พฤษภาคม 2558 วัตถุประสงค์เพื่อประชุมเตรียมการดำเนินกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 100 คน ประกอบด้วยทีมวิจัยเด็กและเยาวชน จำนวน 40 คน ทีมวิจัยผู้ใหญ่ จำนวน 20 คน ผู้นำหมู่บ้าน จำนวน 37 ทีมพี่เลี้ยง (สกว.) จำนวน 3 คน ที่ประชุมได้ระดมความคิดทั้งทีมวิจัยเยาวชน ทีมวิจัยผู้ใหญ่ ทีมพี่เลี้ยง (สกว.) หาแนวทาง สถานที่ จัดพิธีกรรมเลี้ยงปู่ดอนหอ และกิจกรรมจัดค่าย

ข้อมูลสถานการณ์ความเชื่อของเด็กและเยาวชนที่มีต่อดอนหอปัจจุบัน มีความเชื่อมีความแตกต่างกันเป็นไปตามบริบทของชุมชน เด็กและเยาวชนมีพื้นที่ตั้งของชุมชนอยู่ไกลจากดอนหอ ส่งผลให้บางคนไม่รู้จักดอนหอ บางคนก็ไม่เชื่อ หรือบางคนเชื่อแต่ไม่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ จึงเป็นเหตุผลให้ทีมวิจัยเลือกการเรียนรู้พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปู่ดอนหอ เพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม โดยดำเนินการ 2 กิจกรรม

- 1) เรียนรู้จากการจัดพิธีกรรมเลี้ยงปู่ดอนหอ ให้เยาวชนมีบทบาทในพิธีได้เรียนรู้พิธีกรรม คุณค่า และความหมายของพิธี
- 2) พบว่า การสร้างการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่ง คือ การสร้างความคุ้นเคยให้แก่เยาวชน ซึ่งจะเน้นให้เยาวชนมีความสามัคคีคุ้นเคยกัน กล้าแสดงออกมีภาวะความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี การทำงานเป็นทีมและเพื่อให้เยาวชนได้แสดงศักยภาพ ความพร้อมที่จะเป็นกลุ่มเยาวชนคนสร้างสรรค์ของตำบล

กิจกรรมที่ 2 เรียนรู้พิธีกรรมเลี้ยงปู่ดอนหอ

การดำเนินการกิจกรรม

จัดขึ้นในวันที่ 7 พฤษภาคม 2558 โดยก่อนงานพิธีเลี้ยงปู่ดอนหอ ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน ได้ประชุมปรึกษาหารือเรื่องการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมเลี้ยงปู่ดอนหอ จากนั้นทีมวิจัยเด็กและเยาวชน ได้ไปปรึกษากับผู้นำชุมชน ทีมวิจัยผู้ใหญ่ โดยมีแนวทางร่วมกันว่า ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน มีแนวความคิด จัดการแสดงรำถวายปู่ดอนหอ การแสดงหมอลำทีมวิจัยเด็กและเยาวชน และได้แบ่งหน้าที่ในการทำงานเป็นทีม ประกอบไปด้วย

ทีมจัดการแสดง มีหน้าที่ เตรียมวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการแสดงทั้งหมด เช่น ทำรำถวาย ชูฉัตร ทำเต็นท์ของหมอลำ เพลงประกอบ พวงมาลัย พิธีกร

ทีมสถานที่ มีหน้าที่ จัดเตรียมสถานที่ร่วมกับผู้ใหญ่ และชุมชน เช่น จัดหาโต๊ะ เก้าอี้ เต็นท์ ผ้าประดับเวที ป้ายการแสดง

ทีมพิธีกรรม มีหน้าที่ จัดเตรียมเครื่องถวาย เครื่องเซ่นไหว้ เพื่อร่วมพิธี

วันงานพิธี ช่วงมีการประกอบพิธี ทีมวิจัยเด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในพิธี โดยการช่วยผู้ใหญ่จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เครื่องเซ่นไหว้ และจัดบันทึกขั้นตอนพิธีกรรมของการบน การแก้บน และเริ่มกิจกรรมของทีมวิจัยเด็กและเยาวชน เริ่มจากการรำวงสรวง หลังจากเสร็จพิธี ก็มีการแสดงหมอลำที่ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมค่ายพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน เรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับปู่ดอนหอ

หลังจากที่ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการพิธีกรรมเลี้ยงปู่ดอนหอแล้ว ทางทีมวิจัย ได้ดำเนินการจัดค่ายพัฒนาศักยภาพผู้นำเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อมเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีรูปแบบ พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับปู่ดอนหอขึ้น ในรูปแบบค่าย 2 วัน 1 คืน เมื่อวันที่ 10 - 11 พฤษภาคม 2558 ณ โรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยศึกษ อำเภอนางัว จังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งหมด 80 คน ประกอบด้วย เยาวชน จำนวน 60 คน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ อบต. วังปลาป้อม จำนวน 15 คน ทีมวิทยากร จำนวน 5 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรมดอนหอ สามารถนำความรู้ไปขยายผล เผยแพร่กับชุมชน ได้ เด็กและเยาวชนรู้จักตนเอง สามารถพัฒนาศักยภาพตนเองในการทำงานจิตอาสา จิตสาธารณะ และเกิดเครือข่ายขององค์กรชุมชน ที่สามารถดำเนินการเองอย่างต่อเนื่องได้

กระบวนการค่าย

กิจกรรมค่ายวันที่ 10 พฤษภาคม 2558

กิจกรรมละลายพฤติกรรม เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายได้ละลายพฤติกรรม สร้างความคุ้นเคยกัน ระหว่างเยาวชน กับผู้ใหญ่ เป็นกิจกรรมที่สร้างเสียงหัวเราะและความสนุกสนานให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน ทั้งนี้ยังเป็นกิจกรรมที่ลดช่องว่างระหว่างวัยของเด็กกับผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี เด็กมีความกล้าที่จะแสดงออกและผู้ใหญ่ก็เปิดใจรับการทำกิจกรรมร่วมกับเด็กได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมระดมความคิด และปรับความคาดหวัง กิจกรรมนี้มีการแบ่งกลุ่มย่อย เพื่อให้ตัวแทนแต่ละหมู่บ้านได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น โดยแบ่งกลุ่มย่อยเป็น ระดับหมู่บ้าน ระดับโซน และสรุปกิจกรรมเป็นภาพรวมของตำบล

กิจกรรมรู้จักตนเองและเป้าหมายชีวิตตนเอง กิจกรรมนี้ วิทยากรจะให้โจทย์ เช่น 1) เราเป็นใคร มาจากไหน 2) มีเป้าหมายชีวิตอย่างไร 3) เรามีจุดเด่นจุดด้อยอะไร 4) เราจะมีส่วนช่วยพัฒนาท้องถิ่นอย่างไร 5) การทำวิจัยและงานจิตอาสา ช่วยพัฒนาตัวเราอย่างไร โดยการแบ่งกลุ่ม ระดมความคิดตามโจทย์ที่วิทยากรให้ และออกมานำเสนอ ราชกลุ่ม

กิจกรรมการเรียนรู้ความเชื่อ พิธีกรรม คอนหอ กิจกรรมนี้วิทยากรจัดให้มีการแบ่งกลุ่ม จากนั้นวิทยากรกำหนดโจทย์เกี่ยวกับความเชื่อของคนในชุมชนต่อคอนหอ พิธีกรรมการบนบาน การแก้บน ข้อห้าม และให้เวลาแต่ละกลุ่มระดมความคิด สอบถามผู้รู้ จดบันทึก และออกมานำเสนอ

กิจกรรมการทำงานเป็นทีม ผู้นำผู้ตาม และกระบวนการกลุ่ม(Walk Rally) โดยมีทั้งหมด 3 ฐานกิจกรรม ดังนี้

1) ย้ายน้ำลงขวด

ลักษณะกิจกรรม ให้นำน้ำจากถังน้ำมากรอกใส่ขวด (โดยแต่ละขวดจะมีอุปสรรคแตกต่างกันไป เช่น ขวดร้าว)ให้ทุกคนยืนเรียงแถวหน้ากระดาน ผู้เล่นเลือกขวดน้ำ ผู้เล่นสามารถใช้อวัยวะในร่างกาย และอุปกรณ์ต่าง ๆ ในร่างกาย ให้นำน้ำมากรอกใส่ขวดให้ได้มากที่สุด โดยการกำหนดเวลา

สรุปความรู้ที่ได้จากเกมย้ายน้ำลงขวด คือ แต่ละกลุ่มได้เรียนรู้เรื่องการวางแผน การเสียสละ การทำงานเป็นทีม และเรียนรู้ว่าเมื่อวางแผนแล้ว อาจมีปัญหาคิดที่ไม่คาดคิด คือ ขวดแต่ละใบมีการเจาะรูเอาไว้ โดยที่ทีมไม่รู้มาก่อน และได้เรียนรู้เรื่องการบริหารเวลา

2) ต่อให้ยาว

ลักษณะกิจกรรม ให้ทุกคนในทีมนำสิ่งของในร่างกาย เช่น เสื้อ กางเกง ถุงเท้า หรือ ร่างกายตนเอง นำมาต่อกันให้ยาวที่สุดเท่าที่จะยาวได้ โดยมีเวลากำหนด ทุกคนในทีมต้องวางแผนและช่วยกันเป็นทีม

สรุปความรู้ที่ได้จากเกมต่อให้ยาว คือ แต่ละทีมได้เรียนรู้เรื่องความเสียสละ การวางแผนของทีม เพราะแต่ละทีมต้องหาทางนำสิ่งของในร่างกาย มาต่อให้ได้ระยะที่ยาวที่สุด อีกทั้งได้เรียนรู้เรื่องความสามัคคีในทีม การบริหารเวลา

3) ฝ่าด่านอรหันต์

ลักษณะกิจกรรม มี 3 ด่านย่อย คือ

ด่านที่ 1 สิ่งกีดขวางอยู่ในระดับเข่า ให้ทุกคนในทีมคลานผ่านสิ่งกีดขวางไปให้ได้

ด่านที่ 2 สิ่งกีดขวางอยู่ในระดับเอว ให้ทุกคนในทีมข้ามผ่านสิ่งกีดขวางไปให้ได้

ด่านที่ 3 สิ่งกีดขวางอยู่ในระดับอก ให้ทุกคนในทีมข้ามผ่านสิ่งกีดขวางไปให้ได้

โดยในแต่ละด่านห้ามไม่ให้ทุกส่วนของร่างกายสัมผัสกับสิ่งกีดขวางนั้น และทุกคนในทีมต้องช่วยกันวางแผน เพื่อต้องข้ามผ่านไปให้ได้

สรุปความรู้ที่ได้จากเกมฝ่าด่านอรหันต์ คือ ได้ความคิดริเริ่ม การวางแผนการทำงานเป็นลำดับขั้นตอน มีการเตรียมการ มีการสื่อสาร การแบ่งหน้าที่ ความอดทน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การบริหารเวลา

ภาพที่ 8 กิจกรรมการเข้าค่าย

กิจกรรมที่ 4 ประชุมสรุปผลการดำเนินการ

หลังจากที่ทำกิจกรรมเสร็จสิ้นก็ได้มีการสรุปผลการทำกิจกรรม โดยกิจกรรมเข้าฐาน ซึ่งแต่ละฐานจะมีการสรุปผลการเรียนรู้ โดยให้เด็กและเยาวชนสรุปว่าได้อะไรจากกิจกรรม และวิทยากรช่วยเสริม และให้เด็กและเยาวชนได้มีกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันก็ได้มีการนำเสนอความต้องการของเด็กและเยาวชน การนำเสนอปัญหาของเด็กและเยาวชนผ่านมุมมองของเด็กและเยาวชนเอง โดยวิธีการให้เด็กและเยาวชนนำเสนอปัญหา อุปสรรค ในชุมชนของตนเอง สิ่งที่ยากให้เกิดขึ้นในชุมชน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปู่คอนหอเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ทางทีมวิจัยขอเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังหัวข้อดังนี้

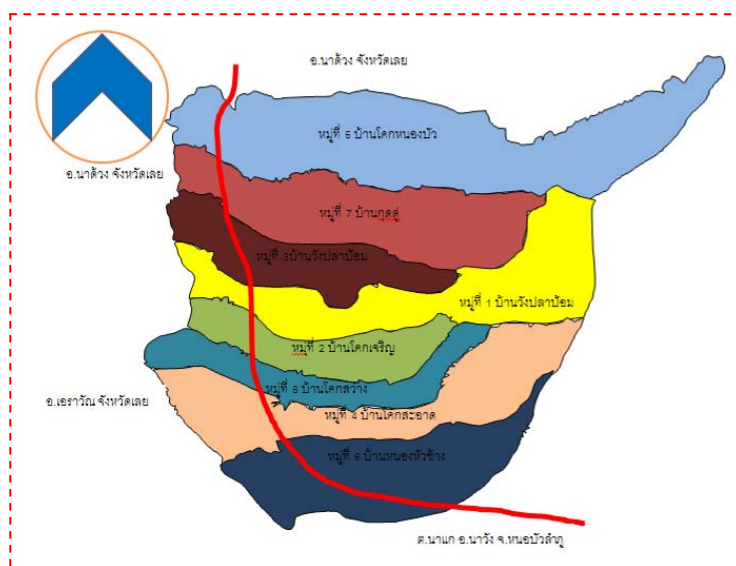
- 4.1 บริบทชุมชนและสถานการณ์ตามความเชื่อของชุมชนตำบลวังปลาป้อม
- 4.2 ความเป็นมาของความเชื่อ ความศรัทธาและพิธีกรรมเกี่ยวกับคอนหอในตำบลวังปลาป้อม
- 4.3 สถานการณ์เด็กและเยาวชน และความเชื่อของเด็กและเยาวชนต่อกอนหอ
- 4.4 รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับปู่คอนหอ เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม
- 4.5 ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการวิจัย

4.1 บริบทชุมชนและสถานการณ์ตามความเชื่อของชุมชนตำบลวังปลาป้อม

ในการศึกษาบริบทชุมชนทีมวิจัยได้มีวิธีดำเนินการดังนี้ จัดทำเครื่องมือวิจัยโดยการมีส่วนร่วมของทีมวิจัยเยาวชนและทีมผู้ใหญ่ ชักซ้อมเยาวชนในการใช้เครื่องมือ เยาวชนไปรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และจัดเวทีตรวจสอบเพิ่มเติมข้อมูลโดยทีมวิจัยทุกภาคส่วน ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

4.1.1 บริบทชุมชน

4.1.1.1 ที่ตั้งอาณาเขตและสภาพพื้นที่ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดหนองบัวลำภูระยะทาง 65 กิโลเมตร ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน คือ หมู่ 1 บ้านวังปลาป้อม หมู่ 2 บ้านโคกเจริญ หมู่ 3 บ้านวังปลาป้อม หมู่ 4 บ้านโคกสะอาด หมู่ 5 บ้านโคกหนองบัว หมู่ 6 บ้านหนองหัวช้าง หมู่ 7 บ้านกุดคู่ หมู่ 8 บ้านโคกสว่าง โดยมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียงดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๑ แผนที่ตำบลวังปลาป้อม

ทิศเหนือ ติดกับ ต.นาด้วง อ.นาด้วง จ.เลย

ทิศใต้ ติดกับ ต.ผาอินทร์แปลง อ.เรณูนคร จ.เลย

ทิศตะวันออก ติดกับ ต.นาแก อ.นาแก และ ต.กุดแห่ อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภู

ทิศตะวันตก ติดกับ ต.ท่าสวรรค์ อ.นาด้วง จ.เลย

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา มีภูเขาล้อมรอบ เหมาะแก่การปลูกพืชไร่ พื้นที่เพาะปลูกห่างไกลจากหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ปลูกกลางป่า ทำไร่ข้าวโพด ไร่มันสำปะหลัง และพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเสื่อมโทรม

4.1.1.2 ประวัติชุมชนตำบลวังปลาป้อม

ตำบลวังปลาป้อม ชื่อเดิมว่าบ้านเตาไห แต่ชาวบ้านได้ไปหาปลาและจับปลาขึ้นมาได้ตัวใหญ่มาก ตาโตไม่มีเกล็ด ตัวป้อม ชาวบ้านเห็นว่าปลาตัวนี้แปลกมากจึงได้ขอขานให้อยู่เย็นเป็นสุข และเจริญรุ่งเรือง แล้วจึงปล่อยลงในน้ำ และขนานนามหมู่บ้านแห่งนี้ว่า "วังปลาป้อม" เป็นตำบลที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอนาแก ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านวังปลาป้อม หมู่ 2 บ้านโคกเจริญ หมู่ 3 บ้านวังปลาป้อม หมู่ 4 บ้านโคกสะอาด หมู่ 5 บ้านโคกหนองบัว หมู่ 6 บ้านหนองหัวช้าง หมู่ 7 บ้านกุดคู หมู่ 8 บ้านโคกสว่าง

ต่อมาปี พ.ศ. 2495 ทางหน่วยงานราชการได้มีการสำรวจให้ขึ้นทะเบียนเป็นหมู่บ้านซึ่งมีการตั้งชื่อขึ้นใหม่ว่า "บ้านวังปลาป้อม" สภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์จึงมีผู้คนอพยพมาจากจังหวัดขอนแก่น, อุรธานี, มหาสารคาม, ร้อยเอ็ด, อุบลราชธานี ย้ายเข้ามาอยู่ตั้งถิ่นฐานอีกส่วนหนึ่งอพยพมาจากการสร้างเขื่อนอุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่นทำให้ในพื้นที่กลายเป็นชน 2 เผ่าคือเผ่าไทเลย

และเผ่าไทได้ สภาพสังคมในอดีตของชุมชนตำบลวังปลาป้อมมีลักษณะแบบเครือญาติใกล้ชิดอาศัยอยู่หลายครอบครัวรวมกันเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ในบ้านหลังเดียวกันในปัจจุบันมีการแยกครัวเรือนขนาดเล็กแต่ก็ยังมีพิธีพื้พาสัยซึ่งกันและกันอยู่ผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีการดำรงชีวิตแบบถือจารีตประเพณีแบบดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาแต่สมัยเก่าประเพณีแบบดั้งเดิมยังคงเหลือไว้ให้ชาวบ้านได้ยึดถือและปฏิบัติยึดถือกันมา เช่น ฮีตสิบสองครองสิบสี่ มีการทำบุญเบิกบ้านก่อนถึงฤดูกาลทำนาการทำบุญข้าวจี บุญกฐินและประเพณีการทำบุญในเทศกาลต่างๆรวมไปถึงความเชื่อในเรื่องภูติผีปิศาจที่ยังคงมีอยู่แต่ในปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่มีการประยุกต์วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนไปเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคมภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมี 2 ภาษาคือภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองอีสาน หรือชาวบ้านส่วนใหญ่เรียกว่า “ภาษาใต้”

ตำบลวังปลาป้อม เป็นที่ราบลุ่มสลับกับที่ราบเชิงเขามีภูเขาล้อมรอบมีทรัพยากรค่อนข้างอุดมสมบูรณ์มีลำน้ำที่สำคัญคือลำน้ำพะเนียงลำห้วยลิ้นควายมีพื้นที่ทั้งหมด 60.056 ตารางกิโลเมตร (37,535 ไร่) ทิศเหนือจรดตำบลนาด้วงอำเภอนาด้วงจังหวัดเลยทิศใต้จรดตำบลผาอินทร์แปลงกิ่งอำเภอเอราวัณจังหวัดเลยทิศตะวันออกจรดตำบลนาแกอำเภอนาแกและตำบลกุดแห่อำเภอนากลางจังหวัดหนองบัวลำภูและทิศตะวันตกจรดตำบลท่าสวรรค์อำเภอนาด้วงจังหวัดเลยการคมนาคมมีถนนลาดยางของทางหลวงชนบทสายนาแก-นาด้วงตัดผ่านทั้ง 8 หมู่บ้านตำบลวังปลาป้อมเป็นชุมชนเริ่มต้นจากบ้านวังปลาป้อมหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 1 และขยายเป็นชุมชนกุดคูหมู่ที่ 7 ชุมชนโคกเจริญชุมชนโคกหนองบัวชุมชนโคกสว่างและชุมชนบ้านโคกสะอาดมีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากได้ขยายออกเป็นบ้านหนองหัวช้างมีพื้นที่ติดต่อกันและมีชุมชนเล็กๆที่กำลังดำเนินการเพื่อจัดตั้งเป็นหมู่บ้านอีก 1 ชุมชนคือชุมชนบ้านน้อยหินลาดขึ้นกับบ้านหนองหัวช้าง ตำบลวังปลาป้อมประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน สามารถอธิบายประวัติตามต้นกำเนิดของแต่ละชุมชนได้ 3 กลุ่มคือ กลุ่มวังปลาป้อม กลุ่มโคกเจริญ และกลุ่มโคกสะอาด

1) กลุ่มต้นกำเนิดจากชุมชนวังปลาป้อม

ชุมชนวังปลาป้อมเดิมชื่อบ้านเตาไห ตำบลนาแก อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี เริ่มแรกตั้งอยู่บริเวณน้ำท่วม (อ่างพระราชดำริ) ในปัจจุบันโดยมีกลุ่มชนอพยพมาจากบ้านปากปวน จังหวัดเลยโดยมาประกอบอาชีพปั้นไหดินหม้อ(ปั้นหม้อ) ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2495 ทางหน่วยงานราชการได้มีการสำรวจให้ขึ้นทะเบียนเป็นหมู่บ้านซึ่งมีการตั้งชื่อขึ้นใหม่ว่า “เตาไห” หมู่ที่ 3 ตำบลนาแก อำเภอนากลาง จังหวัดอุดรธานี สภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์จึงมีผู้คนอพยพมาจากจังหวัดขอนแก่น, อุดรธานี, มหาสารคาม, ร้อยเอ็ด, อุบลราชธานี ย้ายเข้ามาอยู่ตั้งถิ่นฐานอีกส่วนหนึ่งอพยพมาจากการสร้างเขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ทำให้ในพื้นที่กลายเป็นชน 2 เผ่าคือเผ่าไทเลย (อพยพมาจาก ทางจังหวัดเลย) และเผ่าไทได้(กลุ่มคนที่อพยพมาจากที่อื่น ซึ่งไม่ใช่จังหวัดเลย) ต่อมาปี 2507 แยกออกมาเป็น กิ่งอำเภอนากลาง ตำบลนาแก จังหวัดอุดรธานี ต่อมาปี 2496 ได้เปลี่ยนจาก

ตำบลนาแก เป็นบ้านวังปลาป้อมหมู่ที่ 3 ตำบลนาแก อำเภอนากลาง จังหวัดอุดรธานี ต่อมาปี 2536 อำเภอนองบัวลำภู ได้แยกออกจากจังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นจังหวัดหนองบัวลำภู และอำเภอนากลาง ต่อมาปี 2537 อำเภอนากลางได้แยกออกมาเป็น กิ่ง อำเภอนาวัง และกิ่งอำเภอนาวังได้แยกออกเป็น 5 ตำบลและหนึ่งในนั้นมีบ้านวังปลาป้อมได้เปลี่ยนมาเป็นตำบลวังปลาป้อมในช่วงปี 2537 นั้นเอง ต่อมาปี 2540 กิ่ง อำเภอนาวังได้เปลี่ยนและยกฐานะจากกิ่ง อำเภอ มาเป็นอำเภอนาวังในปัจจุบัน บ้านวังปลาป้อม หมู่ 3 (เดิมชื่อ บ้านเตาไห) ประชากรเพิ่มขึ้น ได้แยกออกมาเป็นอีก 2 หมู่ คือ บ้านวังปลาป้อมหมู่ที่ 1 และ บ้านกุดคู่ หมู่ 7 ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้ใหญ่คนแรก ชื่อนายเปลี่ยนวรรณชัยเมื่อปีพ.ศ.2530

พอมมาถึงปี 2526 มีกลุ่มคนจากบ้านวังปลาป้อม หมู่ 3(เดิมชื่อ บ้านเตาไห) ไปทำไร่ทำสวน จนมีผู้คนไปอยู่รวมกันหลายคน รวมกันจนกลายเป็นชุมชน ตั้งอยู่บริเวณบึงหนองบัวทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้านในปัจจุบันสมัยคอมมิวนิสต์บริเวณนี้เป็นพื้นที่สีแดง “ก้านันเลศ” ซึ่งเป็นก้านันของตำบลนาแก และพ่อใหญ่บุญปิ่นผู้ใหญ่บ้านวังปลาป้อมได้รวบรวมอพยพประชากรบ้านวังปลาป้อมและบ้านหนองสองห้องให้มารวมตัวกันบริเวณเนินทางผ่านคอมมิวนิสต์และได้ก่อตั้งหมู่บ้านใหม่ขึ้นให้ชื่อว่า “บ้านเลศบุญปิ่น” แต่ทางการไม่อนุญาตให้นำชื่อนี้มาเป็นชื่อหมู่บ้านให้เอาชื่อเดิมแต่ได้ใช้ชื่อว่า “บ้านโคกหนองบัว” ตามลักษณะทางภูมิศาสตร์และมีผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อนายบัวลี สาลีเขียว เมื่อปี พ.ศ. 2526

2) กลุ่มต้นกำเนิดจากชุมชนโคกเจริญ

เมื่อ พ.ศ. 2513 ชุมชนโคกเจริญเดิมทีบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านมีชื่อเรียกว่า “บ้านโคกกะบาก” เนื่องจากมีต้นกะบากที่มีขนาดใหญ่เกิดขึ้นเต็มไปหมดช่วงแรกมีประชากรประมาณ 20 ครัวเรือนและเป็นส่วนหนึ่งของบ้านวังปลาป้อม อำเภอนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ในขณะนั้นต่อมาประชากรเพิ่มมากขึ้นมีความเห็นตรงกันว่า “บ้านโคกกะบาก” ไม่ไพเราะจึงตั้งชื่อใหม่เป็น “บ้านโคกเจริญ” เนื่องจากทำเลที่ตั้งหมู่บ้าน น่าจะเจริญรุ่งเรืองในโอกาสต่อไป ประกอบกับบริเวณโดยรอบหมู่บ้านเป็นโคกหรือป่าเบญจพรรณต่อมาชาวบ้านได้มาประชุมหารือกันว่าควรที่จะเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านใหม่ จึงได้ข้อสรุปร่วมกัน ว่าสมควรใช้ชื่อ บ้านโคกเจริญ เพราะอยากให้หมู่บ้านมีความเจริญรุ่งเรือง เดิมบ้านโคกเจริญ เป็นส่วนหนึ่งของตำบลนาแก โดยชื่อว่าบ้านโคกเจริญ หมู่ที่ 10 ตำบลนาแก อำเภอนากลาง จังหวัดอุดรธานี จนเมื่อมีการแยกจังหวัด เป็นจังหวัดหนองบัวลำภู โดยมีนายปิด โง่นหงส์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ต่อมา บ้านเค้นเห็ดไคร้ ได้แยกออกจากบ้านโคกเจริญ เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2531 บ้านเค้นเห็ดไคร้ ชาวบ้านเรียกชื่อว่า เค้นเห็ดไคร้ ก็เพราะว่าเมื่อถึงฤดูกาลหน้าฝนพื้นดินบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านก็จะเกิดเห็ดไคร้ ขึ้นตามพื้นดินและบริเวณบ้านและที่อยู่อาศัย และมีไม้ที่ครัวเรือนก็เลยไม่สามารถตั้งเป็นหมู่บ้านได้ และอยู่ต่อมาอีกไม่นานก็มีผู้คนย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่และสร้างบ้านอยู่ต่อมาเรื่อย ๆ ก็มีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากจนสามารถจะตั้งเป็นหมู่บ้านของ

ตนเองได้แล้ว ในที่สุดก็ได้ตั้งเป็นหมู่บ้านของตัวเอง และชาวบ้านได้ตกลงกันว่าให้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้าน และได้ใช้ชื่อใหม่ว่า “บ้านโคกสว่าง” เมื่อปีพ.ศ.2540 อำเภอนาวังได้แยกออกมาเป็น 5 ตำบลและหนึ่งในนั้นมีตำบลวังปลาป้อมรวมอยู่ด้วย

3) ชุมชนโคกสะอาด

บ้านโคกสะอาด ได้มีการตั้งเป็นหมู่บ้านมาแล้ว ตั้งแต่ พ.ศ. 2494 เดิมมีถิ่นฐานจากบ้านเตาไห(บ้านวังปลาป้อมในปัจจุบัน) เพราะต้องการหาแหล่งที่อยู่อาศัยใหม่ จึงแสวงหา เมื่อพบพื้นที่เหมาะสมแล้วจึงปักหลัก โดยครั้งแรกย้ายจากบ้านเตาไห(บ้านวังปลาป้อม ปัจจุบัน)โดยมีประชากรครั้งนั้นประมาณ 30 ครัวเรือน โดยมี นายพัน โยทุม เป็นผู้นำขณะนั้นครั้งเมื่ออาศัยอยู่มาสักพักหนึ่ง ชาวบ้านละแวกใกล้เคียงรู้ว่าจึงได้พากันย้ายมาตั้งถิ่นฐาน โดยเมื่อก่อนนั้นได้มีการบุกรุกป่าเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยโดยใครที่สามารถตัดถางป่าได้มากเท่าได้ก็ได้เป็นเจ้าของที่ในขณะนั้นจนกลายมาเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ มีการแบ่งปันข้าวของเครื่องใช้ จนรวมไปถึง สุราเมรัยที่ชาวบ้านได้นำเอามาต้มผ่านกระบวนการกลั่นเป็นสุรา 80 ดีกรี เพื่อเป็นของฝากแก่เพื่อนบ้านต่างถิ่น และได้พากันนั่งดื่มกันจนเป็นกิจวัตร ทั้งเช้าและเย็น และเมื่อชาวบ้านต่างหมู่บ้านได้เดินทางผ่านมาได้พบเห็นจึงได้เรียกว่า “บ้านโคกขี้เมา” เพราะหมู่บ้านตั้งอยู่ใน โนนโคกหินแห่ จากนั้นจึงมีชื่อเรียกว่า “บ้านโคกขี้เมา” จนติดปากตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาต่อมาเมื่อ พ.ศ.2499 บ้านโคกขี้เมาก็ได้ขยายใหญ่ขึ้นจนชาวบ้านได้ลงความเห็นว่าจะไปขึ้นทะเบียนเป็นหมู่บ้านโดยชาวบ้านได้นัดประชุมหาหารือกันว่าจะไปขอขึ้นทะเบียนหมู่บ้าน โดยจะใช้ชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านโคกขี้เมา” วันรุ่งขึ้นจึงได้พากันไป ที่กิ่งอำเภอนากลางเพื่อไปขอขึ้นทะเบียนหมู่บ้าน แต่ทางกิ่งอำเภอนากลาง เห็นว่าชื่อนี้ไม่เหมาะสมจึงได้พากันเปลี่ยนชื่อบ้านใหม่ เป็น บ้านโคกสะอาด ที่มีความหมายว่าปราศจากสิ่งเลวร้ายและอบายมุข และได้มี ผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายเกื้อ แก้วไชยะ และดำรงตำแหน่ง ช่วงระหว่าง พ.ศ.2499-2520 ช่วงที่ผู้ใหญ่เกื้อ แก้วไชยะดำรงตำแหน่งอยู่ ได้ร่วมกับชาวบ้าน สร้างวัดขึ้น ช่วงปี พ.ศ. 2500 ในหมู่บ้าน มีชื่อว่า “วัดศรีมงคล” โดยตั้งอยู่ติดกับถนนใหญ่ และต่อมาจึงได้ย้ายวัดมาอยู่บริเวณ ด้านลำพะเนียง จนได้เป็นสถานที่ตั้งวัดจนถึงปัจจุบันต่อมาปี พ.ศ. 2526 บ้านหนองหัวช้างได้ยกฐานะเป็นบ้านหนองหัวช้างโดยแยกออกจากบ้านโคกสะอาดหมู่ที่ 4 โดยมีนายเสา ใจสัตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกที่มาของคำว่า “หนองหัวช้าง” ได้มีแหล่งน้ำแห่งหนึ่งทางทิศเหนือของหมู่บ้านเป็นหนองน้ำที่มีช้างเชือกหนึ่งไปตายอยู่บริเวณหนองน้ำดังกล่าวและจากนั้นมาชาวบ้านจึงเรียกหนองน้ำนั้นว่า “หนองหัวช้าง” เป็นต้น มาจากนั้นได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามหนองน้ำแห่งนั้นว่า “บ้านหนองหัวช้าง” มาจนถึงปัจจุบันและปัจจุบันหนองน้ำแห่งนั้นได้เป็นที่ตั้งของวัดสว่างอานวยพรซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้านหนองหัวช้างในปัจจุบัน ตำบลวังปลาป้อมแยกออกมาเป็น 8 หมู่บ้านดังนี้ในปัจจุบันหมู่ 1 บ้านวังปลาป้อม หมู่ 2 บ้านโคกเจริญ หมู่ 3 บ้านวังปลาป้อม หมู่ 4 บ้านโคกสะอาด หมู่ 5 บ้านโคกหนองบัว หมู่ 6 บ้านหนองหัวช้าง หมู่ 7 บ้านกุดคู หมู่ 8 บ้านโคกสว่าง

4.1.1.3 ข้อมูลประชากร

ตำบลวังปลาป้อมมีครัวเรือนทั้งหมดจำนวน 1,674 ครัวเรือน จำนวนครัวเรือนประชากรทั้งหมดของตำบลวังปลาป้อมมีจำนวน 7,178 คน แบ่งเป็น ชาย 3,587 คน หญิง 3,591 คน ในจำนวนประชากรทั้งหมดจะเห็นว่ามีจำนวนวัยเด็กและเยาวชนอายุ 10 – 25 ปี จำนวนถึง 2,488 คน มีกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนจำนวน 696 คน ดังตารางที่ 1

ช่วงอายุ	ชาย	หญิง	รวม
0 – 6	200	209	409
7 – 9	203	219	422
9 – 10	214	221	435
11 -12	270	230	500
13 – 15	309	281	590
16 - 18	298	261	559
19 – 25	463	430	893
26 - 59	1,315	1,359	2,674
60 ปี ขึ้นไป	315	381	696

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรในตำบลวังปลาป้อม

4.1.1.4 ผู้นำ

จากการสำรวจข้อมูลผู้นำในตำบลวังปลาป้อมจะมีผู้นำที่เป็นทางการและไม่ใช่เป็นทางการ ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

1) ผู้นำเป็นทางการ ผู้นำทางการที่เป็นผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้านประกอบด้วยรายชื่อดังตารางที่ 2

หมู่ - บ้าน	ผู้นำปัจจุบัน	พ.ศ.
หมู่ที่ 1 บ้านวังปลาป้อม	นายเจริญ บุตรทา	2552 – ปัจจุบัน
หมู่ที่ 2 บ้านโคกเจริญ	นายคำดา อุทัยเลี้ยง	2556 – ปัจจุบัน
หมู่ที่ 3 บ้านวังปลาป้อม	นายพรรควุฒิ บุตรทา	2447 – ปัจจุบัน
หมู่ที่ 4 บ้านโคกสะอาด	นางวันเพ็ญ สารีอาจ	2557 – ปัจจุบัน
หมู่ที่ 5 บ้านโคกหนองบัว	นายสวัสดิ์ พรหมฤทธิ์	2557 – ปัจจุบัน
หมู่ที่ 6 บ้านหนองหัวช้าง	นายถวิล มะโฮงชัย	2549 – ปัจจุบัน
หมู่ที่ 7 บ้านกุดคู่	นายเวช วังหอม	2557 – ปัจจุบัน
หมู่ที่ 8 บ้านโคกสว่าง	นายโต้วฒน์ มีบุญ	2550 – ปัจจุบัน

ตารางที่ 2 แสดงผู้นำชุมชน

นอกจากนี้ยังมีผู้นำทางการในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย (1) นายอริญ วรรณชัย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (2) นายอนุ คำจำปา รองนายกคนที่1 (3) นายสุวรรณ ชันธรรม รองนายกคนที่2 (4) นายมนตรี ทาโบราณ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

1) ผู้นำไม่เป็นทางการ ผู้นำไม่เป็นทางการหมายถึงผู้นำที่ไม่ได้มีตำแหน่งที่ทางราชการแต่งตั้ง แต่เป็นผู้นำธรรมชาติที่มีบทบาทต่อการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย

1.1) ผู้นำทางศาสนา

(1) นายคำพู แก้วอาจ อายุ 70 ปี หมู่ที่ 8 มีความสามารถด้านการพูด มักจะเป็นพิธีกร เกี่ยวกับงานพิธีการ เช่น งานบุญในหมู่บ้าน งานกฐิน และมักเข้าไปปฏิบัติธรรม อยู่สม่ำเสมอ

(2) นายแสวง สำราญ อายุ 69 ปี หมู่ที่ 8 มีความสามารถด้านบทสวด พิธีกรรม จึงเป็นตัวแทนของคนในหมู่บ้านเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรม

(3) นายสีจันทร์ สร้อยพรม อายุ 61 ปี หมู่ที่ 7 มีความสามารถด้านรอบรู้เรื่องประเพณี และบทสวด และปฏิบัติธรรมอยู่สม่ำเสมอ

(4) นายวิชัย ชัยหา อายุ 62 ปี หมู่ที่ 7 มีความสามารถด้านบทสวด พิธีกรรม

1.2) ผู้นำทางจิตวิญญาณ

(1) นายคำปอง คำบูชา อายุ 75 ปี หมู่ที่ 7 มีความสามารถด้านการทรงเจ้า เป็นเจ้า ร่างทรงปู่ดอนหอ

(2) นางคำ สีบาง อายุ 87 ปี หมู่ที่ 7 มีความสามารถด้านการทรงเจ้า ติดต่อวิญญาน

(3) นายจันทร์ พรหมดี อายุ 67 ปี หมู่ที่ 5 มีความสามารถด้านการทรงเจ้า และเป็นร่างทรง

1.3) ผู้นำต้นแบบด้านการประกอบอาชีพ

(1)นางอนงค์ คำจำปา อายุ 54 ปี หมู่ที่ 7 มีความสามารถด้านตัดเย็บเสื้อผ้า ปัจจุบันเปิดร้านเสื้อม่อฮ่อม อยู่หมู่ที่ 7

(2) นางสาวกร สิงห์แสง อายุ 43 ปี หมู่ที่ 2 มีความสามารถด้านการทำอาหาร

(3) นางอัมพร ขาวจำ อายุ 47 ปี หมู่ที่ 2 มีความสามารถด้านการนวดเพื่อคลายเส้น นวดฝ่าเท้า

(4) นางริ้ว โหง่นหงส์ อายุ 56 ปี หมู่ที่ 2 มีความสามารถด้านการ
นวดกดจุด

1.4) ผู้นำด้านหัตถ์ฝีมือ ผู้เฒ่าผู้แก่เหล่านี้ มีความสามารถด้านหัตถ์ฝีมือ
การถักทอ การดำผ้ำห่ม ผ่าขึ้น ผ่าขาม้า และอีกหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการทำด้วยหัตถ์ฝีมือ ซึ่งมีผู้นำ
ด้านนี้ดังนี้

- (1) นางคำมูล แก้งกพาน อายุ 63 ปี หมู่ที่ 8
- (2) นางคำมูข แก้วอาจ อายุ 59 ปี หมู่ที่ 8
- (3) นางน้อย แสงศรี อายุ 64 ปี หมู่ที่ 8
- (4) นางหนูคำ ไม้เวียง อายุ 60 ปี หมู่ที่ 2

4.1.1.5 การศึกษา

ในด้านการศึกษาคณะตำบลวังปลาป้อมมีจบการศึกษาสูงสุดคือ ระดับปริญญาโท
จำนวน 5 คน และการศึกษาในระดับต่ำสุดคือระดับประถมศึกษา จากตารางที่ 3 จะเห็นว่าระดับ
การศึกษาของประชากรในตำบลวังปลาป้อม ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน 2,886 คน
รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1,679 คน ตารางที่ 3 แสดงระดับการศึกษาของประชากรใน
ตำบลวังปลาป้อม

การศึกษา	ระดับการศึกษาแยกรายหมู่								
	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6	ม.7	ม.8	รวม
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	11	23	39	32	12	38	11	8	174
ประถมศึกษา	407	297	431	415	121	431	385	399	2886
มัธยม	221	215	286	253	87	310	120	187	1679
อนุปริญญา	3	4	16	11	2	21	4	7	68
ปริญญาตรี	-	8	18	17	1	18	3	8	73
ปริญญาโท	-	-	1	3	-	-	-	1	5

ตารางที่ 3 แสดงระดับการศึกษาของประชากรในตำบลวังปลาป้อม

สำหรับสถานศึกษาในตำบลวังปลาป้อมมีสถานศึกษาใน 2 ระดับ คือ
ระดับประถมวัยและระดับประถมศึกษา สถานศึกษาที่สูงกว่านั้นจะต้องไปเรียนต่อที่ตำบลหรืออำเภอ
ข้างเคียง สำหรับสถานศึกษาในพื้นที่มีดังต่อไปนี้

- 1) โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 ได้แก่
 - (1) โรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยาศึกษา (ขยายโอกาส ม.1 – ม.3)
 - (2) โรงเรียนบ้านโคกหนองบัว
 - (3) โรงเรียนบ้านโคกสะอาดหนองหัวช้าง
- 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม
 - (1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโคกเจริญ หมู่ที่ 2
 - (2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโคกหนองบัว หมู่ที่ 5
 - (3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านโคกสะอาดหนองหัวช้าง หมู่ที่ 6

4.1.1.6 วัฒนธรรมประเพณี

ในด้านวัฒนธรรมประเพณีในตำบลวังปลาป้อมมีวัด/สำนักสงฆ์ ที่อยู่ในเขต
รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 5 แห่ง

1) วัด/ศาสนสถาน

(1) วัดป่าพรหมรังสี

จากการสัมภาษณ์และคำบอกเล่าของเจ้าอาวาสถึงความเป็นมาของวัดป่าพรหมรังสีมีก่อดังเมื่อปี พ.ศ. 2481 อดีตเป็นป่าช้าหรือ ศาสนาสถานประจำตำบล ซึ่งมีเนื้อที่ 84 ไร่ 2 งาน อดีตไม่มีพระภิกษุจำพรรษาและเริ่มมีพระภิกษุจำพรรษาปี พ.ศ. 2536 จึงได้ตั้งชื่อเป็นวัดป่าพรหมรังสี ผู้ที่มาทำการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนารูปแรกนั้นเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อดมดีจระพุด จารโตพรหมรังสี วัดระฆังโฆสิตาราม กรุงเทพมหานคร จนถึงปัจจุบันมีพระภิกษุสงฆ์จำนวน 5 รูป โดยมีพระครูพรหมรังสีพิทักษ์ สมศักดิ์ ศิริจันโทเป็นเจ้าอาวาส 23 พรรษา

(2) วัดภูดวงดาว

วัดภูดวงดาวเป็นวัดที่ก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2512 โดยมีหลวงปู่ผา นวโร เป็นเจ้าอาวาสคนแรก และได้รับบริจาคที่ดินจากนายดี ภูดวงดาบ มีเนื้อที่ประมาณ 6 ไร่ 1 งาน และมีหลวงตาคุณ ฉายา สุจิตโต เป็นเจ้าอาวาสคนปัจจุบัน

(3) วัดศรีสว่างประจันตเขต

จากการบอกเล่าของผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชนและเจ้าอาวาสวัด โดยวัดดำเนินการสร้างในปี พ.ศ. 2474 แต่ก่อนมีชื่อว่า วัดศรีสว่าง เป็นวัดตั้งอยู่ที่สถานีอนามัย ต่อมาปี พ.ศ. 2481 ได้ย้ายมาตั้งอยู่ที่วัดศรีสว่างประจันตเขตคือที่ตั้งในปัจจุบัน ชื่อของวัดศรีสว่างประจันตเขตมีความหมายว่า ศรีสว่าง คือ ความงาม ประจันตเขต คือ ชนบท บ้านนอก

(4) วัดศรีมงคล

เดิมตั้งอยู่โรงเรียนบ้านโคกสะอาดก็เลยวัดย้ายไปอยู่ติดกับแม่น้ำที่ชาวบ้านเรียกกันว่าพะเนียงส่วนสาเหตุที่ย้ายไปคือตั้งอยู่ที่โรงเรียนบ้านโคกสะอาดนั้นไม่มีน้ำดื่มมาใช้ก็เลยย้ายไปตั้งอยู่ที่พะเนียงคนหมู่บ้านก็พากันเห็นดีเห็นงามก็เลยตั้งเป็นวัดขึ้น ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณปี (พ.ศ.2482) และได้มีพระภิกษุสงฆ์มาจำวัดอยู่ 1 รูป คือ หลวงพ่อชู(มรณภาพแล้ว)และต่อมาในปี พ.ศ. 2541 มีหลวงพ่อกาจำวัดคือหลวงพ่อบา จนถึงปี พ.ศ. 2544 ท่านก็เลยย้ายไปจำที่วัดอื่นต่อมาในปี พ.ศ. 2542 มีหลวงพ่อบอนมาจำวัดอยู่และหลวงพ่อบ๊วย มาจนถึงปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนของเด็กและเยาวชน ได้ทราบประวัติความเป็นมาดังนี้ ก่อสร้างในปี พ.ศ. 2455 ซึ่งวัดได้ครอบครองที่ดินตั้งแต่นั้นมา และได้ก่อสร้างอาคารศาสนสถานที่มีความมั่นคงแข็งแรง เช่น กุฏิ จำนวน 1 หลัง ศาลาการเปรียญ จำนวน 1 หลังและมีเนื้อที่ทั้งหมด 23 ไร่ 3 งาน 33 ตารางวา ปัจจุบันมีพระภิกษุ จำนวน 3 รูป

(5) วัดสว่างอำนวย

วัดสว่างอำนวย ตั้งอยู่เลขที่ 299 บ้านหนองหัวช้าง หมู่ที่ 6 ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินที่ตั้งวัดมีเนื้อที่ 15 ไร่ 40 ตารางวา อาณาเขต ทิศเหนือยาวประมาณ 1 เส้น 18 วา จรดถนนสาธารณะ ทิศใต้ยาวประมาณ 5 เส้น 3 วา จรดถนนสาธารณะ ทิศตะวันออกยาวประมาณ 4 เส้น 10 วา จรดถนนสาธารณะ ทิศตะวันตกยาวประมาณ 5 เส้น 11 วา จรดที่ของ นางนวย มะโงชัย วัดสว่างอำนวย สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2518 โดยเจ้าอธิการแสงทอง กตปุญโญ เจ้าคณะตำบลนาแก (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอนาวัง) พร้อมด้วยชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างขึ้นบนเนินซึ่งมีหนองน้ำที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (ต่อมาได้รับการขุดลอกจากหน่วยงานราชการจึงได้พบกระดูกส่วนศีรษะและฟันของช้างจึงใช้เป็นชื่อของหมู่บ้าน) มีเนื้อที่ประมาณ 19 ไร่ เป็นที่ของนายจันทร์ สุวรรณได้ถวายให้เป็นที่ดินสร้างวัดและได้ตัดแบ่งเป็นถนน 3 ด้าน คือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก ทิศเหนือ เหลือที่ 15 ไร่ 40 ตารางวา ตั้งอยู่ด้านทิศเหนือของหมู่บ้าน ได้สร้างวัดโดยใช้ชื่อว่า วัดสว่างอำนวย

2) บุญประเพณี

ในด้านประเพณีที่สำคัญและที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาของชุมชน ตำบลวังปลาป้อม มีดังต่อไปนี้

(1) เดือนอ้าย บุญประเพณีข้าวเปลือก มีวิธีการคือ ผู้นำแต่ละหมู่บ้านจะประกาศเสียงตามสายให้แต่ละครัวเรือน เอาข้าวเปลือกออกมารวมกันแล้วนำไปถวายวัดในเขตหมู่บ้าน ความสำคัญคือเมื่อได้ข้าวเปลือกจากชาวบ้านที่นำมาถวายแล้ว ก็จะนำไปขาย เพื่อนำเงินมาปรับปรุงและต่อเติมศาลาวัด

(2) เดือนยี่ บุญคุณลาน เป็นบุญที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความเคารพ ในปัจฉิมชีพ คือข้าวที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับลูกหลานในการที่จะได้ข้าวมานั้นยากลำบากและถือว่าปีใดบุญคุณมีข้าวเยอะแสดงว่าปีนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ดีและเป็นการทำให้เกิดสิริมงคลแก่ชาวบ้านและขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ผีปู่ตา ผีตาแฮก เจ้าแม่โพสพ ที่ประทานข้าวมาอย่างอุดมสมบูรณ์ โดยการทำพิธีชาวตำบลบ้านขามจำนำข้าวไปร่วมกันไว้ที่สนามนเรศวรตามศรัทธา นิมนต์พระ9รูปจาก9วัดมาเจริญพุทธมนต์ที่ลานข้าว เอาด้วยสายสิญจน์พันรอบฐานพระพุทธรูปและภาชนะใส่น้ำมนต์ผ่านพระ และรอบลานข้าวเมื่อเสร็จแล้วก็เทศลง 1 ถิ่นท์ กลางคืนอาจมีมหรสพ ตอนเช้าถวายอาหาร พรมน้ำมนต์และนํ้าไปรดที่นาตนเอง เชื่อว่าข้าวในนาจะงามไม่มีศัตรูพืชรุกราน พร้อมกรวดน้ำอุทิศแก่ญาติผู้ล่วงลับตลอดเทศกาลเมื่อได้รับกุศลก็จะอวยพรให้ฝนตกตามฤดูกาลเมื่อเสร็จพิธีก็นำข้าวเก็บยุ้งฉางไปวัดหรือขาย

(3) เดือนสาม บุญข้าวจีไปวัดในตำบลวังปลาป้อม เป็นการทำบุญข้าวจีในเดือนสามเป็นช่วงที่ชาวนาหมดภาระในการทำนาแล้วข้าวขึ้นย้งฉางใหม่จึงอยากร่วมทำบุญถวายพระ และได้ฟังเทศนา การประกอบพิธีตำบลวังปลาป้อม ก็จะจัดทำข้างจีตั้งแต่เช้ามีดจากบ้านแล้วนำไปรวมกันเพื่อถวายพระสงฆ์ แต่ละหมู่บ้านจะมีการจัดเตรียมข้าวจีแต่อย่างรุ่งวันนั้นเพื่อให้สุกทันใส่บาตร ปกติจะใส่ 7-9 ก้อน ต่อครอบครัว พร้อมอาหารคาวหวานซึ่งถึงเวลาถวายจะมีการกล่าวคำถวายข้าวจีแล้วนำไปใส่บาตรและถวายอาหารขอพรเป็นอันเสร็จพิธี

(4) เดือนสี่ บุญเวสบุญสงฆ์ผู้สูงอายุ สงฆ์สงกรานต์ เป็นบุญที่เกี่ยวกับเรื่องพระเวสสันดรนิยมนำในเดือนสี่ ซึ่งก่อนจัดงานมีการประชุมจัดเตรียมอาหารคาวหวานเพื่อถวายแก่พระสงฆ์ และแขกผู้มีร่วมงานและปัจจัยไทยทานสำหรับใส่กัณฑ์เทศน์ ทางวัดก็มีการแบ่งหน้งเป็นกัณฑ์มอบให้พระ ภิกษุสามเณรวัด ต่างๆเตรียมไว้เทศน์ การประกอบพิธีการ ตอนเช้ามีการถวายอาหารแก่พระภิกษุสามเณร สงฆ์ก็เทศน์สังกาสแล้วอาราธนาเทศมหาชาติ ตลอดทั้งวันตั้งแต่กัณฑ์เทศน์พร-นครกัณฑ์จบทุกกัณฑ์ก็คำพอดีเสร็จแล้วก็จัดขันดอกไม้รูปเทียนแห่ขบวนเวสเข้าวัดกล่าวการะพระรัตนตรัยจบเป็นอันเสร็จพิธีบุญเวส

(5) เดือนห้า บุญสงฆ์,ตรุษสงกรานต์ กำหนดขึ้นในเดือนห้า มี3วัน ตั้งแต่13วันมหาสงกรานต์ 14 วันเนา 15 วันสุดท้ายเป็นวันเถลิงจะมีพิธีการทำบุญตักบาตร ตอนบ่ายก็จะทำนํ้าอบ หอมดอกไม้รูปเทียนไปรวมกันที่วัด แล้วทำพิธีสงฆ์พระแล้วนํ้าที่ได้ออกจากสงฆ์พระนั้นไปพรมหัวลูกหลานสัตว์เลี้ยงเพื่อความอยู่ดีมีสุขตามความเชื่อนอกจากนี้แล้วก็มีพิธีการสงฆ์ภิกษุสามเณร รดน้ำคำหัวคนเฒ่าคนแก่ เพื่อแสดงความเคารพและขอพร วันที่14ก็จะเป็นวันหยุดที่ทุกคนต้องมาร่วมกันเล่นน้ำ การนำธงไปแห่และแขวนเพื่อบูชาพระรัตนตรัยเป็นเครื่องหมายของชัยชนะ วันที่15มีการขนทรายเข้าวัดเพื่อต่ออายุชีวิตในการทำลูกเจี๊ยบรอบๆฐานเจี๊ยบและนึ่งถึงพระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ แปดหมื่นสี่พันธรรมจันทร์ ซึ่งการก่อเจี๊ยบจะได้บุญตามความเชื่อแล้วยังทำให้

พื้นที่ตรงนั้นของวัดสูงขึ้นอีกด้วยและจะมีการเล่นกีฬาพื้นบ้านร่วมกัน จากบุคคลที่มาจากกรุงเทพมหานครได้มาร่วมกลุ่มกัน

(6) เดือนหก บุญบั้งไฟ เชื่อว่าบุญประเพณีนี้จะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของฟ้าฝนข้าวปลาอาหารพืชพรรณเจริญเติบโตงอกงามดีและนำมาซึ่งความสนุกสนาน เกิดความหวังในชีวิต เหมือนมีที่พึ่ง อยู่ใกล้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะมีความเชื่อมาจากเรื่องพญาแถน(เทวดาชาวอีสาน)ที่คลบันดาลให้ความอุดมสมบูรณ์จึงมีการทำบุญบูชาพระพญาแถน และบูชามหะศักดิ์หลักเมืองทุกปี เพราะเชื่อว่าหากไม่ทำจะทำให้ฝนตกไม่ตามฤดูกาล เกิดโรคระบาดต่างๆได้ จะมีการแห่ขบวนบั้งไฟ มีการแต่งตัวสวยงาม ผาแดง นางไอ่ ฟ้อนรำ และมีการจุดบั้งไฟเพื่อเสี่ยงทายหรือบูชาพญาแถนเทพารักษ์

(7) เดือนเจ็ด บุญเลี้ยงบ้าน บุญนี้จะจัดขึ้นช่วงเดือนเจ็ด หรือเดือนกรกฎาคมของทุกปี ก่อนจะมีการจัดพิธี ผู้นำแต่ละหมู่บ้านจะประกาศให้ตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านออกมาเก็บเงินตามครัวเรือน ๆ ละ 20 บาท (ในปัจจุบัน) เพื่อที่จะนำไปซื้ออาหารคาวหวานมาเลี้ยงบ้าน(ปู่ด่อนหอ) ความสำคัญคือ เป็นการรวมแรงร่วมใจของคนในชุมชน แสดงความสามัคคี และชาวบ้านมีความเชื่อว่าถ้าได้ร่วมพิธีนี้ จะทำให้ครอบครัว หมู่บ้าน มีแต่ความสงบสุข

(8) เดือนแปด บุญเข้าพรรษา เป็นช่วงที่พระต้องจำพรรษา เพื่อศึกษาธรรมไม่ต้องเดินทางไปค้างคืนที่ไหน ชาวตำบลบ้านจะมีการเตรียมเทียนเพื่อไปถวายวัด รวมทั้งเครื่องปัจจัยไทยตายต่างๆ เช่น ผ้าห่มและผ้าถุง และส่วนใหญ่จะให้บุตรบวชในช่วงเดือนนี้เพื่อตอบแทนบุญคุณบิดามารดา

(9) เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน วิธีการคือชาวบ้าน นำอาหารคาวหวาน หมากพลูหรือจัดใส่กระถางวางไว้บนพื้น ใต้ต้นไม้เพื่อเป็นการเซ่นดวงวิญญาณของบรรพบุรุษที่มีความสำคัญเพราะเชื่อว่าเป็นบุญที่ต้องส่งให้กับผีฮักและผีบรรพบุรุษ เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ทรัพย์สิน ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ไม่มีภัยร้ายใดๆมาเยือน โดยเตรียมอาหารถวายสงฆ์และการห่อข้าวประดับดินโดยใช้ใบตองห่อข้างเหนียว กับเนื้อปลา ไก่ หมูใส่เล็กน้อยพร้อมของหวานเช่นน้ำอ้อย กล้วยสุก มะละกอสุก พร้อมกับหมากคำ พลูคำ บุหรี่ เมี่ยงห่อใบตองโดยเมื่อถึง14ค่ำเข้ามีดชาวบ้านจะนำสิ่งที่เตรียมไปวางตามที่ต่างๆพร้อมจุดธูปเทียนหรือบอกกล่าวก็ได้ ให้ผีบรรพบุรุษ

(10) เดือนสิบ บุญข้าวสาก เป็นบุญที่ทำเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตายหรือเปรต โดยมีเวลาห่างจากบุญข้าวประดับดินเพียง 15วันจะมีการทำบุญตักบาตรที่วัด ถวายทานอุทิศส่วนกุศลให้ญาติผู้ล่วงลับ ตอนเพลจะทำเป็นสำรับพานอาหารถวายอีกหรือถวายสลากภัต และการจับสลาก ใบแรกมักเป็นสนใจแก่ชาวบ้านมาเพราะหากจับได้ของคนที่มิฐานะไม่ค่อยดีก็จะทำนายนามนั้นหากจับได้ผู้มีฐานะดีก็ทำนายนามว่าข้าวกล้าในนาดี อุดมสมบูรณ์ อยู่เย็นเป็นสุขหลังจากนี้ก็มีพิธีฟ้งเทศน์ถวายฉลองข้าวสากและกรวดน้ำอุทิศกุศลก็เสร็จพิธี

(11) เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา เป็นบุญที่ชาวตำบลวังปลาป้อม จะมีพิธีตักบาตรในตอนเช้า และฟังธรรมเทศนาและกลางคืนจะจุดประทีปเพื่อความสุขสว่างไสวพร้อมมีการจุดปะทัดเสียงดังสนุกสนานหวันไหวด้วย

(12) เดือนสิบสอง บุญกฐินเป็นบุญที่สุดท้ายของเดือนสิบสองของชาวตำบล วังปลาป้อม จะร่วมกันนำเครื่องไทยทานไปร่วมกันที่วัด เพื่อตั้งเป็นมहाองค์กฐิน และมีการถวายจีวรให้แก่ภิกษุที่ครบไตรมาส รวมแห่ขบวนเพื่อไปถวายแก่พระภิกษุสามเณร แต่ถ้าบ้านไหนมีการจับจองกฐินแล้วก็จะทำแค่ครั้งเดียว ชาวบ้านก็จะนำเครื่องไทยทานไปร่วมทานด้วย

กล่าวโดยสรุป การดำรงชีวิตของประชากรในตำบลวังปลาป้อม มีลักษณะแบบเครือญาติ เป็นครอบครัวขนาดใหญ่ แยกครัวเรือนกันอยู่แต่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีการนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ มีการดำรงชีวิตแบบถือจารีตประเพณีแบบ ดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาแต่สมัยเก่า ประเพณีแบบดั้งเดิมยังคงเหลือไว้ให้ชาวบ้านยึดถือกัน และปฏิบัติดังเดิม เช่น สิบสองครองสิบสี่ มีการทำบุญเบิกบ้าน ก่อนถึงฤดูกาลทำนา การทำบุญข้าวจี บุญกฐิน และประเพณีการทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ รวมไปถึงความเชื่อในเรื่องภูตผีปิศาจที่ยังคงมีอยู่ แต่ในปัจจุบันประชากรในตำบลยังมีการประยุกต์วัฒนธรรมความเป็นอยู่ให้เข้า กับสังคมที่เปลี่ยนไปเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารส่วนใหญ่ 2 ภาษา คือ ภาษาไทยเลย และภาษาพื้นเมืองอีสาน หรือชาวบ้านเรียกกันส่วนใหญ่ว่า “ภาษาไทยได้”

3) ภาษา

(1) ภาษาไทยเลย มีสำเนียงภาษาแตกต่างจากภาษาพูดของคนในจังหวัดภาคอีสานอื่นๆ เพราะกลุ่มคนที่อาศัยปัจจุบันนี้มีประวัติการอพยพเคลื่อนย้ายจากเมืองหลวงพระบางแห่งอาณาจักรล้านช้างต่อมาต้นพุทธศตวรรษที่ 23 ชาวหลวงพระบางและชาวเมืองบริเวณใกล้เคียงที่อพยพมาเมืองเลยได้นำวัฒนธรรมด้านภาษาอีสานถิ่นอื่น โดยภาษาเหล่านั้นจัดอยู่ในกลุ่มหลวงพระบางอันประกอบด้วยภาษาอำเภอกำแพงแก้ว เมืองชัยบุรี ภาษาอำเภอด่านซ้ายและภาษาอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ส่วนอำเภออื่นก็จะมีการใช้ภาษาเหมือนกับจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียง เช่นอุดร ขอนแก่น หนองคาย ดังนั้นสำเนียงพูดของชาวไทยเลยจึงมีลักษณะการพูดเหมือนชาวหลวงพระบางแต่บางพยางค์ออกเป็นเสียงสูงคล้ายสำเนียงพูดของชาวปักษ์ใต้ ฟังดูไพเราะนุ่มนวลจึงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะคนเมืองเลย

(2) ภาษาพื้นเมืองอีสาน หรือชาวบ้านเรียกกันว่า ภาษาไทได้ ลักษณะภาษาถิ่นอีสาน ที่มีคนส่วนมากใช้พูดจากันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาษาถิ่นอีสาน นอกจากจะใช้พูดจากันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว ยังมีการพูดจากันในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน

ลาวอีกด้วย โดยมีลักษณะการออกเสียงที่ต่างกัน เช่น ภาษาถิ่นไทยกลาง มีเสียง ช (ช้าง) แต่ภาษาถิ่นอีสาน มีเสียง ส หรือเสียง ซ แทน ช้าง ภาคกลาง จะออกเสียงเป็น ช่าง ในภาษาถิ่นอีสาน เป็นต้น

4) ความเชื่อ

(1) ความเชื่อทั่วไป ความเชื่อของคนสมัยก่อน เป็นมายังไง ก็เล่าสู่กัน ฟังจนถึงรุ่นลูกหลานของชุมชนตำบลวังปลาป้อมความเชื่อเกิดจากความกลัวและความไม่รู้ของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติ มนุษย์ไม่รู้ว่าเหตุต่างๆที่เกิดขึ้นในธรรมชาตินั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ใครเป็นผู้กระทำ เพราะเหตุปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นล้วนแล้วแต่ไม่มีผู้ใดกระทำ และสำคัญไปกว่านั้นคือ เหตุที่เกิดขึ้นคือวิสัยของมนุษย์ที่กระทำได้ ความกลัวจึงเกิดขึ้นและเกิดแนวคิดเรื่องอำนาจเร้นลับในธรรมชาติ ซึ่งต่อมาถูกเรียกว่า ผี หรือ วิญญาณ ผีหรือวิญญาณเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน แต่มนุษย์เชื่อว่าสามารถดลบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่างๆขึ้นด้วยพลังอำนาจ เช่น การหายตัว การเข้าสิงร่างของมนุษย์ หรือเหตุดีและเหตุร้ายต่างๆ นานา เป็นต้น ผีหรือวิญญาณ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ผีธรรมชาติ และผีที่เกิดจากคนตายแล้ว ประเภทแรกคือผีธรรมชาติ เป็นผีที่มนุษย์จัดให้อยู่ในปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ผีฟ้า ผีน้ำ ผีดิน และผีอื่นๆอีกนับไม่ถ้วน ผีเหล่านี้มนุษย์ยุคโบราณได้สร้างขึ้นมาโดยการเกรงกลัวธรรมชาติ ซึ่งต่อมาผีเหล่านี้ได้มีการพัฒนากลายเป็นเทพดาให้มนุษย์หลายยุคหลายสมัยได้กราบไหว้บูชา เช่น เทพประจำโลกธาตุทั้ง 4 ดิน น้ำ ลม ไฟ อาทิ พระแม่ธรณี เทพแห่งผืนดิน พระแม่คงคา เทพแห่งสายน้ำ พระทราย เทพแห่งสายลม และพระอัคคี เทพแห่งไฟ และนอกจากนี้ยังมีการจัดลำดับชั้นเทพ เช่น พระพรหม พระศิวะ พระวิष्ณู เทพผู้เป็นใหญ่ในศาสนาพราหมณ์ ฮินดู ซึ่งเรียกว่า “ตรีมูรติ” และมีเทพที่ลำดับชั้นลงมาอีกมากมาย จนถึงเทพที่อยู่ตามต้นไม้ ซึ่งเรียกว่า “รุกขเทวดา” และเทพรักษาป่า 8 คนไทยจะเรียกกันว่า “เจ้าป่าเจ้าเขา” เป็นต้น ต่อมาผีประเภทที่ 2 คือ ผีที่เกิดจากคนที่ตายแล้ว คนไทยเชื่อว่า คนที่สั่นลมหายใจหรือตายไปแล้วจะมีดวงวิญญาณออกร่าง และเชื่อว่าจะรู้ว่าตนเองตายแล้วภายใน 3 วัน 7 วัน จากนั้นก็จะกลับบ้าน หรือไปหาคนที่รัก บางครั้งก็ปรากฏตัวให้เห็น บางครั้งก็มาด้วยเสียง กลิ่นธูปควันเทียน หรือกลิ่นสาปสาบของศพ เป็นต้น นอกจากนี้คนไทยยังเชื่อว่า ผีมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษ ซึ่งจะให้ทั้งคุณและโทษ เช่น ถ้าหากลูกหลานลบหลู่คุณมันก็จะทำให้เกิดเหตุร้ายต่างๆนานา ทำมาหากินไม่เจริญรุ่งเรือง แต่ถ้าหากลูกหลานแสดงถึงความกตัญญูรู้คุณกราบไหว้บูชา ผีบรรพบุรุษก็จะบันดาลแต่สิ่งที่ดีกับชีวิตของลูกหลาน ความเชื่อนี้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวจีนคือการเชื่อฟังคำสั่งสอนของบรรพบุรุษ และการเซ่นไหว้บรรพบุรุษเป็นประจำและสม่ำเสมอ เช่น ประเพณีตรุษจีน ประเพณีเซ็งเม้ง ประเพณีสารทจีน ก็จะมีการไหว้เจ้าในตอนเช้า และเวลาตอสาบลูกหลานก็จะกราบไหว้บรรพบุรุษอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา และบางครอบครัวก็จะเซ่นไหว้ผีเร่ร่อนในตอนบ่าย นอกจากจะเป็นการ

แสดงควงงามกตัญญูทเวที่ต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับ และการพบปะสังสรรค์กันในหมู่บ้านนี้เองแล้ว ยังมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้ที่ไม่มีญาติอีกด้วย

(2) ความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้าม ปู่ดอนหอ ในตำบลวังปลาป้อม ชาวบ้านมีความเชื่อว่า ห้ามทำงานในวันพระเพราะอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุ หรือเหตุการณ์ที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ ทำให้บาดเจ็บ หรือเสียชีวิต ความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้าม การห้ามลากจูงไม้ใหญ่ผ่านหมู่บ้านในวันพระ ซึ่งมีผู้ที่ฝ่าฝืนความเชื่อดังกล่าวนอกจากการห้าม ทำงานใน วันพระใหญ่ แล้วยังมีข้อห้ามอีกคือการ ห้ามตัดไม้และห้ามเอาไม้ ผ่านหมู่บ้าน โดยเด็ดขาดเพราะถ้าขนเอาไม้ผ่านหมู่บ้าน ในวันพระผ่านหมู่บ้านไหน จะมีผู้คนล้มตาย ในหมู่บ้าน

4.1.1.7 สุขภาพ

ในด้านสุขภาพของชาวตำบลวังปลาป้อม โดยเรียงลำดับและแยกตามประเภทของโรคเรียงจากมากไปหาน้อยให้เห็นปัจจุบันได้แก่ (1) โรคเบาหวานจำนวน 350 คน คิดเป็นร้อยละ 43.21 (2) โรคความดันโลหิตสูงจำนวน 288 คน คิดเป็นร้อยละ 35.56 (3) โรคหืดหอบ คิดเป็นร้อยละ 14.32 (4) โรคข้อเข่าเสื่อมจำนวน 29 คิดเป็นร้อยละ 3.70 (5) โรคหัวใจจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 1.36 (6) โรคไตวาย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 0.99 และ (7) โรคมะเร็งจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 0.86 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4

ในพื้นที่ตำบลบ้านวังปลาป้อมมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอยู่ 1 แห่งตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านวังปลาป้อม หน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉินตั้งอยู่ประจำที่ องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม เรียกได้ตลอด 24 ชั่วโมง และการจัดการด้านสุขภาพนั้นจะมีโรงเรียนร่วมจัดกิจกรรมอาสาสมัครสาธารณสุข (อ.ส.ม.) ให้มีการสำรวจลูกน้ำยุงลายในโรงเรียนและในบ้านของตนเอง เพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก และอบรมแกนนำเยาวชนโครงการวัยรุ่นวัยใสห่างไกลเด็กหญิงแม่ ให้ความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ การใช้ถุงยางอนามัย การป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และ (อ.ส.ม.) แต่ละหมู่บ้านพร้อมหมอปประจำหมู่บ้านจะออกตรวจและ เจาะเลือดเบาหวาน วัดความดัน ของชุมชนตำบลวังปลาป้อมทุกๆ 3 เดือน พร้อมด้วยช่างน้ำหนักรเด็ก แรกเกิดถึง 5 ปี

โรคที่พบ:ประชากร	ชาย	ร้อยละ	หญิง	ร้อยละ	รวม	รวมร้อยละ
เบาหวาน	101	37.97	249	45.86	350	43.21
ความดันโลหิตสูง	76	28.57	212	39.04	288	35.56
โรคหืด	67	25.19	49	9.02	116	14.32
ข้อเข่าเสื่อม	12	4.51	17	3.1	29	3.70
ไตวาย	5	1.88	3	0.55	8	0.99
มะเร็ง	3	1.13	4	0.74	7	0.86
โรคหัวใจ	2	0.75	9	1.66	11	1.36
รวม	266	100.00	543	100.00	810	100.00

ตารางที่ 4 แสดงการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นในตำบลวังปลาป้อม : ที่มา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังปลาป้อม

4.1.1.8 เศรษฐกิจ

1) อาชีพ ในตำบลวังปลาป้อมปัจจุบัน ประชาชนมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำไร่ไถ่ การปลูกมันสำปะหลัง การทำนา ไร่ข้าวโพดและการเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ยังมี อาชีพนอกภาคเกษตรเช่น ค้าขาย รับจ้าง และรับราชการ ซึ่งรายละเอียดอาชีพสามารถแยกตามกลุ่มอาชีพและจำนวนได้ดังนี้

การประกอบอาชีพ / เศรษฐกิจ	จำนวนครัวเรือนแยกหมู่บ้าน								รวม
	ม.1	ม.2	ม.3	ม.4	ม.5	ม.6	ม.7	ม.8	
ปลูกอ้อย	154	198	354	202	95	235	112	97	1447
ปลูกมันสำปะหลัง	97	87	157	108	43	185	54	71	802
ปลูกข้าวโพด	74	92	255	114	39	98	85	53	810
ทำนา	201	154	409	205	107	294	113	100	1583
เลี้ยงสัตว์	3	4	8	5	2	14	3	4	43
ค้าขาย	15	19	19	13	6	27	7	21	127
รับจ้าง	95	107	106	95	108	100	130	58	799
รับราชการ	10	16	18	9	2	7	1	4	67

ตารางที่ 5 แสดงอาชีพของผู้คนตำบลวังปลาป้อม : ที่มา สำนักงานเกษตรอำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจของชุมชนตำบลวังปลาป้อม จะเป็นอาชีพการเกษตร เป็นส่วนใหญ่ในปัจจุบันซึ่งมีผลมาจากความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่และชัยภูมิที่เหมาะสม สำหรับปฏิทินการผลิตในรอบ 1 ปี ของชาวตำบลวังปลาป้อม สรุปได้ตารางที่ 6 แสดงปฏิทินการผลิต

กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ												
เดือน	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
อ้อย										←	→	
ข้าว									←	→		
มันสำปะหลัง	←	→										
ข้าวโพด		←	→							←	→	
ยางพารา	←											→
ค้ายาย	←											→
ทำงานต่างจังหวัด	←											→
เลี้ยงวัว / เลี้ยงหมู	←											→

ตารางที่ 6 สรุปปฏิทินทำการผลิตด้านเศรษฐกิจตำบลบ้านวังปลาป้อม

2) หนี้สินและแหล่งเงินกู้ ชาวบ้านในตำบลวังปลาป้อมมีหนี้สินโดยเฉลี่ยประมาณ 47,000 บาท ส่วนใหญ่เป็นหนี้สินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และเงินทุนนอกระบบ

3) กลุ่มอาชีพที่สำคัญ/ผลิตภัณฑ์ภายในตำบล มีส่งเสริมการจัดกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน โดยกลุ่มอาชีพที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มตัดเสื้อม่อฮ่อม และเสื้อพื้นเมือง เป็นกลุ่มที่มีชื่อเสียงและเป็นสินค้า OTOP ของตำบล ได้ไปออกงานแสดงและจำหน่ายสินค้าทั้งในจังหวัดและระดับประเทศ มีสถานที่ตั้งบ้านเลขที่ 211 หมู่ 7 บ้านกุดคู ตำบลวังปลาป้อม อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้นำชุมชนและกลุ่มสตรีคือนางอนงค์ คำจำปา เบอร์โทรศัพท์ 087-8066782

ภาพที่ 10 ผลิตภัณฑ์ในชุมชนผ้าพื้นเมือง

(2) กลุ่มนวดแผนไทยคลายเครียด เป็นการรวมกลุ่มสตรีและทำกิจกรรมนวดแผนไทย มีสถานที่ตั้งที่บ้านเลขที่ 9 หมู่ 2 บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้นำชุมชนและกลุ่มสตรี คือ นางอัมพร ขาวจำ เบอร์โทรศัพท์ 085-2746701

ภาพที่ 11 กลุ่มนวดแผนไทย

4.1.1.9 ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมชุมชนตำบลวังปลาป้อม

ในพื้นที่ตำบลวังปลาป้อมมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญหลายอย่าง ทั้งแหล่งน้ำ ป่าไม้ ซึ่งมีรายละเอียดทรัพยากรที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) ทรัพยากรน้ำ

แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยดินดอกร ห้วยป่าไร่ ห้วยพะเนียงแรง ห้วยพะเนียง โดยมีน้ำ พอเพียงในช่วงฤดูฝนเท่านั้น ซึ่งสามารถนำน้ำไปใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรมได้ แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตตำบลวังปลาป้อม มีระบบชลประทานคิดเป็นเนื้อที่ 9,215 ไร่ ได้แก่ ฝ่ายห้วยพะเนียง นอกจากนี้ยังมีบ่อน้ำตื้น และบ่อบาดาล ซึ่งใช้ประโยชน์ทางด้านอุปโภคบริโภคเป็นหลัก (เขตการใช้ที่ดิน ต.วังปลาป้อม อ.นาวัง จ.หนองบัวลำภู : สำนักสำรวจที่ดินและวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กุมภาพันธ์ 2550)

2) ทรัพยากรป่าไม้

ตำบลวังปลาป้อมอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งแบ่งเป็นเขตป่าไม้เพื่อการอนุรักษ์ (โซน C) มีเนื้อที่ 12,810 ไร่ เขตป่าไม้เพื่อการเศรษฐกิจ (โซน E) มีเนื้อที่ 21,373 ไร่ ซึ่งบางพื้นที่ได้ถูกจัดสรรให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นเนื้อที่ประมาณ มีเนื้อที่ 19,570 ไร่ อยู่ในเขตป่าเก่ากลอยและปานากลาง ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าไม้เพื่อเศรษฐกิจ (โซน E) (เขตการใช้ที่ดิน ต.วังปลาป้อม อ.นาวัง จ.หนองบัวลำภู : สำนักสำรวจที่ดินและวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กุมภาพันธ์ 2550)

4.1.2 สถานการณ์ความเชื่อของไทยไทยใต้ในชุมชนตำบลวังปลาป้อม

ตำบลวังปลาป้อมตั้งอยู่เขตติดต่อกับพื้นที่อำเภอหาดฉาง จังหวัดเลย ประชากรในพื้นที่จึงประกอบด้วยคนสองกลุ่มหลัก คือ คนไทยเลย หมายถึง กลุ่มคนที่พูดภาษาไทย และกลุ่มคนไทยใต้ หมายถึงกลุ่มคนที่พูดภาษาอีสานทั่วไป สำหรับเรื่องความเชื่อของคนไทยเลยและไทยใต้ เมื่อก่อนจะมีความแตกต่างกันบ้าง แต่เมื่ออยู่ร่วมกันไปนาน ๆ ความเชื่อและวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้กลมกลืนเป็นความเชื่อแบบเดียวกัน ซึ่งมีตัวอย่างดังต่อไปนี้

4.1.2.1 ความเชื่อเรื่องผี

1) **ผีปอบ** ลักษณะความเชื่อ เชื่อกันว่าเป็นผีที่กินของดิบ ๆ สด ๆ กินเท่าไรก็ไม่อิ่ม ผู้ที่จะกลายเป็นปอบนั้น มักจะเป็นผู้เล่นคาถาอาคม หรือคุณไสย พอร์ภคาถาอาคมที่มีอยู่กับตัวไม่ได้ หรือกระทำการผิดข้อห้าม ซึ่งในภาษาอีสานจะเรียกว่า "ละล้า" ซึ่งผู้ที่เป้นปอบจะเป็นได้ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ปอบ เป็นผีที่ไม่มีตัวตนเหมือนกระสือหรือกองกอย แต่ปอบจะเข้าสิงสู่คนที่เป้นสื่อให้ และจะกินตับไตไส้พุงของผู้ที่โดนสิงจนกระทั่งตาย ผู้ที่โดนกินจะนอนตายเหมือนกับนอนหลับธรรมดา ๆ ไม่มีบาดแผล ซึ่งเรียกกันว่า "ไหลตาย" ในทางมนุษยวิทยาและสังคมศาสตร์ อธิบายว่า ความเชื่อเรื่องปอบนั้นเป็นกลไกการสร้างความเชื่อของคนในชุมชน เนื่องจากไม่วางใจบุคคลแปลกหน้าหรือแม้แต่กระทั่งคนในชุมชนเดียวกันเอง ที่มีพฤติกรรมแปลกออกไป ซึ่งในสมัยโบราณ บุคคลที่โดนกล่าวหาว่าเป็นปอบ จะถึงกับถูกขับไล่ให้ออกชุมชนเลยทีเดียว ปอบ เป็นผีที่เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในสังคมไทย มีการนำไปอ้างอิงถึงในวัฒนธรรมร่วมสมัยหลายประการ

เมื่อมีเหตุการณ์ที่ชาวบ้านเชื่อว่ามี ผีปอบ เกิดขึ้นในชุมชน ชาวบ้านมีความเชื่อว่ามี ภูติผี อาศัยอยู่ในบริเวณ หมู่บ้านของตนเอง ซึ่งความเชื่อนี้มีความสำคัญต่อชุมชน เช่น เด็กไม่กล้าออกเที่ยว เกิดความกลัว และเชื่อฟังผู้ใหญ่

2) **ผีแม่ม่าย** ลักษณะความเชื่อ มีข่าวลือไปทุกหมู่บ้านในพื้นที่ ว่ามีผีแม่ม่ายออกอาละวาดในยามค่ำคืน เพื่อตระเวนหาชายหนุ่มไปเป็นสามีในเมืองผี โดยจะมาเอาชีวิตชายหนุ่มในเวลากลางคืน ๆ ละ ๑ คน หากครอบครัวใดไม่อยากให้ลูกชายตายไปเป็นสามีผีแม่ม่าย ให้สร้างหุ่นผู้ชายไว้หน้าบ้าน เมื่อผีแม่ม่ายออกมาในเวลากลางคืนก็จะคิดว่าหุ่นนั้นเป็นชายหนุ่ม จึงนำกลับไปเป็นสามีทำให้บุตรชายในครอบครัวนั้นไม่ต้องเสียชีวิต จึงนิยมสร้างหุ่นไว้หน้าบ้านของคนโดยพบเห็นอยู่ทั่วไป บางคนมีความเชื่อว่าผีแม่ม่ายคนนี้เป็นมายตั้งแต่ยังสาวมีความต้องการทางเพศสูง มักมากในผู้ชายจึงทำอวัยวะเพศ (ปลัดขิก) อันใหญ่โตทาดด้วยสีแดง ให้ปลัดขิกไหลออกมาจากกางเกงของหุ่นนั้นด้วย บางบ้านจะทำใหญ่มากเพื่อให้ผีแม่ม่ายชอบใจแล้วนำกลับไปเป็นสามีโดยไม่สนใจชายหนุ่มภายในบ้านเลย มีความสำคัญกับคนในชุมชน เช่น เด็กไม่กล้าออกเที่ยว เกิดความกลัว

4.1.2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับการทำนา

พิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวมีความสำคัญต่อชาวบ้านมากที่สุด เพราะเกี่ยวข้องกับการทำมาหากินเลี้ยงชีพ พิธีกรรมข้าวจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดปีตามลำดับการเพาะปลูกข้าว โดยช่วงที่สำคัญที่สุดจะอยู่ระหว่างหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตและก่อนเริ่มฤดูกาลใหม่ พิธีกรรมข้าวมี 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ช่วงเตรียมทำนา ชาวบ้านจะความเชื่อเกี่ยวกับการขอพรก่อนลงมือเพาะปลูกเพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ เช่น พิธีบุญบังไฟ พิธีบุญฆ่าชะ มีวัตถุประสงค์เพื่อบวงสรวง บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือบรรพบุรุษให้คุ้มครองป้องกันภัยอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ให้มีความสวัสดีมงคล มีความอุดมสมบูรณ์ ขอโอกาสและความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิตในรอบปีนั้น

ช่วงปักดำถึงข้าวออกรวง จะมีความเชื่อเกี่ยวกับการบำรุงรักษาข้าวจัดขึ้นในช่วงระหว่างการเพาะปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยว เพื่อให้ข้าวงอกงาม ปลอดภัยจากสัตว์ต่างๆ หนอนเพลี้ย พิธีกรรมคือ พิธีแรกไถนา พิธีเลี้ยงผีตาแฮก ตกกล้า พิธีแรกดำนา พิธีปักข้าวตาแฮก พิธีไล่หนู ไล่นก ไล่เพลี้ย ไล่แมลง มีเป้าหมายเพื่อบวงสรวงบนบาน บอกกล่าว ผากฝังสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้าวหรือการเพาะปลูกแก่เทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขอให้การเพาะปลูกข้าวดำเนินไปได้ด้วยดี ปราศจากอันตรายต่างๆ

ช่วงเก็บเกี่ยวข้าว มีความเชื่อเรื่องการตอบแทนคุณของที่นา คือพิธีเลี้ยงนา วิธีการคือการนำเหล้าไห ไก่ตัว พร้อมจุลธูปเทียน กรวยดอกไม้ อาหารทุกอย่างจะใส่ใบตอง มีด้ายสายสิญ्ญ มีการกล่าวขอขอบคุณเป็นบทสวด กล่าวพูดเป็นภาษาอีสาน เพื่อแสดงความอ่อนน้อมกตัญญูต่อข้าวตลอดถึงสิ่งที่เกี่ยวข้อง

มีความสำคัญกับชุมชนและเยาวชนคือ เกิดความสนุกสนาน เด็กทั้งหญิงชายตลอดจนหนุ่มสาวและผู้ใหญ่สนุกสนานรื่นเริง ในขณะที่บวงสรวงเจ้าปู่ ก็มีการฟ้อนรำ กินเหล้าเมาสุราเฮฮา โดยเฉพาะผู้แก่วัยชรามักจะดื่มสุรากัน แล้วสนุกสนานกันเอง ทำให้เกิดความสามัคคี เมื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเกิดขึ้นเป็นที่ยึดมั่น เช่น ศาสนาหรือการบวงสรวงต่างก็มีการยึดถือความศักดิ์สิทธิ์ร่วมกัน แล้วย่อมจะบังเกิดความสามัคคีขึ้นในหมู่คณะ จะทำอะไรก็ตกลงกันง่าย ไม่ขัดแย้งคำสั่งของนายบ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หรือพ่อแม่ เป็นต้น ถ้าคิดว่าจะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ก็จะร่วมกันทำอย่างไม่ทอดทิ้ง เมื่องานทุกอย่างทุกอย่างสำเร็จได้โดยการร่วมมือกันก็จะทำให้มีความสุขตลอดไป

4.1.2.3 ความเชื่อเกี่ยวกับปู่ดอนหอ

ความเชื่อเกี่ยวกับปู่ดอนหอ เป็นความเชื่อที่คนในตำบลวังปลาป้อมให้ความสำคัญมากที่สุด นอกจากการห้ามทำงานใน วันพระใหญ่ แล้วยังมีข้อห้ามอีกคือการห้ามตัดไม้และห้ามเอาไม้

ผ่านหมู่บ้าน โดยเด็ดขาดเพราะถ้าขนเอาไม้ผ่านหมู่บ้าน ในวันพระผ่านหมู่บ้านไหน จะมีผู้คนล้มตายในหมู่บ้านนั้น มีเล่าขานเกี่ยวกับข้อห้ามปู่คอนหอ ดังนี้

เรื่องที่ 1 กรณีของนายแหม เหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นคือเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2504

นายแหม เป็นคนในหมู่บ้าน และรู้ดีถึงเรื่องข้อห้ามของ ปู่คอนหอ แต่ในวันนั้น นายแหมมีความจำเป็นจริงๆ ที่จะต้องไป ตัดไม้ไผ่มาซ่อมแซมบ้าน เพราะบ้านผุพังมากและเป็นเวลานาน ซึ่งนายแหมก็ทำแต่งงาน ไม่มีเวลาซ่อมแซมบ้านตนเองเลย และในวันนั้นเป็นวันพระ ใหญ่ การทำไร่ทำนาชาวบ้านรวมทั้งครอบครัว ของนายแหมเองก็หยุด และนายแหมก็เลยไปชวนเพื่อนๆ ว่า วันนี้จะไปตัดไม้ไผ่มาซ่อมแซมบ้านกันเถอะ แต่ก็มีเพื่อนคนหนึ่ง ทักขึ้นว่า วันนี้เป็นวันพระใหญ่ห้ามทำงานทุกอย่างนะ และนายแหมก็บอกว่าถ้าพวกเราไม่ไปวันนี้ แล้วจะไปกันวันไหน เพราะตอนนี้พวกกำลังทำนาและไม่มีวันหยุดเลย และเพื่อนๆ ก็ตอบนายแหม ว่าถ้าอยากจะไป ก็ไปคนเดียวเลย ไม่มีเพื่อนคนไหนไปด้วยหรอก เพราะเพื่อนๆพากันกลัว ข้อห้ามของปู่คอนหอ เพราะพวกเพื่อนๆ เคยพบเจอมาแล้ว พวกเพื่อนๆ ของนายแหมก็ช่วยกันห้ามนายแหมอยู่ แต่นายแหมก็ยังจะไปและก็บอกเพื่อนๆว่าไม่เป็นอะไรหรอกแค่ ครั้งเดียวเอง และในที่สุด นายแหม ก็ได้ไปตัดไม้ไผ่คนเดียว ในวันนั้น นายแหมไปตัดไม้ ตั้งแต่ตอนเช้าจนค่ำมืด ก็ยังไม่กลับบ้านอีก ภรรยาของนายแหมก็เลยเดินไปบอกเพื่อนๆของนายแหมว่า นายแหมยังไม่กลับบ้านเลย ชวนพากันออกตามหานายแหมให้หน่อยได้ไหมเพื่อนๆก็บอกว่ามันมืดแล้ว พรุ่งนี้พวกเราจะพากันออกตามหา เพื่อ นายแหมกลับมาตอนค่ำๆในวันนี้ ไปรอนายแหม อยู่บ้านเถอะไม่ต้องเป็นห่วงหรอก และพอถึงตอนเช้านายแหม ก็ยังไม่กลับถึงบ้านอีก เพื่อนๆของนายแหมก็ได้ไปบอก ผู้ใหญ่บ้านช่วยกันตามหานายแหม เพราะนายแหมไปตัดไม้คนเดียวตั้งแต่เมื่อวาน ยังไม่กลับบ้านเลย และผู้ใหญ่บ้านก็บอกชาวบ้าน ช่วยพากันออกตามหานายแหมไปตามภูเขา ที่มีไม้ไผ่เยอะๆเพราะนายแหมนั้นไปตัดไม้เอาไม้ไผ่มาซ่อมแซมบ้าน ชาวบ้านและเพื่อนๆนายแหมได้ ยินเช่นนั้นก็ช่วยกันออกตามหา นายแหม และในที่สุดชาวบ้านก็พากันพบรถติด เด็ก ของนายแหมที่เอามาตัดไม้ และนายแหมก็ได้ขึ้นไม้ขึ้นจนเต็มรถติดแล้ว แต่กลับไม่เห็นตัวนายแหมเลยชาวบ้านก็เลยช่วยกัน ออกตามหาต่อไปและเดินไปตามภูเขา และในที่สุดก็พบนายแหมอยู่กลางภูเขา อยู่ในสภาพที่ไม่คาดคิดว่ามันจะเกิดขึ้นจริงๆ ตามที่คิดเล่นๆๆ ก็อยู่ในสภาพ ถ้าไม้ไผ่เสียบอยู่กลางอกทะลุถึงด้านหลัง นายแหมเสียชีวิตทันที และจนถึงปัจจุบันนี้ครอบครัว ของนายแหม และเพื่อนๆของนาย ไม่กล้าที่จะทำงานในวันพระใหญ่อีกเลย

(ผู้ให้ข้อมูล นายแหม สร้อยพรม เกิด วันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2504 หมู่ที่ 1 บ้านวังปลาป้อม ตำบล
วังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู 39170)

เรื่องที่ 2 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2508

เมื่อถึงยามเดือน 6 ซึ่งมันเป็นฤดูหน้าฝน คือฤดูการทำไร่ทำนา ของชาวไร่ชาวนา
ทุกคน ต่างคนต่างต้องลงมือทำนา เพราะกลัวจะไม่ทันฝนต้องรีบทำให้เสร็จก่อน ฝนจะหยุดตก และ
ตัวนายสำรวจเองก็ต้องรีบทำ เพราะไม่มีใครทำช่วย ต้องทำเอาเองคนเดียว พวกลูกๆก็ต่างแยกย้ายไป
ทำงาน ต่างจังหวัดกันหมด ทุกคน ก็เลยต้องได้ทำนาเองเพียงคนเดียว และนายสำรวจก็ทำไปเรื่อยๆ
จนใกล้จะเสร็จ และตัวนายสำรวจก็รู้ ตัวดี ว่าข้อห้ามของปู่คอนห้อมีอะไรบ้าง แต่บางครั้งมันมีความ
จำเป็นก็ต้องฝ่าฝืนทำบ้าง ในบางครั้ง แต่ในใจก็ไม่อยากจะฝ่าฝืนหรอก เพราะรู้ว่ามันจะเกิดอะไรขึ้น ถ้า
ฝ่าฝืนทำในวันพระใหญ่ เมื่อในวันนั้นนายสำรวจไถนา จนเพลินเพราะอยากจะให้มันเสร็จเร็วๆ จนลืม
ไปว่าวันนั้นเป็นวันพระใหญ่นั้นเอง แต่ก็แปลกใจอยู่ว่า ชาวบ้านที่ทำนาอยู่ข้างๆ วันนี้ทำไมไม่มา
ทำนา แต่ก็เห็นเพราะตัวเองรีบก็ลืมสนใจไปเลย ว่ามีข้อห้ามในวันพระใหญ่และก็ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าวันนั้น
คือวันพระใหญ่นั้นเอง นายสำรวจก็ไถนาไปเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงเวลาประมาณ 10.00 - 11.00 น.
หรือพูดง่ายๆเวลาใกล้จะเที่ยงนั่นเอง ขับรถไถไปดี ๆ ก็ไม่รู้เกิดอะไรขึ้น รถไถก็ ดิดๆดักๆกระตุก
เป็นครั้งเป็นคราว แต่นายสำรวจนั้นก็ไม่ว่าอะไรหยุดทำไปเรื่อย ๆ แต่พอขับรถไถไปถึงกลางทุ่งนา
เหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ก็เกิดขึ้น รถไถนาหยุดและกระตุกอย่างรุนแรง ได้คิดเอานายสำรวจกระเด็นข้าม
รถนาไปไกลมาก จนนายสำรวจสลบไปพักหนึ่ง แต่พอรู้สึกตัวนายสำรวจรู้สึกปวดและเจ็บแขนเป็น
อย่างมาก และก็รู้ว่าแขนหักนั่นเอง พอถูกมาพบสภาพนายสำรวจนอนไม่รู้สติอยู่ ลูกๆก็เลยตกใจ
ว่า วันนี้เป็นวันพระ พ่อยังมาทำงานอีกหรือ เจ้าปู่คอนห้อมก็ห้ามทำงานในวันพระใหญ่ พ่อลืมแล้วไป
หรือ นายสำรวจก็เลยอะใจขึ้นมาทันทีและนึกได้ว่าวันนี้คือวันพระใหญ่ และแขนนายสำรวจนั้นก็
ยังพิการมาจนถึงปัจจุบันนี้ เพราะว่าแขนหักแต่พอหายแล้วแขนทั้งสองข้างก็เลยไม่เท่ากัน

(ผู้ให้ข้อมูล นายสำรวจ วงศ์โก เกิดวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2495 หมู่ 8 บ้านโคกสว่าง ตำบลวังปลา
ป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู 39170)

เรื่องที่ 3 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือเดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2500

เมื่อหลังจากชาวบ้าน-ชาวนาทำนาเสร็จแล้ว ชาวบ้านบางส่วนก็จะต้องทำอะไรเพิ่มอีก เพราะทำแต่อย่างเดียวนั้นไม่พอกับ รายจ่ายประจำปีของแต่ละครอบครัว และหนึ่งในนั้นก็คือนายสมหมาย ที่ทำอย่างเดียวนั้นไม่พอ ก็ต้องทำอะไรอีกแต่การทำไร่ของนายสมหมาย นั้นต้องทำบนภูเขา ที่อยู่ไกลจากหมู่บ้านมาก เพราะนายสมหมายนั้นไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ต้องไปเช่าของคนอื่นทำ ที่ดินก็เลยอยู่ไกลมาก แต่นายสมหมายก็ไม่ยอมแพ้ ก็ต้องทำเหมือนเดิมถึงจะอยู่ไกลก็ตาม นานๆ นายสมหมายจะเข้ามาในหมู่บ้าน ชาติเพราะการเดินทางมันลำบาก และนายสมหมายนั้นก็รู้จักประเพณีของหมู่บ้าน/ของตำบลคืออยู่พอสมควร และข้อห้ามของปู่ดอนหอ ว่าการทำงานในวันพระใหญ่ นั้นให้หยุดไม่ให้ทำงานแม้แต่อย่างเดียวนั้น เพราะนั่นคือการเคารพ สักการะปู่ดอนหอ นั้นเอง ถ้าใครฝ่าฝืนทำก็จะพบเจอสิ่งที่ไม่คาดคิด และไม่คิดว่ามันจะเกิดขึ้นจริง ตัวของนายสมหมายก็รู้ดี แต่ถ้าได้เข้าไปทำอะไรแล้วมันไม่ได้คิด ว่าวันนี้วันอะไร เดือนอะไร วันนี้ก็ลำบากแต่ตั้งใจไปให้มันเสร็จ หวังแต่วันไหนจะได้ลงเมล็ดพันธุ์พืชไว้เท่านั้นเอง และในที่สุดวันนี้ก็วันพระใหญ่ แต่นายสมหมายนั้นไม่รู้ มุ่งแต่จะทำไร่อย่างเดียวนั้น พอตอนเช้ามานายสมหมายก็เดินไปเอา รถไถนาตามปกติ ที่จอดอยู่ท้ายไร่ และนายสมหมายก็ไถไร่ไปตามปกติเหมือนทุกวัน ถึงเวลาพักเที่ยงก็พักรับประทานอาหารกลางวัน และนอนพักผ่อนเล็กน้อย ถึงเวลาบ่าย ก็ลงมาไถไร่ต่อ แต่ไม่เหมือนตอนเช้าเพราะรถเป็นติดๆขัดๆ ไถลำบากกว่าทุกวัน แต่ก็ไม่ได้ใส่ใจคิดแต่ว่ารถมันเก่าคงเหนียว เหมือนกันกับคนนี่ละพอถึงเวลาประมาณ 15.00 - 16.00 น. หรือเวลาใกล้จะค่ำนั่นเอง ไถไร่ไปอยู่ดีๆ ก็เหมือนมีอะไรมาขวางไถที่อยู่ใต้ดิน นายสมหมายก็เลยหยุดรถแล้วก็ยกไถขึ้นให้พ้นจากดิน และก็ลงไปดูว่ามันติดอะไรกันแน่ และสิ่งที่นายสมหมายเห็นนั้นแทบจะไม่น่าเชื่อ กับสายตาตนเองเลย เพราะสิ่งที่ขวางอยู่คือ งู ตัวมันใหญ่มาก จนไม่เคยคิดว่ามีงูตัวใหญ่นขนาดนี้เลย เพราะเกิดมายังไม่เคยเห็นเลย แต่พอนายสมหมายเห็นงูใหญ่ ก็คิดออกทันทีเลยว่าวันนี้ต้องเป็นวันพระใหญ่แน่นอน นายสมหมายหยุดไถไร่ทันที โดยที่ไม่เก็บรถไถเลย ทั้งไถตรงนั้นเลย รีบเข้ามาในหมู่บ้านทันทีเพราะว่าคงกลัวว่าจะต้องมีอะไรเกิดขึ้นกับตนเองอีก เพราะว่าไม่ทราบว่าเป็นวันพระใหญ่ก็เลยไถไร่ คือฝืนทำงานวันพระใหญ่ทั้งที่เข้าปู่ดอนหอห้ามไว้

(ผู้ให้ข้อมูล นายสมหมาย แสนโคตร เกิดวันที่ 3 สิงหาคม 2493 หมู่ 2 บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู 39170)

เรื่องที่ 4 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือเดือน เมษายน พ.ศ. 2512 (เป็นกรณีที่บนบานไว้แล้วไม่ไปแก้บน)

การทำมาหากินของแต่ละคน ของแต่ละครอบครัวก็แตกต่างกันออกไป บางครอบครัวก็มีพ่อกับแม่อยู่พอกิน ไม่จำเป็นต้องดิ้นรน ไปหาทำงานที่อื่น แต่ในบางครอบครัวหาเลี้ยงชีพก็ยังไม่พอกิน พ่อแม่จึงต้องดิ้นรนไปหาทำงานที่อื่น ต่างจังหวัดบาง ต่างประเทศบาง แต่การไปทำงานต่างถิ่นก็ไม่สมหวังกันทุกคนเสมอไป บางคนอาจสมหวังอยากจะได้อะไรก็ได้ ตรงกันข้ามกับอีกบางกลุ่มที่ไปทำงานไม่สมหวัง ถึงจะย้ายงาน ย้ายแล้วย้ายอีก ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จดังใจหวัง หาเลี้ยงชีพก็ยังไม่พอกินกับครอบครัว จนคิดอยากจะเดินทางไปทำงานต่างประเทศ และหนึ่งในนั้นคือ นางต๋น ทำงานยังชีพก็ยังไม่พอกินกับครอบครัว นางต๋นก็เลยตัดสินใจว่าจะไปทำงานต่างประเทศ แต่พอไปเดินเรื่องจะไปทำงานต่างประเทศก็ไม่เคยผ่านเลยแม้แต่ครั้งเดียว จนท้อใจอยู่หลายครั้ง และในเมื่อเดินเรื่องไม่เคยผ่านสักที นางต๋น ก็เลยคิดถึงเรื่อง การบนปู้คอนหอยขึ้นมาทันที ในที่สุดนางต๋นก็ไป บนปู้คอนหอยว่าจะไปทำงานต่างประเทศ ขอให้เดินเรื่องไปทำงานต่างประเทศผ่านไปได้ด้วยดี ถ้าเดินเรื่องผ่านแล้วถ้านางต๋น กลับมาจากต่างประเทศแล้วจะมาแก้บนเจ้าปู้คอนหอย และในที่สุดการเดินเรื่องไปทำงานต่างประเทศของนางต๋นก็ประสบความสำเร็จ และในเวลาหลายปีผ่านไปนางต๋น ก็ประสบความสำเร็จทั้งเรื่องการเงิน การเงิน อยากจะได้อะไรก็ได้ ประสบความสำเร็จทุกอย่าง จนถึงเวลาเดินทางกลับบ้าน นางต๋นก็ถึงบ้านและประสบความสำเร็จทุกอย่าง อยู่กินกันอย่างมีความสุขตลอดมา จนกระทั่งมาถึงวันหนึ่งก็พบกับเหตุการณ์ที่น่าเชื่อคือ นางต๋น ได้ล้มป่วยลงโดยไม่ทราบสาเหตุ ไปพบหมอเจาะเลือดไปตรวจก็ไม่พบ อะไรเลยหมอบอกว่าร่างกายของนางต๋น ปกติและแข็งแรงดีไม่มีอะไรผิดปกติที่อยู่ในร่างกายเลย แต่นางต๋นก็ไม่เชื่อเพราะรู้ตัวว่าตัวเองนั้น ตัวร้อนวูบวาบๆไม่เป็นอันจะกินจะนอน และนางต๋นก็ไปหาหมอทุกแห่งทุกที่ ที่ได้ยินข่าวมาว่า หมอคนนั้นเก่งคนนี้เก่งก็ไปมาหมดแต่ก็ยังไม่หายสักที จนท้อใจในการป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุของตนเองในครั้งนี้ จนกระทั่งวันหนึ่งมีผู้เฒ่ามาเข้าฝันนางต๋นว่า ถ้าแกอยากจะหายจากเจ็บป่วยให้แกคิดดีๆว่าแกไปบนบานสารกล่าอะไรไว้หรือเปล่า นางต๋นสะดุ้งตื่นขึ้นมาทันที แล้วอุทานออกมาว่าไปบนปู้คอนหอยไว้ ต้องไปแก้บนปู้คอนหอยเดี๋ยวนี้ หลังจากทีนางต๋นไปแก้บนมาแล้ว นางต๋นก็อยู่อย่างสุขสบาย เหมือนเช่นเคย

(ผู้ให้ข้อมูล นางต๋น กุสุมภ์ เกิดวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2498 หมู่ 8 บ้านโคกสว่าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู 39170)

เรื่องที่ 5 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือเดือน มกราคม พ.ศ. 2557 (เป็นกรณีที่ยืมนานไว้แล้ว ไม่ไปแก้บน)

การไปทำมาหากินต่างจังหวัด มันก็ลำบากไม่เหมือนกับอยู่บ้านของเราเอง มีอะไรก็กินด้วยกันไปด้วยกัน ไม่มีที่ใดสุขใจและอบอุ่นเท่ากับ บ้านของเราเอง แต่ไม่มีที่ครอบครัวที่จะทำมาหากินอยู่บ้านของตนเอง ส่วนมากจะพากันออกไปทำมาหากินอยู่ต่างจังหวัดรับจ้างรายวันบางรายของ ทำงานก่อสร้างบาง และตัวของนายเขียวเองก็ต้อง ไปทำงานอยู่ต่างจังหวัดกับภรรยาของเขาหางานทำก็ไม่มี งานทำก็หายาก และในที่สุดนายเขียวและภรรยาก็ตกลงกันว่าในเมืองงานทำมันหายาก เราก็หันมาทำการค้าขาย อะไรสักอย่างก็ได้ แล้วนายเขียวก็คิดออกว่า มาขายผลไม้คงดีกว่า แต่การค้าขายก็ไม่ราบรื่นเลย ไปที่ไหนก็มีแต่แม่ค้า พ่อค้าที่ขายผลไม้คง นายเขียวกับภรรยาก็ท้อใจอยู่หลายครั้ง เพราะการค้าขายไม่ราบรื่น เหมือนคนอื่นเขาเลย และในที่สุดนายเขียวกับภรรยาของเขา ก็ได้กลับบ้านเพื่อกลับมาตั้งหลักใหม่อีกครั้ง แต่กลับมาครั้งนี้ นายเขียวและภรรยาชวนกันไปบนเจ้าปู่คอนหอ เพราะได้ขึ้นชื่อเสียง และความศักดิ์สิทธิ์ของเจ้าปู่คอนหอมานานแล้ว และมีผู้คนมาบนแล้วก็สมหวังกันทุกคน นายเขียวก็เลยมาบนเจ้าปู่ว่า ขอให้ได้ขายของหรือผลไม้คงได้ดี และขอให้มีลูกค้าประจำ ขอให้มีคนนิยมชมชอบนายเขียวด้วยเถอะเจ้าปู่ และในที่สุด นายเขียวและภรรยาก็กลับมาขายผลไม้คงอีกครั้ง แต่การกลับมาครั้งนี้ของนายเขียว ต่างจากครั้งก่อนมาก เพราะครั้งก่อนขายไม่ได้เลยแต่ครั้งนี้ ไม่ว่าจะขายอะไรก็ขายดีไปหมด ทำอะไรก็ราบรื่นไปเสียทุกอย่าง แต่ก่อนไม่เคยมีอะไร แต่ในตอนนี้ นายเขียว ก็มีทุกอย่างมีรด มีบ้าน มีเงินฝาก ตามที่ตนเองต้องการทุกอย่างแล้ว นายเขียวก็ออกไปขายของคงตามปกติแต่ก็พบกับเหตุการณ์ไม่คาดฝันเกิดขึ้น กับนายเขียว คือว่าอยู่ดิรลดคันที่นายเขียวขับอยู่ดีๆก็วิ่งไปชนท้ายรถคันที่อยู่ข้างหน้าทันที โดยที่นายเขียวไม่รู้ตัวด้วยซ้ำไปว่ารถคันที่ตนเองขับอยู่ไปชนท้ายรถเข้าอย่างจัง และในเวลาต่อมาไม่นานนายเขียวก็ได้ล้มป่วยลง อย่างหนัก โดยไม่ทราบว่าเป็นเพราะอะไร วันหนึ่งนายเขียวได้เข้าไปหาพระที่วัดแห่งหนึ่ง และพระรูปนั้นก็ทักนายเขียวว่าได้ไปบนอะไรไว้หรือเปล่า และไม่ได้ไปแก้ไ้ไหม แต่เป็นเวลานานแล้วนะ นายเขียวลืมไปหรือเปล่า ทันที่นั้นนายเขียวก็นึกได้ทันทีว่าไปบน ปู่คอนหอ ไว้และนายเขียวกับภรรยาก็ได้พากันไปแก้บนเจ้าปู่คอนหอเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และครอบครัวของนายเขียวก็ได้อยู่เย็นเป็นตลอดมา (นายเขียว ศรีหะรัฐ เกิดวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2518 หมู่ 8 บ้านโคกสว่าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู 39170)

เรื่องที่ 6 เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2542

การแต่งงานของแต่ละคู่ ก็แตกต่างกันออกไป บางคู่ก็มีความสุขในชีวิตแต่งงาน สมหวังทุกอย่างอยากจะมีลูกก็มีสมใจ แต่ในบางคู่อยากจะมีลูกทำยังงี้ก็ไม่มี ไปหาหมอ หมอก็บอกว่าสามารถที่จะมีลูกได้ร่างกายก็แข็งแรงดี ไม่มีอะไรน่าเป็นห่วง และเวลาก็หลายปีผ่านไป คู่แต่งงาน

บางคู่ก็ยังไม่สามารถที่จะมีลูกได้เลย และในหลายๆคู่ที่ผิดหวังไปตามๆกัน รวมทั้งนางอรสาด้วย แต่งงานกันมาประมาณ 10 ปีแล้วแต่ก็ไม่มีทีท่าว่าจะมีลูกเลย มีอยู่วันหนึ่งนางอรสาได้เดินไปเที่ยวบ้านเพื่อนที่หมู่บ้านใกล้เคียงกัน แล้วก็ไปได้ยินคนอยู่ข้างๆบ้านเพื่อนปรึกษากันว่า อยากจะมีลูกแต่ไม่รู้จะทำยังไงถึงจะมีลูกไปหาหมอ แล้วก็ยังไม่สมหวังอีกเราคงหมดหวังแล้วละ แล้วเพื่อนคนหนึ่งก็เลยพูดขึ้นว่า ก็ไปขอลูกกับเจ้าปู่คอนหอ เพราะเห็นใครก็พูดกันว่า ถ้าใครไปขออะไรก็สมหวังกันทุกคน เมื่อนางอรสาได้ยิน เช่นนั้น นางอรสาก็รีบไปบนเจ้าปู่คอนหอ ว่าอยากจะได้ลูกเจ้าปู่ช่วยประทานลูกให้นางอรสาด้วย ไม่ว่าจะเป็นผู้ชาย หรือผู้หญิงก็ได้ขอแต่ให้นางอรสามีลูกเหมือนคนอื่นๆเขา อยู่ต่อมาไม่นานนางอรสาก็สมหวัง ดังใจเพราะนางอรสาได้ตั้งท้อง ทางครอบครัวของนางอรสา ก็ดีใจกันหมดทุกคนที่จะได้หลานแล้ว นางอรสาได้คลอดลูกออกมาได้ลูกผู้ชาย ทุกคนต่างมีความยินดีที่ได้หลานชาย นางอรสากับครอบครัวก็อยู่กันอย่างมีความสุข เพราะได้ลูกดังสมหวังตั้งใจ และคงเป็นเวลานานไป จนนางอรสาลืมไปว่าการที่จะได้ลูกมานั้น นางอรสาไปขอมมาจากไหนและถ้าได้แล้วต้องทำยังไง เพราะนางอรสา มีความสุขมากกับการเลี้ยงลูก และอยู่มาวันหนึ่งนางอรสา กับครอบครัวก็หยอกลูกหยอกหลานตามปกติ แรกๆเด็กก็หัวเราะ และดีใจแต่ทุกคนในบ้านก็ต้องแปลกใจ และตกใจเมื่อ อยู่ดีๆหลานชายคนโปรดก็ร้องไห้ ออกมาโดยไม่มีสาเหตุ และนางอรสาก็นึกว่าลูกปวดท้องก็พยายามให้กิน แต่ก็ไม่ได้หายลูกชายไม่ยอมหยุดร้องไห้เลย ลูกชายนางอรสาร้องนานมาประมาณเกือบ 4 ชั่วโมง จนทุกคนในครอบครัว พูดกันว่าหลานชายไม่เคยร้องไห้นานขนาดนี้ มันต้องมีอะไรแน่ๆเลย ถ้าไม่อย่างนั้นหลานชายคงไม่ร้องนานขนาดนี้หรอก ทุกคนในครอบครัวก็เลยตกลงกันว่าพาหลานชายไปให้พระที่วัดผูกแขนให้ดีกว่า เพื่อหลานจะหยุดร้อง พอทางครอบครัวนางอรสาไปถึงวัด ยังไม่ทันพูดอะไรเลย พระท่านก็พูดขึ้นว่า ก่อนที่จะมีลูกชายคนนี้นั้นมี ใครไปบนหรือขอเด็กคนนี้มาจากไหนหรือเปล่า เพราะการที่ได้ร้องไห้ไม่ยอมหยุดนั้น มีสิ่งบางอย่างที่อยากจะบอกนางอรสา แต่บอกผ่านเด็กเท่านั้น ไม่มีอะไรหรอกถ้านางอรสาไปแก้บนในสถานที่ๆตนไปบนไว้ และนางอรสานั้นก็คิดขึ้นมาได้ทันที ว่าก่อนที่ ตนเองนั้นจะมีลูกได้ไปบน เจ้าปู่คอนหอ ไว้และเมื่อนางอรสาคิดได้ว่าไปบนไว้แล้วต้องไปแก้ ลูกชายนางอรสาก็หยุดร้องไห้ทันที เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้นเลย

(ผู้ให้ข้อมูล นางอรสา ศรีบุญรัมย์ เกิดเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2517 หมู่ 8 บ้านโคกสว่าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู 39170)

4.2 ความเป็นมาของความเชื่อ ความศรัทธา และพิธีกรรมเกี่ยวกับดอนหอในตำบลวังปลาป้อม

4.2.1 ความเป็นมาของความเชื่อ ความศรัทธา

ช่วงปี พ.ศ.2484 นั้นบ้านวังปลาป้อม เป็นป่าไปหมดมีต้นไม้หน้อยใหญ่เยอะแยะมากมาย รกมากเหมือนป่าดงดิบ และมีอยู่ไม่กี่ครอบครัวที่ ย้ายเข้ามาอยู่ในบริเวณนี้ อยู่ต่อมาไม่นานก็

มีผู้คนเข้ามาอาศัยเพิ่มมากขึ้น แต่ผู้คนที่มาทีหลังนั้น ต้องถางป่าและตัดต้นไม้ใหญ่ก่อน เพราะมันเป็นป่าไปหมด และเวลาหลายปีต่อมาบ้านวังปลาป้อมจากที่เป็นป่ารกมากแต่ในตอนนี้ เริ่มจะเป็นหมู่บ้านเล็กๆขึ้นมาแล้ว และก็มีผู้คนมาอาศัยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และถางป่าและตัดต้นไม้เข้าไปเรื่อยๆ จนถึง สถานที่ที่ต้องห้ามคือที่อยู่ของปู่คอนหอ ชาวบ้านก็แปลกใจมากกว่า ทำไหมถึงเข้าไปถางป่าบริเวณนั้นไม่ได้เพราะถ้าเข้าไปถึงบริเวณนั้นที่ไร จะถางป่าและตัดต้นไม้ไม่เข้าเลย ชาวบ้านพาสัตว์เลี้ยงเดินผ่านก็ไม่สามารถเดินผ่านไปได้เหมือน มีอะไรมาขวางอยู่ด้านหน้า แต่เรามองไม่เห็น และในที่สุดชาวบ้านก็แปลกใจและตกลงกันว่าจะต้อง ไปนิมนต์พระมาให้ทาน และให้พรแผ่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่บริเวณนี้ ให้ชาวบ้านเดินผ่านเข้าไปได้ แต่พอพระมาถึง พระท่านก็บอกว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาศัยอยู่ในบริเวณนี้นะ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อาศัยอยู่บริเวณนี้แหละ ที่ช่วยปกป้อง รักษา ค้ำครอง ภัยอันตรายไม่ให้เข้ามาใกล้ในหมู่บ้านวังปลาป้อมนี้แหละ เมื่อชาวบ้านได้ยินพระท่านพูดเช่นนั้น ชาวบ้านทุกคนก็ต่างยินดีและมีความภูมิใจที่มี สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาอาศัยและคุ้มครองชาวบ้าน และอยู่ต่อมาอีกไม่นานในช่วงปี พ.ศ.2485 ชาวบ้านก็ช่วยกันมาถางป่าและตัดต้นไม้ ออกจากบริเวณดังกล่าวเพื่อที่จะ ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาอาศัยอยู่อย่างถาวร เพื่อที่จะให้เป็นทีเคารพ บูชา ของชาวบ้านวังปลาป้อม อยู่ต่อมาอีกไม่นานบ้านวังปลาป้อมก็ขยายเป็นหมู่บ้านที่ใหญ่ขึ้น ชาวบ้านก็ปรึกษากันว่าควรจะต้อง ศาล ประจำหมู่บ้านให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พร้อมปรึกษากันเรื่องการตั้งชื่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ แห่งนี้ด้วย ชาวบ้านก็ได้ตกลงกันและช่วยกันสร้าง ศาล ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พร้อมตั้งชื่อให้ด้วยและตกลงกันได้ชื่อว่า “คอนหอ” เพราะแต่ก่อนสถานที่แห่งนี้เป็นป่าเล็กๆ และระหว่างตรงกลางนั้นจะ ดินเนินสูงและว่างเปล่าไม่มีต้นหญ้าเลยแม้แต่ต้นเดียว มันเหมือน”คอน”อะไรสักอย่าง และคำว่า ”หอ”นั้นเหมือนเป็นที่อยู่อาศัยและที่พัก ชาวบ้านจึงตกลงกันว่าให้ชื่อว่า “ปู่คอนหอ”เพราะคำว่า”ปู่”นั้นมาอาศัยอยู่ก่อนแล้ว และนี่คือความเป็นมาของคำว่า “คอนหอ” ที่ชุมชนตำบลวังปลาป้อมสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น(ผู้ให้ประวัติและข้อมูลของคำว่าคอนหอคือผู้เฒ่าผู้แก่ ที่อยู่มานานพอสมควร และผู้เฒ่าผู้แก่มีอยู่ประมาณ 8-10 คน)และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงขณะปี พ.ศ. 2485

4.2.2 ความเชื่อและพิธีกรรมปู่คอนหอ

ในด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อของชาวตำบลวังปลาป้อม ได้มีการสรุปจำแนกรายละเอียดได้ตามตารางที่ 7

ความเชื่อ	คุณค่า	วัตถุประสงค์	ลักษณะการทำ พิธีกรรม / ขั้นตอน	ผู้เข้าร่วม	สิ่งที่เกิดขึ้น
1. การเลี้ยงปู่คอนหอ					
การเลี้ยงปู่คอนหอ	เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนทั้งตำบล	เพื่อปฏิบัติสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษในการเลี้ยงคอนหอ	มีเจ้าเป็นผู้ทำพิธี	ชาวบ้านตำบลวังปลาป้อมและตำบลใกล้เคียง	ปู่คอนหอเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน หากส่งเสริมการเรียนรู้ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และปฏิบัติตามจะทำให้ทำแต่ความดี
2. ความเชื่อ ความศรัทธาที่เกี่ยวข้องกับปู่คอนหอ					
1.1 การบน	เสริมกำลังใจ	เพื่อให้เจ้าปู่คอนหอช่วยให้สำเร็จตามที่ขอ แล้วจะกลับมาทำสิ่งตอบแทนให้	มีเจ้าเป็นสื่อระหว่างเจ้าปู่กับคน	ผู้ที่จะบนและครอบครัว	การบนทำให้คนที่บนไม่กล้าทำผิด ต้องคิดดี ทำดี
1.2 ข้อห้ามวันพระ	คนในครอบครัวและเพื่อนบ้านได้พบปะกัน	เพื่อให้แต่ละครอบครัวได้อยู่พร้อมหน้ากันและช่วยงานชุมชน	ทุกวันพระจะไม่ออกไปทำงานในไร่นา	ทุกครอบครัว	ต้องส่งเสริมให้แต่ละครอบครัวให้ความสำคัญกับวันพระ
1.3 การขอพร	เสริมกำลังใจ	เพื่อขอสิ่งที่ยากได้จากปู่คอนหอ	มีเจ้าเป็นสื่อระหว่างเจ้าปู่กับคน	ผู้ที่จะขอพรและครอบครัว	การขอพรเป็นการสร้างความสุข สร้างความหวัง หากขอหรือหวังในสิ่งที่เป็นไปได้จะทำให้มีความสุข

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลการวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับคอนหอ

ในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับปู่คอนหอ เป็นการปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นต่อรุ่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์คือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนทั้งตำบล จากข้อมูลในข้างต้นสามารถจำแนกความเชื่อตำบลวังปลาป้อมได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มความเชื่อส่วนบุคคล และกลุ่มความเชื่อของชุมชน ซึ่งในแต่ละ

ความเชื่อจะแฝง คติและแง่คิด เพื่อให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เคารพผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ และช่วยในเรื่องของจิตใจ เสริมกำลังใจในการทำงาน หรือการประกอบกิจการต่างๆ ซึ่งพิธีกรรมและความเชื่อ นี้ สามารถใช้สอนเด็กและเยาวชน ให้รู้จักวัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเอง ผ่านเรื่องเล่า และการปฏิบัติ จริงได้เป็นอย่างดี

4.2.2.1 กลุ่มความเชื่อส่วนบุคคล

เป็นความเชื่อที่แต่ละบุคคลเชื่อและถือปฏิบัติ โดยจะมีศูนย์รวมจิตใจอยู่ที่เจ้าปู่คอน หอ ความเชื่อกลุ่มนี้ ได้แก่

1) การบน เป็นการเสริมกำลังใจให้แก่ผู้ที่มีปัญหาชีวิต หรือคาดหวังในสิ่งที่จะทำในอนาคตอันใกล้ เช่น บนให้ได้แต่งงาน บนให้สอบบรรจุราชการได้ เป็นต้น เมื่อมีการบนก็ต้องมีการแก้บน ตามเงื่อนไขที่ได้บนไว้ (ในอีกแง่หนึ่งก็คล้ายกับการติดสนบน เพียงแต่การบนต้องทำกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์)

ลักษณะการทำพิธีกรรม/ขั้นตอน คือ การทำพิธีกรรมส่วนบุคคลนั้น มีขั้นตอนดังนี้ ยาสูบพันธุ์เป็นมวล 4 มวล/คำหมาก 4 คำ/น้ำแดง 2 ขวด/น้ำเปล่า 2 ขวด/เหล้าขาว 1 ขวด ดอกไม้ชั้น 5 ชั้น 8 อย่างละ 2 ชุด ข้าวเหนียว 3 คำ ใหญ่วางใส่จาน แล้วยกทั้งหมดที่เตรียมมาขึ้นให้ (เจ้า) ร้างทรง สำหรับการบนบานในอดีตจะมีความแตกต่างกันกับในปัจจุบัน ดังตารางที่ 8

การบนในอดีต	การบนในปัจจุบัน
ประกอบด้วย กรวยดอกไม้ 5 กรวย ดอกไม้ชั้น 5 1อัน หอยมณฑ์ (แต่ทำขึ้นจากใบตองรูปทรงเป็นรูปสี่เหลี่ยม) 2 อัน และดอกไม้ที่ใช้ในการบนต้องเป็นสีขาวล้วนเท่านั้น และพอบนเสร็จพิธี (เจ้า) หรือร่างทรงก็จะเอา หอยมณฑ์ ให้ผู้ที่ไปบนติดตัวไว้ ถือว่าเราได้บนเสร็จแล้ว ในสมัยอดีตนั้น(เจ้า) หรือร่างทรง จะไม่มีค่าตอบแทน หรือไม่รับเงินเลย	ประกอบด้วย กรวยดอกไม้ 5 กรวย ดอกไม้ชั้น 5 1อัน หอยมณฑ์ (แต่ทำขึ้นจากใบตองรูปทรงเป็นรูปสี่เหลี่ยม) 2 อัน น้ำแดง 2 ขวด น้ำเปล่า 2 ขวด เหล้าขาว 1 ขวด ยาสูบ คำหมากคำพู อย่างละ 4 คำ และดอกไม้ชั้นในปัจจุบันนี้ใช้สีไหนก็ได้ในการบนต่างจากในอดีตที่ต้องใช้ดอกไม้สีขาวล้วนเท่านั้น และพอบนเสร็จพิธี (เจ้า) หรือร่างทรงก็จะเอา หอยมณฑ์ ให้ผู้ที่ไปบนติดตัวไว้ ถือว่าเราได้บนเสร็จแล้วและขั้นตอนสุดท้ายก็จะเอาดอกไม้แดงให้(เจ้า) หรือร่างทรงดอกไม้แดงหมายถึงเงินธนบัตรใบละหนึ่งร้อยบาท

ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบการบนในอดีตและปัจจุบัน

จากการบันทึกในอดีตและปัจจุบันแสดงให้เห็นว่า สมัยก่อนวัสดุที่ใช้ในพิธีกรรมทุกอย่างจะมาจากธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปวัสดุที่ใช้ในพิธีกรรมจึงหาได้จากของที่หาได้ง่าย สะดวก เช่น ดอกไม้หลายสี กรวยกระดาษ อธิบายว่าเปรียบเทียบแล้วเห็นอะไร สื่อถึงอะไร มีความสำคัญอย่างไรกับไทยเลย ไทยได้

2) ข้อห้ามวันพระ

เป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมา ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เคยเกิดขึ้นเมื่อได้กระทำสิ่งนั้น ๆ ไป และเมื่อปรากฏขึ้นมาแล้ว หากมีการเลี้ยงบ้านหรือมีผู้ไปประกอบพิธีกรรม ต่อมาทางเจ้า (ร่างทรง) ก็จะพูดถึงเหตุการณ์ย้อนหลังไป และจะกล่าวว่ามันจะมาทำผิดข้อห้าม โดยจะพูดว่า “มันเฮ็ดผิดกฎ ฎห้ามแล้วมันบ่เชื่อ” จึงทำให้เกิดเป็นข้อห้ามสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

3) การขอพร

เป็นการขอพร เป็นกิจกรรมที่เกิดจากพิธีกรรม เมื่อมีการเลี้ยงบ้านหรือประกอบพิธีกรรม ผู้คนจำนวนมากที่เข้าร่วมในพิธีกรรม หลังจากทางเจ้า (ร่างทรง) ได้ดื่มกินอย่างอิ่มหน้าสำราญ ก็จะมีลักษณะอารมณ์ดี พูดเล่นหยอกล้อกับผู้ที่มาร่วมงาน ผู้คนที่เข้าร่วมพิธีกรรมก็จะต่างขอพร ก็จะพูดขอในสิ่งดีๆ ให้กับตนเองและครอบครัวเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ตนต้องการ

4.2.2.2 กลุ่มความเชื่อของชุมชน

เป็นความเชื่อที่ทุกคนในชุมชนตำบลวังปลาป้อมนับถือ และถือปฏิบัติร่วมกัน ใครไม่ปฏิบัติตาม เชื่อว่าเจ้าปู่ดอนห่อจะลงโทษ ได้แก่

1) การเลี้ยงปู่ดอนห่อ

เนื่องจากสังคมชุมชนตำบลวังปลาป้อมเป็นสังคมเกษตรกรรม ความเชื่อต่างๆ จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะ การเลี้ยงปู่ดอนห่อในช่วงก่อนลงทำนา/ทำไร่ ไร่พรวนดิน ก็จะทำการเลี้ยงปู่ดอนห่อ เชื่อว่าจะไม่มีอุปสรรคเกิดขึ้นกับเครื่องจักรกล ผลผลิต ที่ออกมาจะมีความอุดมสมบูรณ์และเป็นช่วงที่มีการขอพรและบนบานกันมาก

ลักษณะการทำพิธีกรรม/ขั้นตอน

ขั้นตอนแรกคือ ผู้นำ (ผู้ใหญ่บ้าน) ทุกหมู่บ้านในตำบลวังปลาป้อมจะประกาศบอกให้ชาวบ้านรับรู้ว่าจะถึงเวลาที่จะต้องทำพิธีกรรมการเลี้ยงปู่ดอน แล้วให้ตัวแทนของหมู่บ้านออกเก็บเงินทุกครัวเรือน เพื่อที่จะนำไปซื้อเครื่องสักการะ อาหารคาวหวาน เลี้ยงปู่ดอนห่อ พิธีกรรม ก็จะจัดขึ้นในวันพฤหัสบดี ของเดือนพฤษภาคม ของทุกๆ ปี ประกอบด้วย คำหมาก คำพู ยาสูบเป็นมวน ต้องพันเอาเองเท่านั้น ผลไม้ ดอกไม้จัน 5 จัน 8 กรวยดอกไม้พร้อมด้วยดอกไม้ 1 คู่ รูป 1 ดอก ใบตาะ

ใคร่ปลายตระใคร่ต้องมันเป็นปมติดกันไว้ ไม่ให้คลายออก หัวหมู 1 หัว ไก่ 1 ตัว เหล้าขาว น้ำเขียว น้ำแดง อย่างละ 2 ขวด คาบไม้ที่ทำขึ้นเองจากต้นจ้าว ช้าง ม้า ตู๊กตา บั้งไฟเพื่อไว้จุดเสี่ยงทาย พร้อมด้วยนางรำ เพื่อที่จะรำเชิญขวัญให้ปู่คอนหอแต่งอาหารคาวหวานครบทุกหอ โดยแม่แต่งร่างทรงขึ้นบนหอปู่ได้จัดแจงดอกไม้ธูปเทียน พร้อมกับจุดเทียน 1 คู่ เสร็จแล้วก็มลงกราบ ทำเหมือนถวายบังคม 3 ครั้ง หลังจากนั้นได้ทำพิธีอันเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (ตาปู่) เข้ามาสู่ร่างทรง (จ้าว) หลังจากนั้นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ลงมาประทับร่างทรง จากที่เป็นผู้หญิงแก่เดินหลังค่อม ก็เปลี่ยนบุคลิกมาเป็นชายที่แข็งแรง ยืนได้ลำตัวตรง น้ำเสียงก็เปลี่ยนจากผู้หญิงกลายเป็นน้ำเสียงผู้ชาย จากปากจ้าวได้กล่าวว่า “ปีนี้พวกสูมีหยังมาให้ลูกกินแกงอยู่ สูพากันแฮดอียังอยู่ สูคือป่ฟานำเวียกนางงานแน กูสูนแล้วแต่นีกูถ่าสูโดนแล้ว” คำพูดของปู่ซึ่งประทับในร่างของจ้าว (ร่างทรง) ซึ่งเป็นคำทักทายปกติของปู่ทุกปี ที่ชอบทักทายลูกหลานในชุมชนตำบลวังปลาป้อม ที่มาทำพิธีกรรมเลี้ยงปู่ทุกปี หลังจากนั้นจ้าวก็จะเดินลงมาจากหอที่ประทับ แล้วจึงลงมาเปลี่ยนเครื่องแต่งกายเป็นเสื้อขาว ผ้าโสร่ง พราหมณ์ได้เอาผ้าแดงไปผูกที่ต้นไทรใหญ่ข้างหอ พร้อมนำสายสิญจน์ไปล้อมรอบๆ บริเวณโคนต้นไทรซึ่งเครื่องสักการะที่ชาวบ้านนำมาทั้งหมดให้นำไปวางไว้รอบๆ โคนต้นไทร แล้วผูกโยงมายังเครื่องสักการะซึ่งบริเวณข้างร่างจะมีพราหมณ์สวมชุดขาวเป็นผู้ประกอบพิธี หลังจากนั้นปู่ได้มาประทับที่หน้าเครื่องสักการะพร้อมให้พราหมณ์ได้ประกอบพิธีได้อันเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปปกป้องรักษาทุกคุ่มทุกหมู่บ้านในเขตตำบลวังปลาป้อมเพื่อมารับเครื่องสักการะแล้วพราหมณ์ได้ทำพิธีผูกข้อมือให้กับปู่ที่ประทับอยู่ในร่างทรง หลังจากนั้นปู่ก็จะขอ “ม้าบักเขียว” (เหล่าขาว) เพื่อนำมาคั้มพร้อมกับราดบนศีรษะอีกทั้งยังขอนุหรี่ ซึ่งขอนุหรี่นั้น หมายถึง พริกแห้ง พันด้วยกระดามวนยา ทำการสูบเสร็จแล้ว ได้ขอมิดคาบพร้อมกับขึ้นขึ้น แล้วได้สั่งให้ลูกหลานไปอุ้มช้าง,ม้า ที่นำมาถวาย พร้อมกับออกท่าทาง ซึ่งระหว่างนั้นจะมีการจุดบั้งไฟเสี่ยงทาย โดยมีความเชื่อว่าถ้าหากบั้งไฟขึ้นสูงจะมีฝนฟ้าจะตกต้องตามฤดูกาล แต่ถ้าหากบั้งไฟไม่ขึ้น แสดงว่าฝนฟ้าในปีนั้นจะไม่ดี โดยจะเกิดความแห้งแล้งขึ้นกับชุมชน โดยในขณะเดียวกันคนแก่คนเฒ่าได้บรรเลงดนตรีโบราณ เช่น แคน,กลอง,พิณ,โหวด,ขลุ่ย, ซึ่งในปัจจุบันได้เปลี่ยนมาใช้เป็นดนตรีสมัยใหม่ ปู่ก็จะออกทำรำเดินรอบๆ หอสามรอบ โดยเวียนจากด้านขวาพร้อมกับได้ใช้มิดคาบแสดงท่ากวัดแกว่งเพื่อเป็นการขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายออกจากชุมชนตำบลวังปลาป้อม หลังจากนั้น ก็จะมาประทับที่เดิม ซึ่งในขณะเดียวกันชาวบ้านที่มาร่วมก็จะเตรียมสำรับอาหารเพื่อให้ชาวบ้านได้ร่วมรับประทานอาหาร หลังจากทีปู่เวียนครบสามรอบแล้วก็จะขึ้นไปประทับที่หออีกครั้ง แล้วทำพิธีกราบบนหอ หลังจากนั้นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็จะออกจากร่างของจ้าว (ร่างทรง) ลักษณะท่าทางของจ้าวในขณะนั้นมีสภาพอิดโรยไม่มีเรี่ยวแรงต้องประคองลงจากหอ เพื่อที่จะมาร่วมรับประทานอาหาร ซึ่งหาถามในขณะนั้นท่านก็จะบอกว่าไม่รู้สึกตัวอะไรเลยแล้วร่วมรับประทานอาหารเป็นปกติ

จากพิธีกรรมนี้ทำให้คนในชุมชนไม่กล้าทำผิดเพราะเกรงกลัวว่าเจ้าปู่ดอนห่อจะโกรธและลงโทษ แต่เยาวชนรุ่นหลังยังให้ความสำคัญไม่มากเท่าที่ควร สนใจสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มากจนบางคนละเลยสิ่งมีค่าทางจิตใจในชุมชน มักจะละเมิดข้อห้ามต่างๆ จนกลายเป็นปัญหาตามมาจากการบนในอดีตและปัจจุบันแสดงให้เห็นว่า สมัยก่อนวัสดุที่ใช้ในพิธีกรรมทุกอย่างจะมาจากธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปวัสดุที่ใช้ในพิธีกรรมจึงหาได้จากของที่หาได้ง่าย สะดวก เช่น ดอกไม้หลายสี กรวยกระดาษ

4.3 สถานการณ์เด็กและเยาวชน และความเชื่อของเด็กและเยาวชนต่อดอนห่อ

4.3.1 จำนวนเด็กและเยาวชน

จากการสำรวจจำนวนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในชุมชนในปัจจุบันพบว่า มีเด็กและเยาวชนในชุมชนที่เป็นวัยสำคัญ 3 กลุ่มคือ เด็กช่วงอายุ 10 – 12 ปี มีจำนวน 244 คนตามตารางที่ 9 เด็กวัย 13 – 15 ปี มีจำนวน 245 คนตามตารางที่ 10 และกลุ่มเยาวชนอายุ 16 – 20 ปี จำนวน 327 คน ตามตารางที่ 11 การแบ่งช่วงอายุของกลุ่มเด็กและเยาวชนตามช่วงวัยดังกล่าวเพื่อสะดวกต่อการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาว่าเกิดกับช่วงวัยไหนมากที่สุด

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำแนกตามเพศ				รวม	ร้อยละ
		ชาย	ร้อยละ	หญิง	ร้อยละ		
1	วังปลาป้อม	10	8.33	6	4.84	16	6.56
2	โคกเจริญ	9	7.50	15	12.10	24	9.84
3	วังปลาป้อม	16	13.33	18	14.52	34	13.93
4	โคกสะอาด	26	21.67	28	22.58	54	22.13
5	โคกหนองบัว	8	6.67	6	4.84	14	5.74
6	หนองหัวช้าง	29	24.17	28	22.58	57	23.36
7	กุดคู่	15	12.50	15	12.10	30	12.30
8	โคกสว่าง	7	5.83	8	6.45	15	6.15
รวม		120	100.00	124	100.00	244	100.00

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 10-12 ปี

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำแนกตามเพศ				รวม	ร้อยละ
		ชาย	ร้อยละ	หญิง	ร้อยละ		
1	วังปลาป้อม	6	4.88	18	14.75	24	9.80
2	โคกเจริญ	17	13.82	14	11.48	31	12.65
3	วังปลาป้อม	19	15.45	12	9.84	31	12.65
4	โคกสะอาด	11	8.94	16	13.11	27	11.02
5	โคกหนองบัว	13	10.57	16	13.11	29	11.84
6	หนองหัวช้าง	27	21.95	19	15.57	46	18.78
7	กุดคู่	18	14.63	17	13.93	35	14.29
8	โคกสว่าง	12	9.76	10	8.20	22	8.98
รวม		123	100.00	122	100.00	245	100.00

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 13-15 ปี

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำแนกตามเพศ				รวม	ร้อยละ
		ชาย	ร้อยละ	หญิง	ร้อยละ		
1	วังปลาป้อม	19	10.56	13	8.84	32	9.79
2	โคกเจริญ	16	8.89	16	10.88	32	9.79
3	วังปลาป้อม	26	14.44	22	14.97	48	14.68
4	โคกสะอาด	22	12.22	19	12.93	41	12.54
5	โคกหนองบัว	14	7.78	9	6.12	23	7.03
6	หนองหัวช้าง	48	26.67	41	27.89	89	27.22
7	กุดคู่	20	11.11	14	9.52	34	10.40
8	โคกสว่าง	15	8.33	13	8.84	28	8.56
รวม		180	100.00	147	100.00	327	100.00

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 16-20 ปี

จากตารางที่ 9 - 11 จะเห็นว่าจำนวนเด็กและเยาวชนในตำบลวังปลาป้อมส่วนใหญ่จะมีอายุ อยู่ในช่วง 16-20 ปี หมู่บ้านที่มีเยาวชนมากที่สุดคือ บ้านหนองหัวช้าง หมู่ที่ 6

4.3.2 สถานการณ์ปัญหาหรือปัจจัยเสี่ยงในกลุ่มเยาวชน

4.3.2.1 สถานการณ์ปัญหาเด็กติดเกม

กำลังเป็นปัญหาสำคัญในชุมชน โดยกลุ่มเด็กที่มีปัญหานี้จะเริ่มตั้งแต่วัย 10 ขวบเป็นต้นไป ในตำบลวังปลาป้อมจะมีความรุนแรงในเด็กกลุ่มอายุ 10 -15 ปี

1) สาเหตุ เนื่องจากร้านเกม ในตำบลวังปลาป้อมมีอยู่ทั้งหมด 5 ร้านด้วยกัน ส่วนใหญ่จะไม่มีชื่อร้าน แต่จะเรียกกันตามชื่อหมู่บ้าน คือ ร้านเกมหมู่บ้าน ร้านเกมหมู่ที่ 1 ร้านเกมหมู่ที่ 3 ร้านเกมหมู่ที่ 4 ร้านเกมหมู่ที่ 5 ร้านเกมหมู่ที่ 6 ซึ่งเป็นสื่อและสิ่งที่น่าสนใจกับเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม เป็นสาเหตุในการติดเกม เพราะร้านเกมอยู่ในแหล่งชุมชน เดินทางสะดวก ควบคุมไม่ได้ เพราะเด็กบางกลุ่ม พ่อแม่ ไปทำงานต่างจังหวัด ปล่อยให้ ปู่ ย่า ตา ยาย เลี้ยงดู

2) ความรุนแรง เนื่องจากทางโรงเรียน และทางฝ่ายปกครองได้มีมาตรการออกมาเพื่อดูแล และควบคุมร้านเกม และผู้เล่นเกม ความรุนแรงจึงสามารถควบคุมได้

3) ผลกระทบ ทำให้เด็กและเยาวชนโดดเรียน ขาดเรียนบ้าง เพื่อที่จะได้เข้าร้านเกม ส่งผลต่อการเรียนของเด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษา

ตัวอย่าง กรณี เด็กชายโอ นามสมมุติ อายุ 12 ปี เป็นเด็กติดเกมมาก มักจะขอเงินพ่อแม่ เพื่อไปเล่นเกม หลังเลิกเรียน หรือช่วงวันหยุดเสาร์อาทิตย์ แต่มาระยะหลัง เด็กชายโอ ติดเกมมากขึ้น เริ่มขาดเรียนบ่อย เพื่อไปเล่นเกม พอมีครั้งแรก ก็มีครั้งต่อไปเรื่อย ๆ จนครูฝ่ายปกครองต้องร่วมกับผู้ปกครองหาวิธีการยับยั้งพฤติกรรมติดเกม โดยวิธีการ พูดคุยกับตัวเด็กชายโอ และขอความร่วมมือกับร้านเกม เพื่อป้องกันเหตุการณ์ ซึ่งผลก็คือเด็กชายโอ เข้าใจและยอมเข้าเรียน แต่ก็ยังเล่นเกม เหมือนเดิม ในช่วง วันหยุดเสาร์อาทิตย์

4.3.2.2 ผู้สาว

กลุ่มที่เกิดปัญหานี้มากที่สุดคือ กลุ่มอายุ 16 – 20 ปี รองลงมาคือกลุ่มอายุ 13 – 15 ปี

1) สาเหตุ ปัญหาผู้สาว หรือปัญหารักในวัยเรียน เกิดจากความอยากรู้อยากลองของเด็กและเยาวชน ที่มาจากพฤติกรรมเลียนแบบสื่อ อย่างโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต นิยายสาร โดยมีพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น ช่วงพักเที่ยง นักเรียนบางคน จะจับคู่กัน ทำพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น กอดจูบกัน ถูกเนื้อต้องตัวกัน บางรายเกินเลยจนถึงขั้นมีเพศสัมพันธ์ก่อนเวลาอันควร และมีได้ป้องกัน

2) ความรุนแรง เนื่องจากทางโรงเรียน ร่วมกับ องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม จัดให้มีการณรงค์ และอบรมแก่นำเด็กและเยาวชนให้ความรู้เรื่องรักก่อนวัยเรียน และเด็กที่เข้ารับการอบรม ก็มีความเข้าใจ และมีการขยายผลบอกเล่าในกลุ่มเพื่อน ๆ เด็ก ๆ ก็มีการเตือนตัวกันในกลุ่ม สังเกตจากการสอบถามกลุ่มเด็กแก่นำทำให้ปัญหาอยู่ในสถานการณ์ที่ควบคุมได้ เกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มไม่มากนัก

3) ผลกระทบ เกิดปัญหาท้องก่อนแต่ง ส่งผลให้ต้องออกจากโรงเรียน ในบางคู่มีความรับผิดชอบ ก็อาจไม่มีปัญหามากนัก แต่บางคู่ไม่มีความพร้อมทำให้มีปัญหาการทำแท้ง หรือเด็กถูกทอดทิ้ง หรือบางรายอาจติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

ตัวอย่าง กรณีนางสาวเอ นามสมมุติ อายุ 15 ปี คบกับแฟน ระหว่างเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากพ่อแม่ ต้องไปทำงานกรุงเทพฯ นางสาวเอ จึงอยู่กับย่า เพียงลำพัง ประกอบกับย่า อายุมากแล้วมักจะตามใจหลาน และไม่ค่อยมีเวลาดูแล นางสาวเอ จึงไปมาหาสู่กับแฟนอยู่เป็นประจำ หลังจากนั้นก็ได้มีเพศสัมพันธ์กับแฟน ในช่วงปิดเทอมขณะที่กำลังจะขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จึงตั้งครรภ์ ก็ทำให้ต้องหยุดเรียน ทำให้เสียโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเคราะห์ดีที่ กรณีของนางสาวเอ ฝ่ายชาย รับผิดชอบเลี้ยงดู และก็อยู่กินกันถูกต้อง ซึ่งจากการสอบถาม นางสาวเอ ก็บอกว่าเสียใจที่ต้องเสียเวลา เสียโอกาสหลาย ๆ อย่าง หากย้อนเวลาไปได้ ก็อยากจะป้องกัน ไม่ให้เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้น

4.3.2.3 ขาดความอบอุ่น

1) สาเหตุ ปัญหา ปัญหาขาดความอบอุ่นของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันส่วนใหญ่ปัญหาเกิดจากผู้ปกครองต้องไปทำงานต่างจังหวัด ทิ้งให้เด็กและเยาวชนอยู่กับ ปู่ ย่า ตา ยาย ทำให้เด็กขาดความอบอุ่น

2) ความรุนแรง เนื่องจากผู้ปกครองเด็ก คือ พ่อ แม่ ต้องไปทำงานต่างจังหวัดจึงทำให้เด็กไม่ได้ถูกเลี้ยงดู และขาดความรักจากพ่อแม่ ความรุนแรงนี้ จึงส่งผลไปสู่เรื่องชู้สาว เรื่องทะเลวิวาท และเด็กติดเกม และปัญหายาเสพติด ตามมาเป็นลำดับ ซึ่งปัญหานี้ถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญหรือปัญหาแรกเริ่ม

3) ผลกระทบ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ต้องการเรียกร้องความสนใจ ต้องการยอมรับจากสังคม มีพฤติกรรมเลียนแบบผู้ใหญ่ คิ้มเหล้า สูบบุหรี่ตามรุ่นพี่ ชักชวน เวลาว่างงานบุญ กิจกรรมในชุมชนเด็กและเยาวชนพากันจับกลุ่มและก่อเหตุทะเลาะวิวาท เนื่องมาจากผู้ปกครองไม่มีเวลาอบรมสั่งสอน

ตัวอย่าง กรณีเด็กหญิงบี นามสมมุติ พ่อแม่ต้องไปทำงาน ต่างจังหวัด ทิ้งให้เด็กหญิงบี อยู่กับญาติเลี้ยงดู จึงทำให้เด็กหญิงบี ขาดความรักความอบอุ่นที่มีจากพ่อแม่และแม่ ซึ่งเวลาที่พ่อกับแม่ กลับมาเยี่ยม ก็ไม่มีความคุ้นเคยกัน เด็กหญิงบี จึงเริ่มติดเพื่อน และต้องการความสนใจจากคนรอบข้าง และเริ่มเข้ากลุ่มเพื่อนที่เกเร เริ่มหนีเรียนไปรวมกลุ่มกับเพื่อนและเริ่มกินเหล้าตามเพื่อน ๆ

4.3.2.4 ใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารไม่เหมาะสม

ปัญหาการใช้สื่อหรือโทรศัพท์ในทางที่ไม่เหมาะสมนี้เกิดกับเด็กทุกวัยทุกกลุ่ม

1) สาเหตุ ปัญหา ปัญหาการใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารไม่เหมาะสม เนื่องจากในภาวะปัจจุบันที่สถานการณ์ของสังคมนับวันที่จะเสื่อมถอยลงไปทุกวัน เนื่องจากเทคโนโลยีในปัจจุบันได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้บริโภค ไม่มีภูมิคุ้มกัน พัฒนาไม่ทัน และนำสื่อที่มีไปใช้ในทางที่ไม่สร้างสรรค์ ทำให้มีผลเสียตามมามากมาย เช่น การเล่นเกม การเล่นเกมออนไลน์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าทุกวันนี้ สังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมก้มหน้า อย่างเห็นได้ชัด

2) ความรุนแรง ในส่วนนี้ความรุนแรงยังไม่ค่อยขยายวงกว้างเนื่องจากเด็กบางส่วนมีฐานะยากจน

3) ผลกระทบ ไม่มีเวลาที่จะพบปะพูดคุย ขาดความจริงใจ ไม่เชื่อในคำสั่งสอนของผู้ปกครอง คนเฒ่าคนแก่ จึงทำให้ขาดความเคารพนับถือ ขาดความกตัญญูรู้คุณ เชื่อคนแปลกหน้า จนทำให้เกิดปัญหากับสังคมมากมาย จะเห็นได้จากข่าวทางโทรทัศน์ เกือบทุกวันที่มีคนถูกหลอกผ่านการเล่นเกม การเล่นเกมออนไลน์

ตัวอย่าง กรณีเด็กหญิงนัท นามสมมุติ เป็นคนเงิบ ๆ ไม่ค่อยสูงส่งกับเพื่อนแต่ติดโซเชียลเน็ตเวิร์ก มากชอบเล่น เกมออนไลน์ เฟสบุค พูดคุยกับคนทั่ว ๆ ไป มีอยู่วันหนึ่ง มีคนเข้ามาทักในแชท เป็นผู้ชาย เด็กหญิงนัทก็ได้พูดคุยด้วย ทั้งที่ไม่รู้จักกันมาก่อนเลย พูดคุยกันมาระยะหนึ่ง หลังจากนั้นฝ่ายชาย จึงนัดแนะ ให้มาเจอกันที่บ้าน เด็กหญิงนัท ก็ได้ไปหาผู้ชายคนนั้น หลังจากนั้นก็เกิดมีความสัมพันธ์กันขึ้น เด็กหญิงนัท ก็ได้ไปมาหาสู่ผู้ชายคนนี้เรื่อยมา จนพ่อแม่ ของเด็กหญิงนัท จับได้ จึงได้สอบถามและทราบความจริง หลังจากนั้นพ่อแม่ ทั้งคู่ จึงได้ให้ทั้งคู่แต่งงานกัน เด็กหญิงนัทจึงได้ออกจากโรงเรียนเพียงชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 เท่านั้น

4.3.2.5 ทะเลาะวิวาท

เป็นปัญหาหนึ่งที่มีความรุนแรงในพื้นที่ส่วนมากจะเกิดกับกลุ่มเยาวชนที่มีอายุ 16-20 ปี

1) สาเหตุ เกิดจากอารมณ์ชั่ววูบ ใจร้อน และขาดสติ เป็นความแค้นส่วนตัว ไม่ชอบหน้ากัน และไม่ถูกกัน เกิดจากการปลุกฝังค่านิยมที่ผิดๆ จากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง จากเรื่องซู้สาว ความถือค่านองตามธรรมชาติของวัยรุ่น และการถูกข่มขู่ ตลอดจนวันรุ่นมีภูมิด้านทานต่อการข่มขู่

2) ความรุนแรง ในส่วนนี้ระดับความรุนแรงเกิดขึ้นเฉพาะกลุ่ม จะเกิดช่วงที่มีการรวมตัวของเด็กวัยรุ่น หรือช่วงที่มีงานประเพณี งานหมอลำ ในตำบล จะมีการรวมกลุ่มของเด็กเยาวชน ก่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

3) ผลกระทบ เป็นเหตุให้เกิดความสูญเสีย ไม่เพียงแต่จะสร้างปัญหาให้กับตัวเองแล้ว และที่สำคัญกว่านั้นคือเป็นปัญหาให้กับสังคมและคนรอบข้าง เพราะนอกจากจะได้รับ

บาดเจ็บแล้ว คนส่วนหนึ่งที่ต้องพลอยเดือดร้อนไปด้วยคือ คนที่โดนลูกหลง บางรายถึงกับต้องเข้าโรงพยาบาลนอนจากการทะเลาะวิวาทของเด็กวัยรุ่นเหล่านี้

4.3.2.6 ยาเสพติด

เนื่องจากตำบลวังปลาป้อมตั้งอยู่เขตรอยต่อกับจังหวัดเลย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนยาง และไร่อ้อย ปัญหาเสพติดมีอย่างต่อเนื่อง และเยาวชนที่มีปัญหานี้ส่วนมากเป็นเยาวชนวัย 16 -20 ปี

1) สาเหตุ เยาวชนบางกลุ่ม เกิดจากความอยากรู้อยากลอง ทั้งยังเห็นพฤติกรรมของเพื่อนและพี่ที่อยู่กลุ่มเดียวกันใช้สารเสพติด จึงอยากลอง เยาวชนมีโอกาสเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด คือ ลองเสพตามเพื่อนที่เสพยาเสพติด เพราะส่วนใหญ่กลุ่มเพื่อนใกล้ชิดจะเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมากในการชักจูงให้เด็กและเยาวชนก้าวเข้าสู่วังวนของยาเสพติด ตั้งแต่เป็นผู้เสพ เป็นผู้ติด และก้าวสู่การเป็นผู้ค้ายาเสพติดที่สุด หรือบางครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางกัน ต้องอยู่กับคนใดคนหนึ่ง หรือ ต้องอยู่กับญาติ ๆ ซึ่งเป็นภาวะที่ขาดความอบอุ่น จึงหันไปพึ่งสิ่งเสพติด

2) ความรุนแรง มีความรุนแรงค่อนข้างมาก เนื่องจากตำบลวังปลาป้อมเชื่อมต่อหลายตำบลทำให้มีการลักลอบค้าขาย

3) ผลกระทบ ครอบครัวที่มีผู้ติดยา มักได้รับความเดือดร้อนจากผู้ติดยาในทุกด้าน นำไปสู่ความยุ่งยาก ขัดแย้ง แยกแยก เกิดความหวาดระแวงในชุมชน เนื่องจากเกรงว่าบุตรหลานจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือถูกประทุษร้ายจากผู้เสพยาที่มีอาการผิดปกติทางจิต เกิดการลักเล็กขโมยน้อย การประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สิน การพนันและอาชญากรรมต่าง ๆ

ตัวอย่าง นายเอก นามสมมุติ ผู้เคยมีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด กล่าวว่า เยาวชนบางกลุ่ม ร่วมตัวกันมั่วสุมยาเสพติด เช่น ยาบ้า กัญชา ส่วนใหญ่จะหนีเรียน และไม่ได้เรียนก็มีสถานที่ที่จะเป็น ที่บ้านของคนในกลุ่มบ้าง หรือที่กระท่อมทุ่งนาบ้าง ส่วนใหญ่ก็ชวนกันไปตอนเย็นๆ หลังจากเลิกเรียนแล้วจะได้ไม่เป็นที่สังเกต หรือบางที่ถ้าโรงเรียนมีกิจกรรมอะไรที่ไม่เรียนก็จะชักชวนกันไป “จริง ๆ ก็อยากรู้อยากลอง การทำทายกันบ้าง และเห็นเพื่อนในกลุ่มเขาทำกัน คิดว่าไม่น่าเป็นไร จนผมโดนตำรวจจับ เพราะมันเริ่มใช้มากขึ้น ๆ หยุดไม่ได้ เานำผมไปบำบัด ตอนนั้นก็เลิกแล้วเช็ดแล้วครับเพื่อนส่วนใหญ่ก็มีบางส่วนคิดได้ บางคนก็อยู่ในคุก มีคดีกัน”

4.3.3 กิจกรรมสร้างสรรค์ของเยาวชน

นอกจากภาพที่เห็นเยาวชนในมุมมองที่เป็นปัญหาแล้ว ในอีกภาพหนึ่งซึ่งเป็นทางสร้างสรรค์พบว่าเยาวชนที่ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกิจกรรมสำคัญ ๆ ได้แก่

4.3.3.1 กิจกรรมการแข่งขันกีฬาเด็กและเยาวชน

กิจกรรมประจำตำบลที่จัดให้เยาวชนมีพื้นที่แสดงออกได้แก่การแข่งขันกีฬาฟุตบอลโดยจัดขึ้นเพื่อ จากผลของการจัดงานวิจัย ครั้งที่ 1 โดยมีการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน โดยให้เด็กและเยาวชนมีความรักความสามัคคีกันในหมู่คณะ รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย และเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้าน ซึ่งมีทีมนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันครั้งนี้จากแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 8 ทีม โดยมีแกนนำเด็กและเยาวชนดำเนินการจัดเตรียมสถานที่ กรรมการตัดสิน และภาคีผู้ใหญ่เป็นฝ่ายให้กำลังใจ ส่งเสริมสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ สรุปผลการแข่งขันกีฬา คือ ชนะเลิศ คือ หมู่ที่ 3 บ้านวังปลาป้อม รองชนะเลิศอันดับที่ 1 คือ หมู่ที่ 1 บ้านวังปลาป้อม รองชนะเลิศอันดับ 2 คือ หมู่ที่ 6 บ้านหนองหัวช้าง ส่วนทีมอื่นได้รับรางวัลชมเชย

4.3.3.2 กิจกรรมร่วมขบวนแห่ พิธีบวงสรวง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ประจำปี 2558

เป็นการจัดให้เยาวชนมีส่วนร่วมโดยเด็กและเยาวชน ร่วมกันตกแต่งรถขบวนแห่สินค้าโอท็อปของตำบลวังปลาป้อม ซึ่งมีทีมเด็กเยาวชนร่วมออกความคิดเห็น คิดรูปแบบของขบวนแห่ และร่วมขบวนพอรำ ร่วมกันกับ องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม และชุมชน

4.3.3.3 กิจกรรมพิธีเลี้ยงดอนหอ

เป็นพิธีกรรมประจำปี ของตำบล ซึ่งเด็กและเยาวชนได้ร่วมกิจกรรมและมีส่วนร่วมในพิธีกรรม เช่นการบันทึกภาพกิจกรรม การร่วมถวายอาหารแก่ดอนหอ การร่วมพิธีผูกข้อมือข้อมือ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง ทั้งนี้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ร่วมกัน ถึงขั้นตอนและวิธีการของพิธีกรรม หลังจากเสร็จพิธี ก็มีการร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน

ผลการจัดกิจกรรมที่มีเด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมที่ใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมความเชื่อทางศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม การให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมทางความคิด เนื่องจากแนวทางนี้ชาวบ้านยังมีการดำรงชีวิตแบบถือจารีต ประเพณีดั้งเดิมสืบทอดกันมา อีกทั้งการให้ความร่วมมือยังมียุ่่มากในชุมชน โดยให้เด็กและเยาวชนเป็นตัวเชื่อมประสาน-งานภาคีชุมชน อันได้แก่ การแข่งขันกีฬาเด็กและเยาวชน,กิจกรรมร่วมขบวนแห่ พิธีบวงสรวง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ประจำปี 2558

4.3.4 สถานการณ์ความเชื่อของเยาวชนต่อดอนหอ

จากข้อมูลการสำรวจความเชื่อของเยาวชนต่อดอนหอ โดยการสำรวจข้อมูลในเด็กและเยาวชนรายหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน ได้พบข้อมูลที่สำคัญสรุปได้ดังตารางที่ 12

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชาย	ความ เชื่อ	ร้อยละ	หญิง	ความ เชื่อ	ร้อยละ	รวม ทั้งหมด	ความ เชื่อ	ร้อยละ
1	วังปลาป้อม	26	7	1.93	37	12	3.05	63	19	2.51
2	โคกเจริญ	35	9	2.48	45	9	2.29	80	18	2.38
3	วังปลาป้อม	51	17	4.68	52	12	3.05	103	29	3.84
4	โคกสะอาด	63	5	1.38	63	8	2.04	126	13	1.72
5	โคกหนองบัว	29	8	2.48	31	7	1.78	60	15	1.98
6	หนองหัวช้าง	85	7	1.93	88	7	2.29	173	14	1.85
7	กุดคู่	48	12	3.31	46	15	3.82	94	27	3.57
8	โคกสว่าง	26	8	1.65	31	12	1.78	57	20	2.65
รวม		363	73	19.84	393	82	20.1	756	155	20.50

ตารางที่ 12 แสดงถึงจำนวน ของเด็กและเยาวชนในตำบลวังปลาป้อม ที่เชื่อเรื่องคอนหอ

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่า สถานการณ์ความเชื่อของเด็กและเยาวชนที่มีต่อคอนหอปัจจุบัน ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ ร้อยละ 20.50 จากจำนวนเด็กและเยาวชน ทั้งหมด ในช่วงอายุ 10-20 ปี ทั้งตำบลจำนวน 756 คน ปรากฏว่ามีความเชื่อต่อคอนหอ ทั้งหมดจำนวน 155 คน และตามสถานการณ์เยาวชนที่มีความเชื่อมีความแตกต่างกันเป็นไปตามบริบทของชุมชน ดังที่เห็นได้จากในตาราง ที่มีความเชื่อน้อยจำนวน 3 หมู่บ้านตามลำดับ ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านโคกสะอาดมีความเชื่อน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 1.72 และหมู่ที่ 6 บ้านหนองหัวช้าง มีความเชื่อน้อยที่สุด คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 1.85 มีสาเหตุมาจาก เด็กและเยาวชนมีพื้นที่ตั้งของชุมชนอยู่ไกลจากคอนหอ และมีสถานที่นับถือเป็นศูนย์รวมจิตใจได้แก่ ศาลและศาลาใหญ่ ซึ่งมีพิธีกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างกัน ส่วนลำดับที่ 3 ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านโคกหนองบัว มีเยาวชนที่มีความเชื่อคิดเป็นร้อยละ 1.98 มีสาเหตุที่ทำให้ความเชื่อน้อยมาจาก เป็นหมู่บ้านที่มีประชากรอพยพมาจากต่างถิ่นอื่นมาตั้งรกรากถือเป็นชุมชนใหม่ จะทราบเกี่ยวกับคอนหอเฉพาะบางกลุ่มที่แยกตัวออกมาเท่านั้น ซึ่งเยาวชนแต่ละคนก็มีความคิดเห็นต่อความเชื่อที่ต่างกันดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

นายณัฐวุฒิ ศิวังจันโท (ปลวก) อายุ 16 ปี เยาวชนที่มวิจัย “ผมไม่รู้จักคอนหอเลยครับ ก็เลยไม่ค่อยมีความเชื่อ หรือข้อมูลเกี่ยวกับคอนหอเท่าไรนัก เพิ่งมารู้จักตอนที่วิจัย จากที่ได้มาสัมผัสก็ได้เรียนรู้อะไรหลายๆอย่างครับ เพิ่งรู้ว่าตำบลเรามีพิธีกรรมแบบนี้ด้วย และก็เพิ่งเข้าใจความหมายต่างๆว่าทำเพื่ออะไร ถ้าเป็นไปได้เนะครับ ก็อยากให้พวกน้องๆรุ่นต่อไปได้มาเรียนแบบผมบ้าง ก็คงจะดีผมว่ายังมีอีกหลายคนที่ยังไม่รู้จักนะครับ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2557)

นางสาวสุวรรณา วรรณชัย (เตน) อายุ 15 ปี เยาวชนทีมวิจัย “รู้จักคอนหอ ว่าตั้งอยู่ที่ไหน รู้จักตอนที่พ่อแม่ พาไปคอนหอ ตอนนั้นก็ไม่รู้เรื่องอะไร กังง ๆ แต่ตอนนี้รู้จักมากขึ้น รู้เรื่องพิธีกรรม ว่าทำไมถึงต้องทำ และในเรื่องความเชื่อ เตนเชื่อเรื่องคอนหอ และเคยมาบนกับท่านเหมือนกัน เรื่องให้คนในบ้านหายป่วย ส่วนความคิดก็ คิดว่าน่าจะมีประวัติคอนหอ พิมพ์ หรือทำเป็นป้ายให้อ่านคะ ว่าคอนหอ คืออะไร สำคัญอย่างไรกับชุมชน”(สัมภาษณ์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2557)

นางสาวศรัญญา ตะพานบุญ (บีม) อายุ 15 ปี เยาวชนทีมวิจัย “ไม่รู้จักคอนหอเลย เคยแต่ได้ยินผู้ใหญ่พูดถึง ก็เคยขับรถผ่านไปแถวนั้น นะคะ แต่ก็ไม่ได้อะไร บีมและไม่ค่อยมีข้อมูลเท่าไร ก็มารู้ข้อมูลก็เมื่อมาทำงานวิจัยนี้แหละคะ ถ้าถามก่อนหน้านั้นก็ ไม่ค่อยมีความเชื่อคะ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2557)

นายสราวุธ สร้อยพรม (เมาส์) อายุ 17 ปี เยาวชนทีมวิจัย “ผมเชื่อเรื่องคอนหอครับ เพราะเคยร่วมพิธีอยู่ครับ พ่อแม่พาไป แต่พอโตขึ้นมาก็ไม่ค่อยได้ไป เลยห่างๆ พึ่งมานึกถึงได้ก็ตอนมาทำวิจัยนี้แหละครับ ก็คิดว่าคอนหอเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ทุกคนในตำบลเคารพนับถือ อยากให้อะไรประสบความสำเร็จ ก็มาขอ มาบน ถ้าสำเร็จก็แก้บน”(สัมภาษณ์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2557)

นายสราวุธ ตะลิมา (เฟรม) อายุ 17 ปี เยาวชนทีมวิจัย ““ตอนเด็ก ๆ พ่อแม่ผมพาไปร่วมพิธีที่คอนหอ อยู่บ่อยครั้ง และก็เคยไปบนบาน ต่อคอนหอ ซึ่งผมก็มีความเชื่อต่อคอนหอ ซึ่งถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เด็กครับถ้าเป็นไปได้ ก็อยากจะให้ประชาสัมพันธ์ให้เด็ก ๆ ได้เข้าใจหรือรู้จัก คอนหอ ครับว่าคืออะไร ”(สัมภาษณ์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2557)

4.4 รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับปู่คอนหอ เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม

ในการค้นหารูปแบบการเรียนรู้พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับปู่คอนหอเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม ซึ่งเป็นโจทย์หลักของการวิจัย ทีมวิจัยได้ออกแบบให้เยาวชนจำนวน 40 คน เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยในการค้นหาประวัติศาสตร์เรื่องราวของชุมชนตนเอง ค้นหาสถานการณ์ความเชื่อเกี่ยวกับคอนหอ ค้นหาสถานการณ์ปัญหาเยาวชน และร่วมกันปฏิบัติการทดลองสร้างการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเยาวชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าว เรียกว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ให้กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ เยาวชนเข้าร่วมเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ ซึ่งผลการศึกษาสรุปรูปแบบการพัฒนาได้ดังต่อไปนี้

4.4.1 แนวคิดการพัฒนา

แนวคิดของการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดในการพัฒนา 3 เรื่อง ประกอบด้วย 1) แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยให้กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชนจำนวน 40 คน เข้าร่วมเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้น โดยร่วมเป็นทีมวิจัยทำหน้าที่ในการร่วมคิด

ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับทีมผู้ใหญ่ 2) แนวคิดการพัฒนาบนฐานชุมชน (Community-Based) คือ การกำหนดกิจกรรมทุกอย่างขึ้นอยู่กับฐานข้อมูลชุมชนที่ทีมวิจัยได้ค้นพบและร่วมกันตัดสินใจ 3) แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน ที่ให้ความสำคัญกับระบบคิด ความเชื่อของชุมชนและนำมาปรับใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น

4.4.2 กระบวนการ ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้

4.4.2.1 ขั้นการพัฒนาโจทย์วิจัย

การค้นหาค้นหาความต้องการของชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นโจทย์วิจัย เป็นขั้นตอนแรกในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชน ทางทีมใช้วิธีการดำเนินการประชุมแบบมีส่วนร่วม โดยมีตัวแทนภาคีในการพัฒนาทุกภาคส่วนเข้าร่วมประชุมเช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ครู อสม. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ศูนย์เด็กเล็ก ผู้นำ ปราชญ์ชาวบ้าน และมีตัวแทนกลุ่มเยาวชนเข้าร่วมประชุมเพื่อร่วมเรียนรู้กระบวนการวิจัยตั้งต่อเริ่มต้น นอกจากนี้ในช่วงการนำเสนอโครงการวิจัยต่อ สกว. ทั้งในระดับจังหวัดและในระดับภาคทางทีมวิจัยได้ให้บทบาทเยาวชนเป็นผู้ออกไปนำเสนอโครงการวิจัยต่อเวทีพิจารณาถ่วงถ่วงโครงการด้วย โดยให้ทีมเยาวชนนำเสนอก่อนและทีมผู้ใหญ่เพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ยังไม่ชัดเจน

4.4.2.2 การเตรียมความพร้อมทีมวิจัย

ภายหลังจากได้รับการอนุมัติโครงการทางทีมวิจัยได้จัดเวทีเตรียมความพร้อมในการวิจัย คือ 1) จัดประชุมแบ่งบทบาทหน้าที่และกำหนดแผนงานในการวิจัย และ 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำเครื่องมือวิจัย ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวทางทีมวิจัยได้ให้เยาวชนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเรียนรู้การสร้างเครื่องมือวิจัย การวางแผนเก็บข้อมูลและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นหลัก โดยมีทีมผู้ใหญ่คอยสนับสนุนเพิ่มเติมในสิ่งที่ไม่สมบูรณ์

4.4.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในช่วงการเก็บรวบรวมข้อมูลทางทีมวิจัยได้ออกแบบให้เยาวชนมีบทบาทในการออกแบบเครื่องมือวิจัยและเก็บข้อมูล โดยมีทีมผู้ใหญ่คอยเป็นผู้สนับสนุน การให้เยาวชนเป็นผู้เก็บข้อมูลจะทำให้พวกเขาได้เรียนรู้เรื่องราวของชุมชนผ่านการไปสัมภาษณ์ผู้ใหญ่ในชุมชน นอกจากนี้ยังได้ฝึกการออกแบบคำถามวิจัย ทักษะการจดบันทึก การเรียบเรียงข้อมูล และทักษะการพูดการนำเสนอ ทำให้มีความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น สิ่งที่ได้เพิ่มเติมคือ การไปสร้างกระแสความตื่นตัวในการจัดการทรัพยากรให้คนในชุมชนอีกครั้ง เพราะเมื่อเยาวชนไปเดินสำรวจข้อมูลก็จะมีที่ตั้งประเด็นถกเถียงกันต่อในชุมชน ทำให้บรรยากาศการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกลับมาคึกคักต่อเนื่อง

4.4.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและแนวทางพัฒนา

ในช่วงการวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดแนวทางพัฒนา ทางทีมวิจัยได้เข้าร่วมเวทีที่ทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภูได้ขึ้นเพื่อสนับสนุนโครงการวิจัยย่อยทั้งสี่โครงการ ทางทีมวิจัยตำบลวังปลาป้อมได้ส่งนักวิจัยที่เป็นเยาวชนและผู้ใหญ่บางส่วนเข้าร่วมจำนวน 14 คน ในเวทีเดียวกล่าวทีมเยาวชนได้มีบทบาทในการฝึกวิเคราะห์ข้อมูล ฝึกการนำเสนอ และการแสดงละครนำเสนอเรื่องราวหมู่บ้านตนเอง การได้ร่วมทำกิจกรรมดังกล่าวทำให้เยาวชนมีความชัดเจนในเรื่องราวชุมชนตนเองโดยเฉพาะเรื่องราวความเชื่อที่มีต่อคอนหอย ซึ่งแสดงให้เห็นผ่านการเล่าเรื่องราวออกมาได้อย่างชัดเจนของเยาวชนตัวแทนชุมชน

4.4.2.5 การนำเสนอความก้าวหน้า

ในเวทีนำเสนอรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภู ได้จัดเวทีขึ้นที่ห้องประชุมร่มไทร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นมาให้ข้อเสนอแนะ ทางทีมวังปลาป้อมได้สร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชนโดยการส่งทีมวิจัยที่เป็นเยาวชนเข้าร่วมจำนวน 10 คนและผู้ใหญ่เข้าร่วม 4 คน ในเวทีรายงานความก้าวหน้าได้มอบหมายเยาวชนเป็นผู้นำเสนอและทีมผู้ใหญ่เป็นคนให้ข้อมูลเพิ่มเติมและช่วยตอบคำถาม ซึ่งเป็นการฝึกเยาวชนให้กล้าแสดงออกและเล่าเรื่องราวชุมชนตนเองอย่างเป็นระบบ

ในส่วนการเขียนรายงานความก้าวหน้าการวิจัย บทบาทหลักส่วนนี้จะเป็นหน้าที่ของทีมวิจัยที่เป็นครูและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาช่วยในการเขียน โดยมีการรวบรวมข้อมูลที่เยาวชนและผู้นำชุมชนไปเก็บรวบรวมมาเรียบเรียงเป็นรายงาน และส่งให้ทีมวิจัยร่วมกันพิจารณาอีกครั้งก่อนนำเสนอศูนย์ประสานงานวิจัยฯ

4.4.2.6 การทดลองปฏิบัติการพัฒนา

ในช่วงก่อนการทดลองปฏิบัติการได้มีการประชุมวิเคราะห์ข้อมูลและแนวทางพัฒนาสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนผ่านพิธีกรรมความเชื่อที่ได้ศึกษามา ทีมวิจัยได้จัดให้มีกิจกรรมทดลองปฏิบัติการใน 2 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 การสร้างการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมงานพิธีกรรมเลี้ยงหอย

1) ความเป็นมาของกิจกรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ช่วงดำเนินพิธีการเลี้ยงปูคอนหอยประจำปีจะเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุดของชาวตำบลวังปลาป้อม การสร้างการเรียนรู้ที่ได้นอกจากเรียนรู้ผ่านเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว การเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมพิธีกรรมจริงจึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนมากที่สุด

ทีมวิจัยจึงได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมให้เยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลี้ยงปูคอนหอยและการเรียนรู้ผ่านพิธีกรรมดังกล่าว

2) จุดประสงค์ของกิจกรรม

เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมพิธีเลี้ยงหอย เด็กและเยาวชนได้สัมผัสพิธีกรรม และได้รู้ขั้นตอนวิธีการต่างๆ ของพิธีกรรม โดยให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมก่อนงานพิธีเลี้ยงปูคอนหอย ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน

3) วิธีการขั้นตอนดำเนินกิจกรรม

(1) ทีมวิจัยได้มีการประชุมเตรียมความพร้อม ทำความเข้าใจขั้นตอนในพิธีการเลี้ยงหอย และมอบหมายภารกิจให้เยาวชนส่วนหนึ่งไปเตรียมการรวบรวมส่วนหนึ่งเตรียมการแสดง และส่วนหนึ่งไปร่วมเตรียมเครื่องบวงสรวงบูชาพร้อมกับครอบครัวเพื่อไปทำพิธีกรรม นอกจากนี้ยังมอบหมายให้เยาวชนได้ทำหน้าที่ในการจัดบันทึกขั้นตอนกิจกรรมและพฤติกรรมของคนในพิธี

ภาพที่ 12 การประชุมเตรียมความพร้อมพิธีเลี้ยงหอย และมอบภารกิจ

(2) ทางทีมวิจัยได้ประสานไปทางผู้ใหญ่บ้านให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรับทราบว่าจะมีเยาวชนเข้าร่วมเรียนรู้และร่วมทำกิจกรรมในพิธีกรรมเลี้ยงหอย

3) ได้มีเตรียมงานทั้งในส่วนที่เป็นทีมผู้ใหญ่และเยาวชน เช่น อบต. เตรียมสถานที่ เตรียมคนทำพิธีกรรม เวทีการแสดง พร้อมวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

4) ดำเนินการพิธีกรรมเลี้ยงหอย

ภาพที่ 13 การเตรียมงาน วัดคูเปอร์ณ์ประกอบพิธีกรรมเลี้ยงหอ

ภาพที่ 14 พิธีกรรมเลี้ยงหอ ที่มีกลุ่มเยาวชนมีส่วนร่วม

4) ผลการดำเนินงานกิจกรรม

(1) ผลจากการให้บทบาทเยาวชนได้มีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือ คือเด็กได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

(2) ผลจากการให้บทบาทการจัดการแสดง เช่นทำรำถวาย ชุดนางรำ ทำเต้นของหมอลำ เพลงประกอบ พวงมาลัย พิธีกร เด็กได้แสดงออก ได้รู้จักการทำงานเป็นทีม มีจินตนาการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง

(3) ผลจากการให้บทบาทการมีส่วนร่วมในพิธีกรรม เช่น จัดเตรียมเครื่องถวาย เครื่องเซ่นไหว้ เพื่อร่วมพิธี วันงานพิธี ช่วงมีการประกอบพิธี ผลที่เกิดขึ้นเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนได้ซึมซับพิธีกรรม และได้รู้ขั้นตอนวิธีการต่างๆ ของพิธีกรรมได้เรียนรู้ถึงการทำงานร่วมกันเป็นที่ ได้ช่วยการแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกมากขึ้น

ข้อดีของการเรียนรู้ผ่านพิธีกรรม

1) เด็กและเยาวชนได้รับรู้ขั้นตอนของพิธีกรรม ได้ซึมซับพิธีกรรม และได้รู้ขั้นตอนวิธีการต่างๆ ของพิธีกรรมได้เรียนรู้ถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีม ได้ช่วยการแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกมากขึ้น

2) เด็กและเยาวชนได้เข้ามามีบทบาทในชุมชน เป็นการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เด็กและเยาวชนแทนที่จะมีแต่ผู้ใหญ่อย่างเดียว

3) ชุมชนมีความตื่นตัวและให้ความสนใจในพิธีกรรมมากขึ้น

ข้อจำกัดของการเรียนรู้ผ่านพิธีกรรม

1) ในการจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับปูชนียสถานนั้น ต้องปฏิบัติตามประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา หากทำผิดไปจากที่เคยทำมา เชื่อว่าจะเกิดสิ่งไม่ดีแก่คนในชุมชน บางกิจกรรมเยาวชนจึงมีส่วนร่วมในพิธีน้อย แต่สามารถเรียนรู้ผ่านการถ่ายทอดจากจำได้

2) เนื่องจากเป็นความเชื่อที่สำคัญในชุมชน เยาวชนบางส่วนจึงไม่กล้าที่จะมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ ก็จะอยู่ในบทบาทของผู้ร่วมพิธีที่ผู้ใหญ่ให้บทบาท

กิจกรรมที่ 2 จัดค่ายการเรียนรู้ความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับปู่ดอนหอ

1) ความเป็นมาของกิจกรรม

เนื่องจากในร่วมพิธีกรรมเลี้ยงหอยมีเยาวชนเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม และมีบทบาทในการทำกิจกรรมในพิธีกรรมเลี้ยงหอย ซึ่งพบว่าเยาวชนกลุ่มดังกล่าวเป็นเยาวชนที่เข้ามาทีมวิจัยมาแต่ต้น แต่เยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมเรียนรู้ในกิจกรรมยังมีจำนวนมาก นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในพิธีกรรมเลี้ยงหอยยังไม่ได้มีการสรุปบทเรียนการทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้นทางทีมวิจัยจึงได้จัดกิจกรรมค่ายเยาวชนเพื่อเรียนรู้ความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับดอนหอขึ้น

2) จุดประสงค์ของกิจกรรม

เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้ถึงความเชื่อความศรัทธาของปู่ดอนหอ ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ใช้ความเชื่อที่เป็นเรื่องราวในอดีตมาเป็นอุทาหรณ์ สอนใจให้ลูกหลานคนรุ่นใหม่ประพฤติปฏิบัติตัวเหมาะสม

3) วิธีการขั้นตอนดำเนินกิจกรรม

โดยมีวิธีการคือ ให้เด็กและเยาวชนได้ลงไปสอบถามข้อมูลความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับปู่ดอนหอ ในอดีตจากผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้นำหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ปู่ ย่า ตา ยาย ขณะเดียวกันในขณะที่เด็กและเยาวชนเก็บข้อมูลจะได้รับการถ่ายทอดเรื่องราว คติสอนใจจากผู้รู้ที่ไปเก็บข้อมูล จากนั้นได้จัดค่ายให้เด็กและเยาวชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลที่ได้รับนอกจากนี้ กิจกรรมค่ายทำให้เด็กและเยาวชนคุ้นเคยกันมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น ในทางที่เหมาะสม

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ในรูปแบบค่าย โดยจัดขึ้นระหว่างวันที่ 10-11 พฤษภาคม 2558 ซึ่งมีกิจกรรมให้เด็กและผู้ใหญ่ได้ร่วมกันทำ ดังนี้

ภาพที่ 15 ค่ายการเรียนรู้ความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับปู่ดอนหอ ระหว่างวันที่ 10-11 พฤษภาคม 2558

กิจกรรมละลายพฤติกรรม เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคลายได้ละลายพฤติกรรม สร้างความคุ้นเคยกัน ระหว่างเยาวชน กับผู้ใหญ่ เป็นกิจกรรมที่สร้างเสียงหัวเราะและความสนุกสนานให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน ทั้งนี้ยังเป็นกิจกรรมที่ลดช่องว่างระหว่างวัยของเด็กกับผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี เด็กมีความกล้าที่จะแสดงออกและผู้ใหญ่ก็เปิดใจรับการทำกิจกรรมร่วมกับเด็กได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 16 กิจกรรมละลายพฤติกรรม

กิจกรรมระดมความคิด และปรับความคาดหวัง กิจกรรมนี้มีการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อให้ตัวแทนแต่ละหมู่บ้านได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น โดยแบ่งกลุ่มย่อยเป็น ระดับหมู่บ้าน ระดับโซน และสรุปกิจกรรมเป็นภาพรวมของตำบล

ภาพที่ 17 กิจกรรมระดมความคิด และปรับความคาดหวัง โดยแบ่งกลุ่มย่อย

กิจกรรมรู้จักตนเองและเป้าหมายชีวิตตนเอง กิจกรรมนี้ วิทยากรจะให้โจทย์ เช่น 1)เราเป็นใคร มาจากไหน 2) มีเป้าหมายชีวิตอย่างไร 3) เรามีจุดเด่นจุดด้อยอะไร 4) เราจะมีส่วนช่วยพัฒนาท้องถิ่นอย่างไร 5) การทำวิจัยและงานจิตอาสา ช่วยพัฒนาตัวเราอย่างไร โดยการแบ่งกลุ่ม ระดมความคิดตามโจทย์ที่วิทยากรให้ และออกมานำเสนอ ราชกลุ่ม

กิจกรรมการเรียนรู้ความเชื่อ พิธีกรรม คอนทรี กิจกรรมนี้วิทยากรจัดให้มีการแบ่งกลุ่ม จากนั้นวิทยากรกำหนดโจทย์เกี่ยวกับความเชื่อของคนในชุมชนต่อคอนทรี พิธีกรรม การขนาน การเก็บ ขี้หุ้ม และให้เวลาแต่ละกลุ่มระดมความคิด สอบถามผู้รู้ จดบันทึก และออกมานำเสนอ

ภาพที่ 18 กิจกรรมรู้จักตนเอง กิจกรรมเรียนรู้ความเชื่อ พิธีกรรม คอนทรี โดยการระดมความคิด และให้เยาวชนได้ออกมานำเสนอ

4) ผลการดำเนินกิจกรรม

ผลที่เกิดขึ้นคือ เด็กและเยาวชน และผู้เฒ่าผู้แก่ได้พูดคุยกันมากขึ้น เด็กและเยาวชนได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนตนเอง เกิดการสร้างเครือข่ายเด็กและเยาวชน

4.4.2.7 การสรุปบทเรียน

ในช่วงการสรุปผลการดำเนินงานของโครงการ ทีมวิจัยที่เป็นเยาวชนได้เข้ามาร่วมเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมในเวทีสรุปผลการดำเนินงานและผลกระทบของการวิจัยที่เกิดขึ้นร่วมกับทีม

ผู้ใหญ่ การที่เยาวชนได้เข้าร่วมการวิจัยทุกขั้นตอนทำให้พวกเขาเห็นกระบวนการ รับทราบปัญหาและสะท้อนข้อมูลได้อย่างชัดเจน ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน บางคนในช่วงแรกขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าคิดกล้าทำ กลัวพูดผิด ทำผิด แต่หลังจากการทำงานวิจัยไปในช่วงระยะหนึ่ง รวมถึงมีการกระตุ้นในการให้กล้าแสดงออก มีกิจกรรมกลุ่ม สอดแทรก ทำให้ มีการกล้าแสดงออกมากขึ้น สืบเนื่องจากการแสดงความสามารถในการออกมาอธิบายข้อมูลบริบทชุมชน ประวัติหมู่บ้าน ต่อที่ประชุมได้โดยมีความมั่นใจมากขึ้นทีมวิจัยเด็กและเยาวชน เกิดมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีสัมมาคาราวะมากขึ้น มีจิตอาสา เข้ามามีบทบาทในชุมชน อีกทั้งยังได้รู้จักความเป็นมาของบรรพบุรุษ

ข้อดีของการเรียนรู้ผ่านทีมวิจัย

- 1) เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้เรื่องการวางแผน การเสียสละ การทำงานเป็นทีม และเรียนรู้ว่าเมื่อวางแผนแล้ว อาจมีปัญหาที่ไม่คาดคิด พร้อมทั้งได้แก้ปัญหาพร้อมกันเป็นทีม
- 2) เด็กและเยาวชน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรมคอนหอสถาปนาคำความรู้ไปขยายผล เผยแพร่กับชุมชนได้ เด็กและเยาวชนรู้จักตนเอง สามารถพัฒนาศักยภาพตนเองในการทำงานจิตอาสา จิตสาธารณะ และเกิดเครือข่ายองค์กรชุมชน ที่สามารถดำเนินการเองอย่างต่อเนื่องได้

ข้อจำกัดในการเรียนรู้ผ่านทีมวิจัย

- 1) กลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อมรุ่นนี้ เป็นทีมใหม่ ยังขาดความรู้ประสบการณ์ในการทำงาน จึงต้องใช้ระยะเวลาในการทำงานเป็นทีม กิจกรรมส่วนใหญ่จะเน้นไปในเรื่องการนัดพบกลุ่ม เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม
- 2) เด็กและเยาวชนยังไม่ค่อยให้ความสนใจในช่วงแรกที่ทำวิจัย เนื่องจากยังไม่ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทำงานวิจัย
- 3) กลุ่มเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่ยังเรียนหนังสือ ซึ่งมาจากต่างสถาบัน จึงมีข้อจำกัดในการประชุมรวมกลุ่ม ดังนั้นจึงอาศัยช่วงวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ในการ นัดประชุมดำเนินการ

4.5 ผลกระทบที่เกิดขึ้น

4.5.1 ผลการเปลี่ยนแปลง กับทีมวิจัย

ในขั้นตอนนี้ ถือเป็นขั้นตอนแรกในการสร้างความเข้าใจและเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนกลุ่มเด็กและเยาวชนสนใจเข้าร่วมดำเนินงานได้ ซึ่งบทเรียนที่สำคัญของการพัฒนาโจทย์คือ โจทย์ที่

ได้ต้องเป็นโจทย์ที่เกิดขึ้นซึ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เปิดโอกาสให้มีการร่วมคิด ร่วมทำร่วมกันวางแผน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน วัตถุประสงค์ในการพัฒนาโจทย์ควรต้องมี วัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาให้กับชุมชนอย่างแท้จริง ปัญหาช่วงแรกของทีมวิจัย แต่ละคน ยังคุ้นชินกับการให้คนอื่นคิดให้ หรือชี้แนะ ให้ทำตาม ซึ่งปัญหานี้จะเกิดขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งทีมวิจัย ยังประกอบไปด้วยบุคคลที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันไป และหลากหลายช่วงอายุ ดังนั้น ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานวิจัย ทีมวิจัยผู้ใหญ่ต้องมีการกระตุ้นเพื่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็น และกระตุ้นให้กลุ่มเด็กและเยาวชน ค้นหาคำตอบ ที่เป็นการบ้านในแต่ละครั้ง ยกตัวอย่างเช่น การให้ค้นหาว่าทำไมจึงต้องมีการกำหนดให้ทุกวันพระห้ามทำงาน โดยโจทย์นี้ ทางกลุ่มเด็กและเยาวชนก็ได้ลงไปสืบค้นหาข้อเท็จจริง โดยการสัมภาษณ์ จาก ผู้นำหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ ในชุมชน ซึ่งแต่ละทีมก็ได้คำตอบที่คล้ายกันบ้าง แตกต่างกันไปบ้าง แต่ก็ได้นำมาช่วยกันแสดงความคิดเห็น และหาข้อสรุปร่วมกัน ซึ่งในการดำเนินการวิจัยนี้ ผลที่ได้รับทางอ้อมก็คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนได้พูดคุยกันมากขึ้น ได้เน้นการทำงานเป็นทีม และได้พูดคุยกับคนในครอบครัว พูดคุยกับปู่, ย่า, ตา, ยาย มากขึ้น ซึ่งกลุ่มเด็กและเยาวชน บางคนยอมรับว่าเมื่อก่อนไม่ค่อยได้คุยกับ ปู่, ย่า, ตา, ยาย แต่หลังจากได้เข้าร่วมทีมวิจัย ได้มีโอกาสพูดคุยกันมากขึ้น ซึ่งใช้ ดอนหอยเป็นสื่อกลางเชื่อมความสัมพันธ์ของคนต่างวัย ให้มีการพูดคุยในเรื่องเดียวกัน และเป็นโอกาสให้ ปู่, ย่า, ตา, ยาย ปราชญ์ชาวบ้าน ได้แสดงความสามารถ ผ่านการบอกเล่าเรื่องราวในอดีต ให้ลูกหลาน ได้รับรู้ ร่วมกัน

ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน บางคนในช่วงแรกขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าคิดกล้าทำ กลัวพูดผิด ทำผิด แต่ภายหลังจากการทำงานวิจัยไปในช่วงระยะหนึ่ง รวมถึงมีการกระตุ้นในการให้กล้าแสดงออก มีกิจกรรมกลุ่ม สอดแทรก ทำให้มีการกล้าแสดงออกมากขึ้น สังเกตจากการแสดงความสามารถในการออกมาอธิบายข้อมูลบริบทชุมชน ประวัติหมู่บ้าน ต่อที่ประชุมได้ โดยมีความมั่นใจมากขึ้นทีมวิจัยเด็กและเยาวชน ยอมรับว่าได้ใช้เวลาในการพูดคุยกับ พ่อ , แม่ , พี่ , น้อง , ปู่ ย่า , ตา , ยาย มากขึ้น เกิดมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดี เด็กและเยาวชนเลื่อมใสศรัทธาดอนหอย มีสัมมาคารวะมากขึ้น มีจิตอาสา เข้ามาจับบทบาทในชุมชน อีกทั้งยังได้รู้จักความเป็นมาของบรรพบุรุษ ที่ความเป็นมาของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่คนในชุมชนเคารพนับถือ และเชื่อฟังคำสอน ข้อห้ามของคนในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ นายเวช วังหอม อายุ 45 ปี กำนันตำบลวังปลาป้อม ทีมวิจัย “เป็นประสบการณ์ใหม่ของผมก็ว่าได้ครับ ที่ได้เข้าร่วมงานวิจัย จากแต่ก่อนในหมู่บ้านของผมเยาวชนจะรวมกลุ่มกันเฉพาะกิจกรรมงานกีฬาเยาวชน ซึ่งเป็นงานของเยาวชนจริงๆจัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง แต่ตอนนี้มีกิจกรรมของเยาวชนหลายๆอย่างเกิดขึ้น ในความคิดของผม ผมคิดว่า เป็นสิ่งที่ดีเยาวชนมีกิจกรรมที่ดีๆเพิ่มมากขึ้น อยากให้มีกิจกรรมที่เยาวชนได้ร่วมทำแบบนี้ไปเรื่อยๆ งานวิจัยทำให้ผมเห็นปัญหา

ของเยาวชนหลายๆอย่าง และได้มีเวลาพูดคุยกับเด็ก เยาวชนเพิ่มขึ้น” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2557)

4.5.2 ผลการเปลี่ยนแปลงกับเยาวชน

ในการค้นหาทีมวิจัยจากชุมชนเพื่อให้เข้ามาร่วมทำการวิจัยเพื่อท้องถิ่นนั้น ทีมวิจัยได้คัดเลือกจากผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มที่ซึ่งขาดไม่ได้เลยก็คือ ทีมวิจัยกลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อม ซึ่งมีข้อดีคือ ทีมวิจัยกลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อม นี่เป็นการรวมตัวของเด็กและเยาวชนกลุ่มใหม่ ซึ่งนับว่าเป็นความท้าทายเป็นอย่างมาก เพราะแต่ละคน มาจากต่างหมู่บ้าน มีข้อดีอย่างหนึ่งคือ กลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อม มีความตั้งใจในการทำงาน เอาใจใส่ อีกทั้งมีจิตสาธารณะ จึงทำให้การทำงาน คล่องตัว แต่ก็มีอุปสรรค ก็คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อม เป็นทีมใหม่ ยังขาดความรู้ประสบการณ์ในการทำงาน จึงต้องใช้ระยะเวลาในการทำงานเป็นทีม ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่จะเน้นไปในเรื่องการนัดพบกันกลุ่ม เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งเด็กและเยาวชนบางคนยังไม่รู้จักประวัติความเป็นมาของคอนหอ ซึ่งหลังจากดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งแล้วเด็กและเยาวชนก็มีความเข้าใจมากขึ้น สังเกตได้จาก การที่กลุ่มเด็กและเยาวชนสามารถอธิบาย ข้อห้าม วิธีการบูชา การสักการะ คอนหอ ได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ กลุ่มเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่ยังเรียนหนังสือ ซึ่งมาจากต่างสถาบัน จึงมีข้อจำกัดในการประชุมรวมกลุ่ม ดังนั้นจึงอาศัยช่วงวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ในการ นัดประชุมดำเนินการ ดังนั้นการทำการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี ก็ด้วยการทำงานเป็นทีมมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน

การสัมภาษณ์ นางสาวเอกาไธย์ คำอินทร์ อายุ 15 ปี เยาวชนทีมวิจัย หลังจากทำงานวิจัยแล้ว พบว่า “เอ๋ ได้เพื่อนใหม่ ๆ มากขึ้น เพราะเพื่อนบางคนอยู่คนละหมู่บ้าน เห็นกันตอนข้ามมอเตอร์ไซด์ผ่านบ้านก็ผ่านไป แต่ตอนนี้แะทักทายกัน ไปไหนมาไหนด้วยกันสนิทกับเพื่อนกลุ่มใหม่ ๆ และตอนนี้ กล้าคิด กล้าแสดงออกมากขึ้น ได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น โดยตัวเองได้แสดงความสามารถด้านการฟ้อนรำที่ถนัด และชอบร้องเพลง และยังมีทักษะด้านการทำงานวิจัยไปใช้ในการเรียนด้วย เช่น การทำงานกลุ่ม นำทักษะจากการทำกิจกรรมค่ายเยาวชนไปใช้ การอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่ม การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม การเสียสละ และการแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบภายในกลุ่ม”(สัมภาษณ์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2557)

การสัมภาษณ์ นางสาวสุพรรณษา สาธารณะ อายุ 15 ปี เยาวชนทีมวิจัย หลังจากทำงานวิจัยแล้ว พบว่า “ครั้งแรก ๆ ไม่รู้จักว่าวิจัยคืออะไร คอนหอคืออะไร รู้จักแต่ตอนที่พ่อแม่ พาไปคอนหอ ตอนนั้นก็ยังไม่รู้เรื่องอะไร กังง ๆ แต่ตอนนี้รู้จักมากขึ้น รู้เรื่องพิธีกรรม ว่าทำไมถึงต้องทำ ทำเพื่ออะไร เพื่อน ๆ ในกลุ่มก็เหมือนกัน หลายคนก็คุยกัน ดีคะ ช่วงวันหยุดปกติไม่ได้ทำอะไร ไม่มี

กิจกรรม แต่พอมีงานวิจัย ก็ได้ทำกิจกรรม ได้คิด ได้แสดงออก ได้พูดคุยกับผู้ใหญ่ ตายาย มากขึ้น” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2557)

4.5.3 ผลการเปลี่ยนแปลงกับชุมชน

ในการทำงานวิจัยในครั้งนี้ มีกลุ่มที่เข้ามามีบทบาทก็คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน , กลุ่มผู้นำหมู่บ้าน(กำนัน,ผู้ใหญ่บ้าน,สมาชิก อบต.วังปลาป้อม), คณะครูอาจารย์, คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม , เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม , ปราชญ์ชาวบ้าน , กลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งทุกกลุ่มที่กล่าวมา ล้วนเป็นคนในชุมชนตำบลวังปลาป้อม เกิดให้มีการตื่นตัว และได้มีการพูดคุยถึงเรื่องราวในอดีต อาทิเช่น พิธีบวงสรวงคอนหอในอดีต เปรียบเทียบกับปัจจุบัน ว่ามีสิ่งของใดบ้างที่คนในอดีตจะต้องนำมาร่วมพิธี และที่นำสิ่งนั้นมาเพื่ออะไร และส่งผลอย่างไรกับคนในชุมชน กฎข้อห้ามในอดีตเกี่ยวกับคอนหอ มีข้อใดอย่างไร หากมีใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม จะเกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่าปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ พิสูจน์ไม่ได้ เกิดขึ้นอย่างไร ซึ่งบางส่วนอาจไม่ได้มีการจดบันทึกไว้ จากคำบอกเล่าของกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน , กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน , หรือกลุ่มผู้ที่เคยมีประสบการณ์ นอกจากนี้ชุมชนยังได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี พร้อมทั้งยังได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงคอนหอ ให้มีบทบาทกับเด็กและเยาวชนในชุมชนมากขึ้นอีกด้วย

สัมภาษณ์ นางประทีป รามศิริ อายุ 45 ปี ผู้ปกครองเยาวชนทีมวิจัย “ในตอนแรกไม่รู้เลยว่างานวิจัยคืออะไร ทำอย่างไร และทำไปเพื่ออะไร แต่พอได้เห็นลูก ๆ เข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ ก็เห็นว่าดีนะ ลูกก็มาถามเรา บางทีเราตอบไม่ได้ก็ให้ยาย ให้ตา ช่วยตอบ ช่วยกันนึกว่าเมื่อก่อนหมู่บ้านเราเป็นอย่างไร ก็เลยได้นั่งคุยกัน บางทีในวงข้าวบ้าง บางทีอยู่ ๆ ลูกก็มากับเพื่อน ๆ กลุ่มใหญ่เข้ามาสอบถามข้อมูล เห็นเด็ก ๆ เขาทำแบบนี้แล้วก็ดีนะ อยากให้มีแบบนี้อีกเหมือนกัน” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2557)

สัมภาษณ์ นางเดิม วรรณชัย อายุ 77 ปี ผู้ปกครองเยาวชนทีมวิจัย “ไม่รู้จักเหมือนกัน เห็นแต่ มันเข้ามาถาม(กระเต็น ทีมวิจัย)เรื่องคอนหอ ว่าเมื่อก่อนมีพิธีกรรมอะไรบ้าง ใครทำอะไร มีหน้าที่อะไร ยายก็พอนึกออกเพราะไปตั้งแต่เด็ก ๆ จนอายุ 77 แล้ว บอกว่าเอาไปทำวิจัย ไม่รู้จัก คืออะไร ก็ได้คุยกัน ก็รู้สึกภูมิใจ นะ ได้เห็นลูกหลานมาสอบถาม ” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2557)

4.5.4 ผลการเปลี่ยนแปลงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม นำโดย นายอรรถ วรรณชัย เห็นความสำคัญของการพัฒนาเด็กและเยาวชน และเห็นว่าการวิจัยดังกล่าวจะสามารถช่วยขับเคลื่อน

นโยบายด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน การส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีเด็กและเยาวชนเป็นแกนนำ และสามารถสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ในท้องถิ่นได้

จากการสัมภาษณ์ นายอรรถ วรรณชัย อายุ 44 ปี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม หัวหน้าทีมวิจัย “องค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม เราได้ให้ความสำคัญกับชุมชนมาโดยตลอดส่งเสริมสนับสนุนประเพณีท้องถิ่นมาโดยตลอด ยกตัวอย่างเช่น การสนับสนุนสภาวัฒนธรรม แห่งเทียนพรรษา บุญบั้งไฟ รดน้ำคำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ รวมถึงให้การสนับสนุนงานวิจัยโครงการรูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับคอนห่อเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม ไม่ว่าจะเป็นให้การสนับสนุนทางด้านบุคลากร ให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ ให้การสนับสนุนสถานที่ในการทำวิจัย ผมก็รู้สึกยินดีครับ ที่เห็นลูก ๆ หลาน ๆ เข้ามามีส่วนร่วม กับทีมวิจัยผู้ใหญ่ เพราะผมมองว่า เด็ก เยาวชน ต่อไปเขาก็ต้องเป็นกำลังสำคัญของชุมชน เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ก็หวังเพียงว่าลูก ๆ หลาน ๆ ทั้งหมดนี้จะช่วยกันพัฒนาตำบลวังปลาป้อมของเราให้เข้มแข็ง เจริญก้าวหน้าต่อไป” (สัมภาษณ์ วันที่ 10 พฤศจิกายน 2557)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย

โครงการวิจัย รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับดอนหอยเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู ในระยะที่ 2 สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษา รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับดอนหอยเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู วัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์ตามความเชื่อของชุมชนพหุวัฒนธรรมตำบลวังปลาป้อม 2) เพื่อศึกษาความเป็นมาของความเชื่อ ความศรัทธาและพิธีกรรมเกี่ยวกับดอนหอยในตำบลวังปลาป้อม 3) เพื่อสถานการณ์เด็กและเยาวชน และความเชื่อของเด็กและเยาวชนต่อดอนหอยเป็นอย่างไร 4) เพื่อศึกษารูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับดอนหอยเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม โครงการนี้เป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community – based Research) ที่มีการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action research) มาใช้ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทุกขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประเด็นวิเคราะห์เอกสาร ประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ และแผนที่เดินดิน การวิเคราะห์ข้อมูลเน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อตอบโจทย์ตามกรอบวัตถุประสงค์และมีการนำเสนอเป็นการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.1 บริบทและสถานการณ์ตามความเชื่อของชุมชนพหุวัฒนธรรมตำบลวังปลาป้อม

ตำบลวังปลาป้อม ชื่อเดิมว่าบ้านเตาไห แต่ชาวบ้านได้ไปหาปลาและจับปลาขึ้นมาได้ตัวใหญ่มาก ตาโตไม่มีเกล็ด ตัวป้อม ชาวบ้านเห็นว่าปลาตัวนี้แปลกมากจึงได้อธิษฐานให้อยู่เย็นเป็นสุข และเจริญรุ่งเรือง แล้วจึงปล่อยลงในน้ำ และขนานนามหมู่บ้านแห่งนี้ว่า "วังปลาป้อม" เป็นตำบลที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอนาวัง ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านวังปลาป้อม หมู่ 2 บ้านโคกเจริญ หมู่ 3 บ้านวังปลาป้อม หมู่ 4 บ้านโคกสะอาด หมู่ 5 บ้านโคกหนองบัว หมู่ 6 บ้านหนองหัวช้าง หมู่ 7 บ้านกุดคู หมู่ 8 บ้านโคกสว่าง

ต่อมาปี พ.ศ. 2495 ทางหน่วยงานราชการได้มีการสำรวจให้ขึ้นทะเบียนเป็นหมู่บ้าน ซึ่งมีการตั้งชื่อขึ้นใหม่ว่า “บ้านวังปลาป้อม” สภาพพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์จึงมีผู้คนอพยพมาจาก

จังหวัดขอนแก่น, อุดรธานี, มหาสารคาม, ร้อยเอ็ด, อุบลราชธานี ย้ายเข้ามาอยู่ตั้งถิ่นฐานอีกส่วนหนึ่งอพยพมาจากการสร้างเขื่อนอุบลรัตน์จังหวัดขอนแก่นทำให้ในพื้นที่กลายเป็นชน 2 เผ่าคือเผ่าไทเลยและเผ่าไทได้ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารมี 2 ภาษาคือภาษาไทยเลย และภาษาพื้นเมืองอีสาน หรือชาวบ้านส่วนใหญ่เรียกว่า “ภาษาใต้” ตำบลวังปลาป้อมเป็นชุมชนเริ่มต้นจากบ้านวังปลาป้อมหมู่ที่ 3 หมู่ที่ 1 ซึ่งประวัติชุมชนนั้นสามารถจัดเป็น 3 กลุ่ม ตามต้นกำเนิดของแต่ละชุมชน ดังนี้

1) กลุ่มต้นกำเนิดจากชุมชนวังปลาป้อม ประกอบด้วย บ้านวังปลาป้อมหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 3 หมู่ บ้านโคกหนองบัว หมู่ 5 และบ้านกุดคู หมู่ 7

2) กลุ่มต้นกำเนิดจากชุมชนโคกเจริญ ประกอบด้วย บ้านโคกเจริญ หมู่ที่ 2 บ้านโคกสว่าง หมู่ 8

3) กลุ่มต้นกำเนิดจากชุมชนโคกสะอาด ประกอบด้วย บ้านโคกสะอาด หมู่ 4 บ้านหนองหัวช้าง หมู่ 6

จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,674 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมดของตำบลวังปลาป้อมมีจำนวน 7,178 คน แบ่งเป็น ชาย 3,587 คน หญิง 3,591 คน

5.1.2 ความเป็นมาของความเชื่อ ความศรัทธาและพิธีกรรมเกี่ยวกับคอนหอยในตำบลวังปลาป้อม อธิบายสรุปได้ดังนี้

ช่วงปี พ.ศ.2484 นั้นบ้านวังปลาป้อม เป็นป่าไปหมดมีต้นไม้ขนาดเล็กน้อยใหญ่มากมาย รกมากเหมือนป่าดงดิบ และมีอยู่ไม่กี่ครอบครัวที่ ย้ายเข้ามาอยู่ในบริเวณนี้ อยู่ต่อมาไม่นานก็มีผู้คนเข้ามาอาศัยเพิ่มมากขึ้น แต่ผู้คนที่มาทีหลังนั้น ต้องถางป่าและตัดต้นไม้ขนาดเล็กก่อน เพราะมันเป็นป่าไปหมด และเวลาหลายปีต่อมาบ้านวังปลาป้อมจากที่เป็นป่ารกมากแต่ในตอนนี้ เริ่มจะเป็นหมู่บ้านเล็กๆขึ้นมาแล้ว และก็มีผู้คนมาอาศัยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และถางป่าและตัดต้นไม้เข้าไปเรื่อยๆจนถึงสถานที่ที่ต้องห้ามคือที่อยู่ของปู่คอนหอย ชาวบ้านก็แปลกใจมากกว่า ทำไหมถึงเข้าไปถางป่าบริเวณ นั้นไม่ได้เพราะถ้าเข้าไปถึงบริเวณนั้นที่ไร จะถางป่าและตัดต้นไม้ไม่เข้าเลย ชาวบ้านพาสัตว์เลี้ยงเดินผ่านก็ไม่สามารถเดินผ่านไปได้เหมือน มีอะไรมาขวางอยู่ด้านหน้า แต่เรามองไม่เห็น และในที่สุดชาวบ้านก็แปลกใจและตกลงกันว่าจะต้อง ไปนิมนต์พระมาให้ทาน และให้พรแผ่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่บริเวณนี้ ให้ชาวบ้านเดินผ่านเข้าไปได้ แต่พอพระมาถึง พระท่านก็บอกว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาศัยอยู่ในบริเวณนี้นะ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อาศัยอยู่บริเวณนี้แหละ ที่ช่วยปกป้อง รักษา ค้ำครอง ภัยอันตรายไม่ให้เข้ามาใกล้ในหมู่บ้านวังปลาป้อมนี้แหละ เมื่อชาวบ้านได้ยินพระท่านพูดเช่นนั้น ชาวบ้านทุกคนก็ต่างยินดีและมีความภูมิใจที่มี สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาอาศัยและคุ้มครองชาวบ้าน และอยู่ต่อมาอีกไม่นานในช่วงปี พ.ศ.2485 ชาวบ้านก็ช่วยกันมาถางป่าและตัดต้นไม้ ออกจากบริเวณดังกล่าวเพื่อที่จะ ให้สิ่ง

ศักดิ์สิทธิ์มาอาศัยอยู่อย่างถาวร เพื่อที่จะให้เป็นทีละครพ ภูเขา ของชาวบ้านวังปลาป้อม อยู่ต่อมาอีกไม่นานบ้านวังปลาป้อมก็ขยายเป็นหมู่บ้านที่ใหญ่ขึ้น ชาวบ้านก็ปรึกษากันว่าควรจะต้อง ศาล ประจำหมู่บ้านให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พร้อมปรึกษากันเรื่องการตั้งชื่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ แห่งนี้ด้วย ชาวบ้านก็ได้ตกลงกันและช่วยกันสร้าง ศาล ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พร้อมตั้งชื่อให้ด้วยและตกลงกันได้ชื่อว่า “คอนหอ” เพราะแต่ก่อนสถานที่แห่งนี้เป็นป่าเล็กๆ และระหว่างตรงกลางนั้นจะ ดินเนินสูงและว่างเปล่าไม่มีต้นหญ้าเลยแม้แต่ต้นเดียว มันเหมือน”คอน”อะไรสักอย่าง และคำว่า ”หอ”นั้นเหมือนเป็นที่อยู่อาศัย และที่พัก ชาวบ้านจึงตกลงกันว่าให้ชื่อว่า “ปู่คอนหอ”เพราะคำว่า”ปู่”นั้นมาอาศัยอยู่ก่อนแล้ว และชุมชนตำบลวังปลาป้อมสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นเรื่อยมาจนปัจจุบัน

5.1.3 สถานการณ์เด็กและเยาวชน และความเชื่อของเด็กและเยาวชนต่อกอนหอ อธิบายได้ดังนี้

สถานการณ์ความเชื่อของเด็กและเยาวชนที่มีต่อกอนหอปัจจุบัน จากจำนวนเด็กและเยาวชน ทั้งหมด ในช่วงอายุ 10-20 ปี ทั้งตำบลจำนวน 756 คน ปรากฏว่ามีความเชื่อต่อกอนหอทั้งหมดจำนวน 155 คน และตามสถานการณ์เยาวชนที่มีความเชื่อมีความแตกต่างกันเป็นไปตามบริบทของชุมชน ที่มีความเชื่อ้อยจำนวน 3 หมู่บ้านตามลำดับ ได้แก่ หมู่ที่ 4 บ้านโคกสะอาดมีความเชื่อ้อยที่สุด และหมู่ที่ 6 บ้านหนองหัวช้าง มีความเชื่อ้อยที่สุด มีสาเหตุมาจาก เด็กและเยาวชนมีพื้นที่ตั้งของชุมชนอยู่ไกลจากคอนหอ และมีสถานที่นับถือเป็นศูนย์รวมจิตใจได้แก่ ศาลและศาลใหญ่ ซึ่งมีพิธีกรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างกัน ส่วนลำดับที่ 3 ได้แก่ หมู่ที่ 5 บ้านโคกหนองบัว มีสาเหตุที่ทำให้ความเชื่อ้อยมาจาก เป็นหมู่บ้านที่มีประชากรอพยพมาจากต่างถิ่นอื่นมาตั้งรกรากถือเป็นชุมชนใหม่ จะทราบเกี่ยวกับคอนหอเฉพาะบางกลุ่มที่แยกตัวออกมาเท่านั้น

ปัญหาของเยาวชนที่พบในชุมชน ได้แก่ ปัญหาติดเกม ปัญหาชู้สาว ขาดความอบอุ่น ใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารไม่เหมาะสม ทะเลาะวิวาท ปัญหายาเสพติด

บทบาทของเยาวชนในตำบลวังปลาป้อม ที่ผ่านมาก็คือ กิจกรรมการแข่งขันกีฬาเด็กและเยาวชน กิจกรรมประจำตำบลที่จัดให้เยาวชนมีพื้นที่แสดงออกได้แก่การแข่งขันกีฬาฟุตบอล โดยมีการรวมกลุ่มของเด็กและเยาวชน โดยจัดขึ้นทุกปี ในช่วงเดือนมกราคม

นอกจากนี้กิจกรรมพิธีเลี้ยงคอนหอ ช่วงก่อนดำเนิน โครงการวิจัย เด็กและเยาวชน ก็มักจะติดตามผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรม แต่การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ในเรื่องพิธีกรรมยังไม่เด่นชัดนัก เพราะยังไม่มีการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชน เข้ามามีบทบาท จึงเป็นแค่เพียงการติดตามผู้ปกครองไปเท่านั้น

5.1.4 รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับดอนหอยเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม

ในการค้นหารูปแบบการเรียนรู้พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับปูดอนหอยเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม ซึ่งเป็นโจทย์หลักของการวิจัย ทีมวิจัยได้ออกแบบให้เยาวชนจำนวน 40 คน เข้ามาร่วมเป็นทีมวิจัยในการค้นหาประวัติศาสตร์เรื่องราวของชุมชนตนเอง ค้นหาสถานการณ์ความเชื่อเกี่ยวกับดอนหอย ค้นหาสถานการณ์ปัญหาเยาวชน และร่วมกันปฏิบัติการทดลองสร้างการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเยาวชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าว เรียกว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ให้กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ เยาวชนเข้ามาร่วมเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ ซึ่งผลการศึกษาสรุปรูปแบบการพัฒนาได้ดังต่อไปนี้

5.1.4.1 แนวคิดการพัฒนา

แนวคิดของการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดในการพัฒนา 3 เรื่อง ประกอบด้วย 1) แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยให้กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชนจำนวน 40 คน เข้ามาร่วมเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้น โดยร่วมเป็นทีมวิจัยทำหน้าที่ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับทีมผู้ใหญ่ 2) แนวคิดการพัฒนาบนฐานชุมชน (Community-Based) คือ การกำหนดกิจกรรมทุกอย่างขึ้นอยู่กับฐานข้อมูลชุมชนที่ทีมวิจัยได้ค้นพบ และร่วมกันตัดสินใจ 3) แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน ที่ให้ความสำคัญกับระบบคิด ความเชื่อของชุมชน และนำมาปรับใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น

5.1.4.2 กระบวนการ ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้

1) ขั้นการพัฒนาโจทย์วิจัย

การค้นหาค้นหาปัญหาความต้องการของชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นโจทย์วิจัย เป็นขั้นตอนแรกในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชน ทางทีมใช้วิธีการดำเนินการประชุมแบบมีส่วนร่วม โดยมีตัวแทนภาคีในการพัฒนาทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมประชุมเช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน ครู อสม. เจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ศูนย์เด็กเล็ก ผู้นำ ปราชญ์ชาวบ้าน และมีตัวแทนกลุ่มเยาวชนเข้าร่วมประชุมเพื่อร่วมเรียนรู้กระบวนการวิจัยตั้งต่อเริ่มต้น นอกจากนี้ในช่วงการนำเสนอโครงการวิจัยต่อ สกว. ทั้งในระดับจังหวัดและในระดับภาคทางทีมวิจัยได้ให้บทบาทเยาวชนเป็นผู้ออกไปนำเสนอโครงการวิจัยต่อเวทีพิจารณาถ้อยแถลงโครงการด้วย โดยให้ทีมเยาวชนนำเสนอก่อน และทีมผู้ใหญ่เพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ยังไม่ชัดเจน

5.1.4.3 การเตรียมความพร้อมทีมวิจัย

ภายหลังจากได้รับการอนุมัติโครงการทางทีมวิจัยได้จัดเวทีเตรียมความพร้อมในการวิจัย คือ 1) จัดประชุมแบ่งบทบาทหน้าที่และกำหนดแผนงานในการวิจัย และ 2) การประชุม

เชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำเครื่องมือวิจัย ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวทางทีมวิจัยได้ให้เยาวชนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเรียนรู้การสร้างเครื่องมือวิจัย การวางแผนเก็บข้อมูลและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นหลักโดยมีทีมผู้ใหญ่คอยสนับสนุนเพิ่มเติมในสิ่งที่ไม่สมบูรณ์

5.1.4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในช่วงการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิจัยได้ออกแบบให้เยาวชนมีบทบาทในการออกแบบเครื่องมือวิจัยและเก็บข้อมูล โดยมีทีมผู้ใหญ่คอยเป็นผู้สนับสนุน การให้เยาวชนเป็นผู้เก็บข้อมูลจะทำให้พวกเขาได้เรียนรู้เรื่องราวของชุมชนผ่านการไปสัมภาษณ์ผู้ใหญ่ในชุมชน นอกจากนี้ยังได้ฝึกการออกแบบคำถามวิจัย ทักษะการจดบันทึก การเรียบเรียงข้อมูล และทักษะการพูดการนำเสนอ ทำให้มีความกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น สิ่งที่ได้เพิ่มเติมคือ การไปสร้างกระแสความตื่นตัวในการจัดการทรัพยากรให้คนในชุมชนอีกครั้ง เพราะเมื่อเยาวชนไปเดินสำรวจข้อมูลก็จะมีที่ตั้งประเด็นถกเถียงกันต่อในชุมชน ทำให้บรรยากาศการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกลับมาคึกคักต่อเนื่อง

5.1.4.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและแนวทางพัฒนา

ในช่วงการวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดแนวทางพัฒนา ทางทีมวิจัยได้เข้าร่วมเวทีที่ทางศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภูได้ขึ้นเพื่อสนับสนุนโครงการวิจัยย่อยทั้งสี่โครงการ ทางทีมวิจัยตำบลวังปลาป้อมได้ส่งนักวิจัยที่เป็นเยาวชนและผู้ใหญ่บางส่วนเข้าร่วมจำนวน 14 คน ในเวทีเดียวกล่าวทีมเยาวชนได้มีบทบาทในการฝึกวิเคราะห์ข้อมูล ฝึกการนำเสนอ และการแสดงละครนำเสนอเรื่องราวหมู่บ้านตนเอง การได้ร่วมทำกิจกรรมดังกล่าวทำให้เยาวชนมีความชัดเจนในเรื่องราวชุมชนตนเองโดยเฉพาะเรื่องราวความเชื่อที่มีต่อคอนห่อ ซึ่งแสดงให้เห็นผ่านการเล่าเรื่องราวออกมาได้อย่างชัดเจนของเยาวชนตัวแทนชุมชน

5.1.4.6 การนำเสนอความก้าวหน้า

ในเวทีนำเสนอรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภู ได้จัดเวทีขึ้นที่ห้องประชุมร่มไทร สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยขอนแก่นมาให้ข้อเสนอแนะ ทางทีมวังปลาป้อมได้สร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชนโดยการส่งทีมวิจัยที่เป็นเยาวชนเข้าร่วมจำนวน 10 คนและผู้ใหญ่เข้าร่วม 4 คน ในเวทีรายงานความก้าวหน้าได้มอบหมายเยาวชนเป็นผู้นำเสนอและทีมผู้ใหญ่เป็นคนให้ข้อมูลเพิ่มเติมและช่วยตอบคำถาม ซึ่งเป็นการฝึกเยาวชนให้กล้าแสดงออกและเล่าเรื่องราวชุมชนตนเองอย่างเป็นระบบ

ในส่วนการเขียนรายงานความก้าวหน้าการวิจัย บทบาทหลักส่วนนี้จะเป็นหน้าที่ของทีมวิจัยที่เป็นครูและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาช่วยในการเขียน โดยมีการ

รวบรวมข้อมูลที่ยาวชนและผู้นำชุมชนไปเก็บรวบรวมมาเรียบเรียงเป็นรายงาน และส่งให้ทีมวิจัยร่วมกันพิจารณาอีกครั้งก่อนนำเสนอส่งศูนย์ประสานงานวิจัยฯ

5.1.4.7 การทดลองปฏิบัติการพัฒนา

ในช่วงก่อนการทดลองปฏิบัติการได้มีการประชุมวิเคราะห์ข้อมูลและแนวทางพัฒนาสร้างการเรียนรู้ของยาวชนผ่านพิธีกรรมความเชื่อที่ได้ศึกษามา ทีมวิจัยได้จัดให้มีการทดลองปฏิบัติการใน 2 กิจกรรม คือ

1) การสร้างการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมงานพิธีกรรมเลี้ยงห่อ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ช่วงดำเนินพิธีการเลี้ยงปู่คอนห่อประจำปีจะเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุดของชาวดำบลวังปลาป้อม การสร้างการเรียนรู้ที่ได้นอกจากเรียนรู้ผ่านเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว การเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมพิธีกรรมจริงจึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อยาวชนมากที่สุด ทีมวิจัยจึงได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมให้ยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลี้ยงปู่คอนห่อและการเรียนรู้ผ่านพิธีกรรมดังกล่าว จึงจัดกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ขึ้นเพื่อให้เด็กและยาวชนได้เรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมพิธีเลี้ยงห่อ เด็กและยาวชนได้ซึมซับพิธีกรรม และได้รู้ขั้นตอนวิธีการต่างๆ ของพิธีกรรม โดยให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมก่อนงานพิธีเลี้ยงปู่คอนห่อ ทีมวิจัยเด็กและยาวชน ผลที่เกิดขึ้นคือ เด็กได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นได้แสดงออก ได้รู้จักการทำงานเป็นทีม มีจินตนาการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง รวมถึงได้ซึมซับพิธีกรรม และได้รู้ขั้นตอนวิธีการต่างๆ ของพิธีกรรมด้วย

2) จัดค่ายการเรียนรู้ความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับปู่คอนห่อ

ในพิธีกรรมเลี้ยงห่อมียาวชนเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมและมีบทบาทในการทำกิจกรรมในพิธีการเลี้ยงห่อ แต่ยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมเรียนรู้ในกิจกรรมยังมีจำนวนมาก นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในพิธีกรรมเลี้ยงห่อยังไม่ได้มีการสรุปบทเรียนการทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้นทางทีมวิจัยจึงได้จัดกิจกรรมค่ายยาวชนเพื่อเรียนรู้ความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับคอนห่อขึ้น เพื่อให้เด็กและยาวชนรู้ถึงความเชื่อความศรัทธาของปู่คอนห่อ ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ใช้ความเชื่อที่เป็นเรื่องราวในอดีตมาเป็นอุทาหรณ์ สอนใจให้ลูกหลานคนรุ่นใหม่ประพฤติปฏิบัติตัวเหมาะสม โดยมีวิธีการคือ ให้เด็กและยาวชนได้ลงไปสอบถามข้อมูลความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับปู่คอนห่อ ในอดีตจากผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้นำหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ปู่ ย่า ตา ยาย ขณะเดียวกันในขณะที่เด็กและยาวชนเก็บข้อมูลจะได้รับการถ่ายทอดเรื่องราว คติสอนใจจากผู้รู้ที่ไป

เก็บข้อมูล จากนั้นได้จัดค่ายให้เด็กและเยาวชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลที่ได้รับนอกจากนี้ กิจกรรมค่ายทำให้เด็กและเยาวชนคุ้นเคยกันมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น ในทางที่เหมาะสม ผลที่เกิดขึ้นคือ เด็กและเยาวชน และผู้เฒ่าผู้แก่ได้พูดคุยกันมากขึ้น เด็กและเยาวชนได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนตนเอง เกิดการสร้างเครือข่ายเด็กและเยาวชน

5.1.4.8 การสรุปบทเรียน

ในช่วงการสรุปผลการดำเนินงานของโครงการ ทีมวิจัยที่เป็นเยาวชนได้เข้ามาร่วมเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมในเวทีสรุปผลการดำเนินงานและผลกระทบของการวิจัยที่เกิดขึ้นร่วมกับทีมผู้ใหญ่ การที่เยาวชนได้เข้าร่วมการวิจัยทุกขั้นตอนทำให้พวกเขาเห็นกระบวนการ รับทราบปัญหาและสะท้อนข้อมูลได้อย่างชัดเจน

5.1.5 ผลกระทบที่เกิดขึ้น

1) ผลการเปลี่ยนแปลง กับทีมวิจัย

ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน บางคนในช่วงแรกขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าคิดกล้าทำ กลัวพูดผิด ทำผิด แต่ภายหลังจากการทำงานวิจัยไปในช่วงระยะหนึ่ง รวมถึงมีการกระตุ้นในการให้กล้าแสดงออก มีกิจกรรมกลุ่ม สอดแทรก ทำให้ มีการกล้าแสดงออกมากขึ้น สังเกตจากการแสดงความสามารถในการออกมาอธิบายข้อมูลบริบทชุมชน ประวัติหมู่บ้าน ต่อที่ประชุมได้โดยมีความมั่นใจมากขึ้น ทีมวิจัยเด็กและเยาวชน เกิดมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดี เด็กและเยาวชนเลื่อมใสศรัทธาคนหอ มีสัมมาคารวะมากขึ้น มีจิตอาสา เข้ามามีบทบาทในชุมชน อีกทั้งยังได้รู้จักความเป็นมาของบรรพบุรุษ ที่ความเป็นมาของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่คนในชุมชนเคารพนับถือ และเชื่อฟังคำสอน ข้อห้ามของคนในชุมชน ส่วนผลที่ได้รับทางอ้อมก็คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนได้พูดคุยกันมากขึ้น ได้เน้นการทำงานเป็นทีม และได้พูดคุยกับคนในครอบครัวมากขึ้น ซึ่งกลุ่มเด็กและเยาวชน ไม่ค่อยได้คุยกับ ปู่ ย่า ตา ยาย แต่หลังจากได้เข้าร่วมทีมวิจัย ได้มีโอกาสพูดคุยกันมากขึ้น ซึ่งใช้ คนหอเป็นสื่อกลางเชื่อมความสัมพันธ์ของคนต่างวัย ให้มีการพูดในเรื่องเดียวกัน และเป็นโอกาสให้ ปู่,ย่า,ตา,ยาย ปราชญ์ ชาวบ้าน ได้แสดงความสามารถ ผ่านการบอกเล่าเรื่องราวในอดีต ให้ลูกหลาน ได้รับรู้ ร่วมกัน

2) ผลการเปลี่ยนแปลงกับเยาวชน

ในการค้นหาทีมวิจัยจากชุมชนเพื่อให้เข้าร่วมทำการวิจัยเพื่อท้องถิ่นนั้น ทีมวิจัยได้คัดเลือกจากผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มที่ซึ่งขาดไม่ได้เลยก็คือ ทีมวิจัยกลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อม ซึ่งมีข้อดีคือ ทีมวิจัยกลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อม นี้เป็น

การรวมตัวของเด็กและเยาวชนกลุ่มใหม่ ซึ่งนับว่าเป็นความท้าทายเป็นอย่างมาก เพราะแต่ละคน มาจากต่างหมู่บ้าน มีข้อดีอย่างหนึ่งคือ กลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อม มีความตั้งใจในการทำงาน เอาใจใส่ อีกทั้งมีจิตสาธารณะ จึงทำให้การทำงาน คล่องตัว แต่ก็มีอุปสรรค ก็คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน ของตำบลวังปลาป้อม เป็นทีมใหม่ ยังขาดความรู้ประสบการณ์ในการทำงาน จึงต้องใช้ระยะเวลาในการทำงานเป็นทีม ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่จะเน้นไปในเรื่องการนัดพบกันกลุ่ม เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งเด็กและเยาวชนบางคนยังไม่รู้จักประวัติความเป็นมาของคอนหอ ซึ่งหลังจากดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งแล้วเด็กและเยาวชนก็มีความเข้าใจมากขึ้น สังเกตได้จาก การที่กลุ่มเด็กและเยาวชนสามารถอธิบาย ข้อห้าม วิธีการบูชา การสักการะ คอนหอ ได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ กลุ่มเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่ยังเรียนหนังสือ ซึ่งมาจากต่างสถาบัน จึงมีข้อจำกัดในการประชุมรวมกลุ่ม ดังนั้นจึงอาศัยช่วงวันหยุด เสาร์ อาทิตย์ในการ นัดประชุมดำเนินการ ดังนั้นการทำการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี ก็ด้วยการทำงานเป็นทีมมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน

3) ผลการเปลี่ยนแปลงกับชุมชน

มีการตื่นตัว และได้มีการพูดคุยถึงเรื่องราวในอดีต อาทิเช่น พิธีบวงสรวงคอนหอ ในอดีต มากขึ้นแล้วมองเปรียบเทียบกับปัจจุบันว่ามีสิ่งของที่คนในอดีตจะต้องนำมาพร้อมพิธีนั้นเพื่ออะไรและส่งผลอย่างไรกับคนในชุมชน กฎข้อห้ามในอดีตเกี่ยวกับคอนหอ รวมถึงการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกันเกี่ยวกับพิธีกรรมปู่คอนหอมากขึ้น

4) ผลการเปลี่ยนแปลงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สามารถช่วยขับเคลื่อนนโยบายด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน การส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีเด็กและเยาวชนเป็นแกนนำ โดยใช้งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลวังปลาป้อม

5.2 การอภิปรายผลการศึกษา

ในการค้นหารูปแบบการเรียนรู้พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับปู่คอนหอเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม ซึ่งเป็นโจทย์หลักของการวิจัย ทีมวิจัยได้ค้นหาประวัติศาสตร์เรื่องราวของชุมชนตนเอง ค้นหาสถานการณ์ความเชื่อเกี่ยวกับคอนหอ ค้นหาสถานการณ์ปัญหาเยาวชน และร่วมกันปฏิบัติการทดลองสร้างการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเยาวชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าว เรียกว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ให้กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ **เยาวชนเข้ามาร่วมเรียนรู้ และพัฒนาตนเองผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ** โดยมีทีมผู้ใหญ่เป็นทีมสนับสนุน เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้กระบวนการจัดการทรัพยากรชุมชนผ่านกระบวนการวิจัย ซึ่ง

ประกอบด้วย 1) การพัฒนาโจทย์วิจัย 2) การเตรียมความพร้อมทีมวิจัย 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูลและแนวทางพัฒนา 5) การนำเสนอรายงานความก้าวหน้า 6) การทดลองปฏิบัติการ และ 7) การสรุปบทเรียน ซึ่งมีรูปแบบย่อย 2 รูปแบบ คือ

1) การสร้างการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมงานพิธีกรรมเลี้ยงหอ ผลที่เกิดขึ้นเด็กและเยาวชนเด็กและเยาวชนได้ซึมซับพิธีกรรม และได้รู้ขั้นตอนวิธีการต่างๆ ของพิธีกรรมได้เรียนรู้ถึงการทำงานร่วมกันเป็นทีม ได้ช่วยการแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกมากขึ้น

2) การจัดค่ายการเรียนรู้ความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับปู่ดอนหอ ผลที่เกิดขึ้นคือ เด็กและเยาวชน และผู้เฒ่าผู้แก่ได้พูดคุยกันมากขึ้น เด็กและเยาวชน ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของชุมชนตนเอง เกิดการสร้างเครือข่ายเด็กและเยาวชน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณิกา ฉายากุล และคณะ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาประวัติศาสตร์ ตำนาน ความเชื่อต่อองค์พระธาตุสี่แก้วเพื่อสร้างการเรียนรู้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านสี่แก้วอย่างมีส่วนร่วม มาออกแบบวิธีการสร้างการเรียนรู้ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืนการศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน ในขณะเดียวกันกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลนับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการ “สร้างคน” ให้เป็นนักพัฒนาที่สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากกระบวนการทำงานมาต่อยอดการดำเนินกิจกรรมโครงการภายในชุมชนอย่างต่อเนื่องนอกจากนี้กิจกรรมหรือรูปแบบการสร้างการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการก่อให้เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมือของคนในท้องถิ่น ตลอดจนการเกิดแนวคิดในการพัฒนาท้องถิ่น

นอกจากนี้ สิ่งที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมสามารถรวมจิตใจของคนในชุมชนวังปลาป้อมในปัจจุบันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านเคารพเชื่อ ศรัทธา คือ “ดอนหอ” ซึ่งเป็นสถานที่คนในชุมชนทั้ง 8 หมู่บ้าน ให้การเคารพนับถือตามความเชื่อที่สืบทอดกันมา และเป็นทุนทางสังคมที่ทำให้เกิดความรัก ความผูกพัน รู้คุณค่าของตนเอง ซึ่งกระบวนการดำเนินงานวิจัยได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในชุมชนคือชาวบ้านหันมาให้ความสนใจและความสำคัญกับคุณค่าความหมายของพิธีกรรมเลี้ยงปู่ดอนหอ และให้ความสำคัญกับข้อห้ามเกี่ยวกับปู่ดอนหอมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญทัน กมล และคณะ (2552) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องตำนานเจ้าพ่อศรีนครเตาและพลังความเชื่อที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาชุมชนหัวเมืองเตาที่ยั่งยืนบ้านเมืองเตา อำเภอพยัคฆ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

5.3 ปัญหาอุปสรรค

5.3.1 เด็กและเยาวชนยังไม่ค่อยให้ความสนใจในช่วงแรกที่ทำวิจัย เนื่องจากยังไม่ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทำงานวิจัย จึงได้มีการประชาสัมพันธ์ เชิญเด็กและเยาวชนมาพูดคุยปรับทัศนคติ หลังจากนั้นก็ได้มีการชวนกันแบบปากต่อปาก ทำให้มีเด็กเยาวชนสนใจเข้าร่วมตามเป้าประสงค์

5.3.2 การทำงานกับเด็กและเยาวชนในช่วงแรกยังไม่เข้าใจกระบวนการทำงาน เช่นการเก็บข้อมูล การตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการ จึงใช้การพูดคุย หรือจัดเวทีบ่อยๆ การประชุมเชิงปฏิบัติการ ชักชวนความเข้าใจ ฝึกปฏิบัติ การตั้งคำถาม การพูดคุย จนเกิดความเข้าใจ

5.3.3 ชาวบ้านยังไม่ให้ความร่วมมือไม่เต็มที่ ในช่วงเก็บข้อมูล มีชาวบ้านบางส่วนให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์น้อย ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่สมบูรณ์

5.3.5 การเก็บข้อมูล ในครั้งแรก ทีมวิจัยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม ในการจัดเก็บข้อมูล ปัญหาที่พบคือ ทั้งผู้ตอบแบบสอบถาม และผู้สอบถาม ยังไม่เข้าใจในตัวแบบสอบถามชัดเจน อีกทั้งการสอบถามเรื่องความเชื่อไม่สามารถวัดผลเป็นตัวเลขได้ จึงแก้ไขโดยการปรับเปลี่ยนเครื่องมือ เป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ โดยเน้นการพูดคุยเป็นหลัก สอบถามเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย ตรงประเด็น ทำให้สามารถเก็บข้อมูลได้ชัดเจน ตรงประเด็น

5.3.6 ทีมวิจัยเวลาว่างไม่ตรงกัน ในช่วงการทำวิจัยช่วงแรก ปัญหาที่เจอเป็นประจำคือ คนในทีมวิจัยมีเวลาไม่ตรงกัน ส่งผลให้งานวิจัยเดินไปอย่างติดขัด ไม่สม่ำเสมอ ขาดการประสานงาน จึงได้แก้ปัญหาโดยการ นัดทำกิจกรรมในช่วง วันหยุด เสาร์ หรืออาทิตย์ ทำให้มีการประสานงานกันมากขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะต่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

5.4.1 การทำกิจกรรมของเยาวชน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1) กิจกรรมที่ต้องเกิดจากความสนใจ และความคิดของเยาวชนในตำบลเอง
- 2) การประชุมในหมู่บ้านหรือชุมชนแต่ละครั้ง ควรให้โอกาสเด็กและเยาวชนได้แสดงความคิดเห็น หรือมีส่วนร่วมในหมู่บ้านตนเอง
- 3) ให้โอกาสดกับเยาวชนได้แสดงออก เช่นมอบหมายงาน หรือภารกิจ ให้เด็กได้คิดและรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม โดยให้ผู้ใหญ่คอยแนะนำอยู่ห่าง ๆ แต่กิจกรรมนั้นควรเป็นกิจกรรมที่เด็กและเยาวชน ริเริ่มกันเองในทางสร้างสรรค์
- 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีกิจกรรมต่อเนื่อง

5.5.2 ควรส่งเสริมเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ประวัติคอนหอ อนุรักษ์พิธีกรรมเลี้งปู่คอนหอ โดยการจัดทำเป็นหนังสือ หรือการ์ตูน ที่มีภาพประกอบเพื่อให้ผู้ที่สนใจอ่านและเข้าใจได้ง่าย

5.5.3 ควรส่งเสริมพิธีกรรมเลี้งปู่คอนหอให้เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป และอีกทั้งยังสามารถส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แก่ผู้สนใจได้อีกทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ, (2538). การทำงานแนววัฒนธรรมชุมชนโดยล้อมนุษย์เป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : สภาคาทอโลกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2540). "ชุมชนไทยและวัฒนธรรมไทย" ใน ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชุมชนและชนชาติไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.,
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภาและพรพิไล เลิศวิชา ,(2541). วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช, (2540). วัฒนธรรมก้อนหิน. กรุงเทพฯ : บริษัทสุกมและบุตร
- บุญทัน กมล และคณะวิจัย. (2552). ศึกษาตำนานเจ้าพ่อศรีนครเตาและพลังความเชื่อที่มีต่อผลการเปลี่ยนแปลงเพื่อค้นคว้าหาแนวทางการพัฒนาชุมชนหัวเมืองเตาที่ยังยืนบ้านเมืองเตา. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ปาริชาติ วลัยเสถียรและคณะ. (2546). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข(สรส.)
- ประสาธ อิศรปริดา, (2546). สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กทม: ประสารการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี, (2546). ยุทธศาสตร์ทางปัญญาเพื่ออนาคตของประเทศไทย. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ผ่องพรรณ มณีรัตน์, (2521). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมการสร้างตำรา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พรรณิกา ฉายากุล และคณะ. (2553) การศึกษาประวัติศาสตร์ ตำนานความเชื่อต่อองค์พระธาตุสี่แก้วเพื่อสร้างการเรียนรู้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านสี่แก้วอย่างมีส่วนร่วม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, (2541). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช: นนทบุรี.
- สุชา จันทรเฒ, (2542). จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพัตรา สุภาพ, (2541). สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สุรางค์ โคว์ตระกูล, (2541). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์, (2533). รากฐานแห่งชีวิตกับการพัฒนาชนบทกับการพัฒนา กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2536). สังคมวิทยาชุมชน: หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน. ขอนแก่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สนธยา พลศรี, (2550). เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

อานนท์ อาภาภิรม, (2515). มนุษย์กับสังคม สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.

_____, (2540) "แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน" ใน วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ สำหรับเยาวชน

แบบสัมภาษณ์ สำหรับเยาวชน

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน หรือ ☐ เติมข้อความลงในช่องว่างตรงตามความเป็นจริง

1.เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2.อายุ.....ปี

3.ที่อยู่.....

4.การศึกษา ☐ เรียน

☐ ประถมศึกษาปีที่ 6

☐ มัธยมศึกษาตอนต้น/หรือเทียบเท่า

☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/หรือเทียบเท่า

☐ ปริญญาตรี

☐ ไม่ได้เรียน

5.ด้านสุขภาพ

โรคประจำตัว

☐ ไม่มี

☐ มี โปรดระบุ.....

ความพิการ

☐ ไม่มี

☐ มี โปรดระบุ.....

6.สภาพความเป็นอยู่

☐ อยู่กับครอบครัว (พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย)

☐ ไม่ได้อยู่กับครอบครัว

เนื่องจาก.....

.....

ส่วนที่ 2. แบบสัมภาษณ์สถานการณ์เด็กและเยาวชนตำบลวังปลาป้อม

2.1 สภาพความเป็นอยู่ของเยาวชนในชุมชน (อธิบายให้ชัดเจน)

- ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวท่าน (เยาวชน) มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

-สาเหตุของการเกิดปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ได้แก่

- ท่านเข้าร่วมกิจกรรมอะไรบ้างที่ชุมชนจัดขึ้นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นอย่างไร(อธิบายให้ชัดเจน)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ท่านเข้าร่วมกิจกรรม ด้านประเพณี/วัฒนธรรม/กิจกรรมทางศาสนาอะไรบ้างและมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นอย่างไร (อธิบายให้ชัดเจน)

.....

.....

.....

.....

.....

-ท่านนำสิ่งที่ได้จากประสบการณ์การเลี้ยงปูคอนห่อไปใช้/เผยแพร่ให้กับชุมชนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

-ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านกีฬาที่ชุมชนจัดขึ้นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

-ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ วัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณีในชุมชนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3. แบบสัมภาษณ์ทุนทางวัฒนธรรม พิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับปูคอนห่อดำปลังปลา
ป้อม

3.1 ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนของท่านมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรม ในชุมชนท่านมีอะไรบ้าง(ทำในช่วงไหน
เดือนอะไร มีวิธีการอย่างไร ทำเพื่ออะไร มีความสำคัญต่อชุมชนอย่างไร)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

รายชื่อทีมวิจัย

โครงการ รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปูคอนห่อเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและ
เยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู
มีทีมวิจัยทั้งหมด 128 คน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน	โทรศัพท์
		เลขที่	หมู่		
1	นายอรุณ วรรณชัย	16	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	087-8066-782
2	นายอนุ คำจำปา	211	7	บ้านกุดคู่ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	087-8066-782
3	นายสุวรรณ ชันธรรม	293	6	บ้านหนองหัวช้าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	080-1826-125
4	นายสุวิทย์ วรทรัพย์	330	6	บ้านหนองหัวช้าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	093-4767-119
5	นายมนตรี ทาโบราณ	124	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	086-2663-423
6	นายสง่า สุทธิวงศ์	297	3	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	083-3604-181
7	นายยก ศรีจะเที่ยง	68	5	บ้านโคกหนองบัว ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	082-1166-764
8	นายมนตรี รัมศิริ	105/1	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	093-5127-321
9	นายเดือนจิต ไชยสงคราม	54	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	081-0566-942
10	นายอนันต์ จันทะนาม	3	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	084-7605-469
11	นายคำดี ปัดทุม	104/1	3	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	089-5709-288
12	นายชนะ ดันภักดี	38/1	4	บ้านโคกสะอาด ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	090-8528-856

รายชื่อทีมวิจัย

โครงการ รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปู่ดอนห่อเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและ

เยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน	โทรศัพท์
		เลขที่	หมู่		
13	นางฐาปณี สีผาย	121	4	บ้านโคกสะอาด ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	086-2379-693
14	นายณรงค์ฤทธิ์ แจ่มแสง	7	5	บ้านโคกหนองบัว ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	081-9127-821
15	นายเฉลิม วรทรัพย์	248/1	6	บ้านหนองหัวช้าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	087-9116-569
16	นางบัวผัน คำศรี	263	6	บ้านหนองหัวช้าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	085-7564-465
17	นายทำนอง วงศ์จวง	248/1	7	บ้านกุดคู ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนา วัง จังหวัดหนองบัวลำภู	088-1780-631
18	นายจำเริญ บัวทอง	200/1	7	บ้านกุดคู ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนา วัง จังหวัดหนองบัวลำภู	085-6596-694
19	นายประเช็น แนวหาร	57/1	8	บ้านโคกสว่าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอ นาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	093-1261-479
20	นายอุดร สิงห์แสง	38/1	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอ นาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	080-1940-969
21	นางสุปราณี จันทร์ศิริ	71	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	081-9544-665
22	นายสาคร สัมวงศ์	119/2	7	บ้านกุดคู ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนา วัง จังหวัดหนองบัวลำภู	095-6600-064
23	นางศุภภัทร สัมวงศ์	119/2	7	บ้านกุดคู ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนา วัง จังหวัดหนองบัวลำภู	089-3978-580
24	น.ส.ภัสพร สมภาร	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพส่วนตำบลวังปลาป้อม			084-7904-337

รายชื่อทีมวิจัย

โครงการ รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปลาดุกเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและ

เยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน	โทรศัพท์
		เลขที่	หมู่		
25	นายเจริญ บุตรทา	39/2	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	086-2381-276
26	นายคำตา อุทัยเลี้ยง	30/12	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	084-4185-268
27	นายพรคฤดี วรรณชัย	180	3	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	080-7591-399
28	นายสุบิน เกตุนาถ	275	4	บ้านโคกสะอาด ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	090-8528-859
29	นายสวัสดิ์ พรหมฤทธิ์	16/1	5	บ้านโคกหนองบัวตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	085-1166-255
30	นายถวิล มะโฮงชัย	172	6	บ้านหนองหัวช้าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	087-2166-182
31	นายเวช วังหอม	113/1	7	บ้านกุดคู ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนา วัง จังหวัดหนองบัวลำภู	089-9406-600
32	นายโสวัฒน์ มีบุญ	135	8	บ้านโคกสว่าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	087-2229-653
33	นางจิราภรณ์ สอนแก้ว	78	8	บ้านโคกสว่าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	087-2386-634
34	นางอัมพร ขาวจำ	9	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	085-2746-701
35	นางบังอร วรรณชัย	16	2	บ้านตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	088-5496-647
36	นางศิริกัญญา เหล่าบุรินทร์	26/1	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	085-6489-833
37	นางวรรณภา บุตรทา	66	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	087-9468-002

รายชื่อทีมวิจัย

โครงการ รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปูคอนห่อเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและ

เยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน	โทรศัพท์
		เลขที่	หมู่		
38	นายโชคชัย นักรธรรม	83/1	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	091-3538-106
39	เด็กหญิงทิพรัตน์ บุญฤทธิ์	92/1	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
40	เด็กหญิงศรัญญา ตะพานบุญ	78	8	บ้านโคกสว่าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	098-2236-978
42	เด็กชายพลธวัช สอนแก้ว	78	8	บ้านโคกสว่าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	098-9672-161
43	เด็กหญิงสุพรรณษา สาธารณะ	14	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	097-9675-259
44	เด็กชายพิรวัส คำเมือง	105	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	098-5981-011
45	เด็กหญิงมลฤดี ปัญญาสิทธิ์	8	2	บ้านตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	082-8522-018
46	เด็กหญิงเอกาไลย์ คำอินทร์	7	2	บ้านตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	091-3627-003
47	เด็กหญิงจันทร์วัลย์ ศรีพันธ์	86/1	2	บ้านตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	093-4439-062
48	เด็กหญิงต้องใจ โยธากักดี	19/1	3	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	098-1956-300
49	เด็กหญิงแพรวนภา บุญประ คม	169	3	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	099-6918-398
50	เด็กหญิงนงลักษณ์ โพธิ์มา	191	3	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	098-6410-877

รายชื่อทีมวิจัย

โครงการ รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปลูดอนหอเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและ

เยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน	โทรศัพท์
		เลขที่	หมู่		
51	นายณัฐพงษ์ วาระสิทธิ์	309	4	บ้านโคกสะอาด ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
52	นายฤทธิ์ นามมูล	192	4	บ้านโคกสะอาด ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	094-8594-281
53	นางสาวเพชรฉวี ศรีสำรวม	290	4	บ้านโคกสะอาด ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	090-8415-457
54	นางสาวกุลสตรี โยธาศรี	24	4	บ้านโคกสะอาด ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	098-4328-855
55	เด็กชายกฤษฎา แดงนา	38/1	5	บ้านโคกหนองบัวตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
56	เด็กหญิงสิรินทร อุ่นแก้ว	16/5	5	บ้านโคกหนองบัวตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
57	นางสาวแนน พรหมดี	13	5	บ้านโคกหนองบัวตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	098-1802-836
58	นางสาวสุนิดา ทาแก้ว	32	5	บ้านโคกหนองบัวตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
59	นางสาวปริญา ศรีสุธรรม	269/1	6	บ้านหนองหัวช้างตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	091-6053-391
60	นางสาวสุพัตรา นิลนามะ	223	6	บ้านหนองหัวช้างตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	093-5400-263
61	เด็กหญิงยุรี ทัพพะมาตร	338	6	บ้านหนองหัวช้างตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	088-7340-125
62	เด็กหญิงสุวรรณา วรรณชัย	103	7	บ้านกุดคู ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนา วัง จังหวัดหนองบัวลำภู	098-9627-161
63	เด็กชายวิทวัส มาสพเหมาะ	146	7	บ้านกุดคู ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนา วัง จังหวัดหนองบัวลำภู	093-1042-639

รายชื่อทีมวิจัย

โครงการ รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปูคอนห่อเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและ

เยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน	โทรศัพท์
		เลขที่	หมู่		
63	เด็กชาอรณพล เกตุนาถ	199	7	บ้านกุดคู่ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	093-3987-236
64	เด็กชาอนันตชัย บัวทอง	200/1	7	บ้านกุดคู่ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	085-6596-674
65	เด็กหญิงโรชา โยทุม	209/2	7	บ้านกุดคู่ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	098-6408-220
66	นางสาวศกุนตลา จันทะ	166 อบต.วังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู			088-5489-845
67	เด็กหญิงระวีวรรณ ภูมิ	6	2	บ้านตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	092-2917-366
68	เด็กหญิงพิมพ์ภัส คุมมาตร	105/1	3	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	091-3676-780
69	เด็กหญิงดอกรัก สร้อยพรม	104/1	3	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	098-6275-567
70	เด็กหญิงธิดารัตน์ น้อยวงษา	105	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	098-6164-473
71	เด็กหญิงณัฐพร วงแก้ว	80/1	1	บ้านตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	085-2119-805
72	เด็กหญิงพรทิวา เพ็งพระจันทร์	168	8	บ้านตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
73	นางสาวอรทัย วรทรัพย์	330	6	บ้านตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
74	เด็กหญิงเกษมณี กักดี	155	8	บ้านตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	012-6560-031
75	นางสาวจันทลักษณ์ สุ่มมาตร	โรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยา อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู			089-9441-209

รายชื่อทีมวิจัย

โครงการ รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปลาดุกเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและ

เยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน	โทรศัพท์
		เลขที่	หมู่		
76	นายณัฐวุฒิ บุตรทา	57	7	บ้านกุดคู่ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	081-7689-872
77	นางสาวรัตนาวดี แสนยศ	โรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยา อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู			089-5706-549
78	นางสาวเดือนใจ แสนนา	โรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยา อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู			081-9541-820
79	นางสาวนันทา วงษ์จำปา	โรงเรียนชุมชนวังปลาป้อมวิทยา อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู			-
80	นายเกสตา หนูสง	166 อบต.วังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู			085-6096-243
81	นายโอชิษฐ์ รากะยิ่ง	166 อบต.วังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู			081-1446-338
82	นางประทีป รามศิริ	35	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	089-2778-307
83	เด็กหญิงพรธรรษา ชากักดี	64/2	1	บ้านวังปลาป้อมตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
84	เด็กหญิงอริศรา วงษ์อิน	38/2	5	บ้านโคกหนองบัวตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
85	เด็กหญิงสัตกมล เพ็งธรรม	102	7	บ้านกุดคู่ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
86	เด็กชายอนุชา ปัญญาสิทธิ์	49/1	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
87	เด็กชายธีรศักดิ์ วรรณชัย	16	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-

รายชื่อทีมวิจัย

โครงการ รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปลาดุกเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและ

เยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน	โทรศัพท์
		เลขที่	หมู่		
89	นางสาวธิดารัตน์วรรณชัย	16	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
90	เด็กชายวัชร วรรณชัย	330	6	บ้านหนองหัวช้าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
91	เด็กชายอรกรณ์ วรรณชัย	48	7	บ้านกุดคู ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
93	เด็กหญิงคาราวัลย์ คำภู	92	7	บ้านกุดคู ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
94	เด็กชายยอดทะนง เชื้อเพชร	59	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
95	เด็กหญิงมณีนรัตน์ บุญประคม	66	5	บ้านโคกหนองบัว ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
96	เด็กหญิงพัชรภา จอมพรรษา	68	3	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
97	เด็กชายวัฒนา เกตุนาถ	173/1	4	บ้านโคกสะอาด ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
98	เด็กชายกิตติชัย ทาแก้ว	24/2	5	บ้านโคกหนองบัว ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
99	เด็กหญิงอรอนงค์ เทพบาล	154	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
100	เด็กหญิงนาตยา สาลีเขียว	39	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
101	เด็กชายธนกร สวัสดิ์ผล	31	4	บ้านโคกสะอาด ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
102	เด็กชายประจักษ์ โปรดชัย	22	4	บ้านโคกสะอาด ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-

รายชื่อทีมวิจัย

โครงการ รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปลาดุกเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและ

เยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน	โทรศัพท์
		เลขที่	หมู่		
103	เด็กชาชนนทวัฒน์ แซ่ลิม	249/4	6	บ้านหนองหัวช้างตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
104	นางสาวอารีรัตน์ ศรีพรมมา	249/3	6	บ้านหนองหัวช้างตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
105	นางสาววนิดา แจ่มแสง	166	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
106	เด็กหญิงอนุรักษ์ เสนสาย	140	4	บ้านโคกสะอาด ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
107	นายอนุสร สวัสดิ์ผล	31	4	บ้านโคกสะอาด ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
108	นายสรันย์ แก้ววรรณ	90	4	บ้านโคกสะอาด ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
109	นายชัยณรงค์ อัมพรัตน์	11	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	088-3155-890
110	นายสรารุท ตะลิมา	14	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	098-4458-220
111	นายสรารุท สร้อยพรม	73/1	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
112	เด็กหญิงณัชชญา สอน แก้ว	78	8	บ้านโคกสว่าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	087-2388-6634
123	นายณัฐวุฒิ ค้างจันท	14/1	1	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
124	เด็กหญิงกรรณกาญจน์ ลุนจัน ทา	14/2	8	บ้านโคกสว่าง ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
125	เด็กหญิงชนิษฐา กุลบุตร	104	3	บ้านวังปลาป้อม ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-

รายชื่อทีมวิจัย

โครงการ รูปแบบการเรียนรู้ พิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับปูดอนห่อเพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กและ

เยาวชนตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่		ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน	โทรศัพท์
		เลขที่	หมู่		
126	เด็กชายวัชร บุดดา	1	2	บ้านโคกเจริญ ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
127	เด็กชายภัทรนัน ยอดพั่นคำ	74	3	บ้านวังปลาป้อมตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-
128	เด็กชายจตุพนน์ ปานพลอย	35	3	บ้านวังปลาป้อมตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	-

ภาคผนวก ก แบบประเมินศักยภาพเยาวชน

แบบประเมินศักยภาพเยาวชน โครงการรูปแบบการเรียนรู้พิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับปู่ดอนห่อ เพื่อพัฒนาศักยภาพและบทบาทเยาวชน ตำบลวังปลาป้อม อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัวผู้ตอบแบบประเมิน

๑.๑ ชื่อ/สกุล..... ชื่อเล่น..... เพศ..... อายุ

การศึกษา..... หมู่บ้าน..... ตำบล.....

ตอนที่ ๒ ระดับศักยภาพก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมายถูก / ในช่องตามความเป็นจริง

ประเด็นประเมิน		เกณฑ์		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
๑. ด้านความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น				
	๑.๑ บอกเป้าหมาย แนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น			
	๑.๒ อธิบายขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้			
	๑.๓ สามารถดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ทำแผนที่และอื่นๆ ได้			
	๑.๔ การทำวิจัยทำให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น			
๒. ด้านความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมและความเชื่อดอนห่อ				
	๑.๑ บอกพิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับดอนห่อได้			
	๑.๒ บอกขั้นตอน วิธีการ และความหมายการเลี้ยงบ้านได้			
	๑.๓ ดอนห่อ ทำให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข			
	๑.๔ ดอนห่อ มีส่วนช่วยเหลือหลอมเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีได้			
๓. ด้านความรู้เกี่ยวกับศักยภาพตนเองและชุมชน				
	๓.๑ รู้จักตนเอง รวมถึงศักยภาพและข้อจำกัดของตนเอง			
	๓.๒ การร่วมโครงการวิจัยได้ทำให้พัฒนาตนเองมากขึ้น			
๔. ด้านทักษะความสามารถ				
	๔.๑ กล้าคิด กล้าพูด และกล้าแสดงออกในทางสร้างสรรค์			
	๔.๒ มีความสามารถในการพูด การถาม และการฟังจับประเด็น			
	๔.๓ มีความสามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้ดี			

	๔.๔ มีความสามารถคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถามกับสิ่งที่พบเห็นในสังคม			
	๔.๕ รู้เท่าทันสื่อและข้อมูลต่าง ๆ			
	๔.๖ มีความสามารถในการใช้สื่อเพื่อการสื่อสาร			
๕. ด้านทัศนคติ/มุมมอง				
	๕.๑ ภูมิใจตนเองและเห็นคุณค่าของตนเอง			
	๕.๒ มีมุมมองเชิงบวก คิดบวก			
	๕.๓ เห็นคุณค่าของคนอื่น และการทำงานเป็นทีม			
	๕.๔ มีจิตอาสาในการช่วยเหลือคนอื่น และร่วมพัฒนาสังคม			
๖. ด้านผลการเปลี่ยนแปลงชุมชน				
	๖.๑ คนในชุมชนเกิดความร่วมมือกันในการพัฒนามากขึ้น			
	๖.๒ คนในชุมชนให้ความสำคัญกับความเชื่อ พิธีกรรมเกี่ยวกับคอนหอ			
	๖.๓ คนในชุมชนยอมรับแนวคิด วิธีการใหม่ ๆ ในการพัฒนา			
	๖.๔ คนในชุมชนให้ความสำคัญและยอมรับบทบาทเยาวชนมากขึ้น			

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นเพิ่มเติม

๑. สิ่งที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุดสำหรับตัวท่าน คืออะไร อย่างไร เพราะสาเหตุอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. สิ่งที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุดสำหรับชุมชนท่าน คืออะไร อย่างไร เพราะอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

๓.๑ อุปสรรคสำคัญที่พบในการพัฒนาเยาวชนผ่านการวิจัยในครั้งนี้ คือ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓.๒ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเยาวชน ในครั้งต่อไปคือ

.....

.....

.....

.....